

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'.
ΤΕΥΧΟΣ 8 (1771) — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1923

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ :	Ἄττικὰ τραγούδια.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ :	Μακαριωμένη.
Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ :	Σύμβολα.
Φ. ΚΟΝΤΟΓΑΟΥΣ :	Σατισμένα λόγια.
Α. ΓΕΡΑΝΟΣ :	Γράμματα στή γυναίκα μου.
ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ :	Ἐκκλησιὰ ρημαγμένη . . .
ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΔΟΥΡΗΣ :	Momenta Obscura.
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ :	Ἡ Προαίσθησις.
ΛΑΚΗΣ ΘΥΡΑΟΣ :	Τὸ σπίτι.
W. SHAKESPEARE :	Μάκβεθ. (Μετ. Κ. Καρθαίου).
ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ :	Λίγη μουσική. (Μετ. Σ. Σκιπη).
ΕΡΡΙΚΟΣ ΧΑΪΝΕ :	Τὰ δύο ἀδέρφια. (Μετ. Α. Κουκούλα).
THOMAS MANN :	Τὸ θαυματουργὸ παιδί. (Μετ. Ι. Οικ. νομίδη).
ΠΕΠΗ ΣΤΑΥΡΟΥ :	Στὸν Ἐφταλιώτη.
ΝΙΚΟΣ ΛΑΓΓΑΣ :	Τραγουδάκι.
ΝΙΚΟΣ ΒΕΡΓΩΤΗΣ :	Σταῦρος Ἐηρέλλης.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ & ΚΑΛΔΑΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Φαινόμενα καὶ Πράγματα. — Νεοελληνικὴ Φιλολογία. — Ξένη Φιλολογία — Μουσικὰ Σημειώματα. — Φιλολογικά Μνημόσυνα. — Νέα Βιβλία. — Ὅ,τι θέλετε.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Σταῦρος Ἐηρέλλης

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ",
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ · ΣΤΟΑ ΡΑΖΗ 57
ΑΘΗΝΑΙ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1923

ΤΕΥΧΟΣ 8 (177)

ΑΤΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΑ

Ὡ πολιτεῖες ποῦ γνώρισα στ' ἀριφνητα
ταξίδια μου καὶ στὰ περάσματά μου !
Ὅλες κρατᾶτε κάτι ἀπὸ τὴ σκέψη μου
καὶ κάτι ἀπ' τὴν ἀδίφαστη καρδιά μου.

Καὶ συλλογιέμαι ἐσᾶς, ποῦ ποταμοὺς
φορᾶτε μὲς στὴ μέση σας γιὰ ζώνη,
ποῦ ἤρθα πολλές φορὲς ἐκεῖ στὶς ὄχθες των
κ' εἶπα τραγούδια σὰν τὸ χελιδόνι.

Καὶ συλλογιέμαι ἐσᾶς, ὁποῦ σᾶς βρέχουνε
ὠκεανοί, πελάγη, θαλασσοῦλες
καὶ σᾶς κάνουν βαριές-βαριές, ἀγριόπρεπες
ἢ φαιδρές, γαλαζόνττες νυφοῦλες.

Ὅμως ἐσένα συλλογιέμαι πιὸ συχνά,
ὦ Ἀθήνα, ποῦν' οἱ δρόμοι σου σὰν πλαίσια
κ' εἰκόνες ὑποβλητικὲς στὸ βάθος των
μᾶς δείχνουν τ' ἀττικὰ βουνά, τὰ ἐξαίσια.

Η ΟΡΓΗ ΤΟΥ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ

Τὸ βιὸς τὸ πατρικὸ μού τρώτε
χαραιοφάγηδες μνηστήρες,
μού πίνετε καὶ τὸ κρασί μου
μέσα σὲ σκαλιστοὺς κρατήρες.

Μά πόσο άκόμα θά βαστάξει
καιρό, τὸ ἀχρεῖο σας πανηγύρι ;
Τὸ τέλος σας... καὶ τὸ δικό σου
θενᾶρθει, Ἄντινοε κακομοίρη,

Ὅταν στὸ πέλαγος τὸ Ἴόνιον,
ἀπ' τῆς Ἰθάκης μου τὴν τάπια,
θά ἰδῶ κάπιο πανάκι δλάσπρο
νὰ πλέει ὅπως σὲ λίμνη ἢ πάπια,

Κ' ἔνα βραδάκι πὸν ἔδῳ μέσα
θολοὶ θενᾶστε ἀπ' τὴν κραιπάλη
ἀπάνω σας θενᾶ χυμήξει
σὸν τίγρη ἢ δόξα μου ἢ μεγάλη.

Γ Ω Ν Ι Ε Σ

Εἶναι κάποιες γωνιές, σὲ κάποιους τόπους,
πὸν ἔχω θαμένο κατιτὶ ἀπὸ μένα,
ποδῶρονται κάπου-κάπου καὶ διαβαίνουν
μὲ τὰ ὄνειρά μου τὰ ταξιδεμένα.

Τότε θαρρῶ τριγύρω μου λιβάνι
πὼς καίγεται κι ἀκούω μὲ θρηνωδία,
μὲς ἀπ' τὸ βάθος τῶν ἐτῶν νὰ βγαίνει
κ' ἐντός μου νὰ σκαρτίζει ἀπελπισία.

Πὼς μοῦ παιδεύεις, ὦ ἀφθαρτὴ ψυχὴ μου,
τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸ πὸν σὲ κρατεῖ !
Γαλάζιο μου πουλί, κελᾶϊδῆσέ μου,
τῆς λύτρωσῆς σου ὡς πὸν νὰ φέξει ἡ αὐγή.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΜΑΚΑΡΙΣΜΕΝΗ

Στῆς ἀγωνίας σου τὸ κρεβάτι
πόσο ἡμερη, πόσο ἀγαθὴ !
Τάνησυχὸ θολό σου μάτι
σὲ μὲ ζητοῦσε ἔ ἀπλωθῆ.

Μὲ τὴ λατρεία, μὲ τὴ φροντίδα,
μὲ τὴν ἀγάπη τὴν πλατειά,
ἐπλάσες γύρω μου μὲ ἐλπίδα
σιτὰ φωτεινὰ σου γερατιά.

Τῆς ἀγιασμένης καλοσύνης
ἐσὺ, καὶ τῆς θυσίας πηγῆ...
Μαζὶ κ' οἱ δυὸ μας, μᾶς ὁδόνης
κ' ἑνὸς πελάγου ναυαγοί.

Ἐνωθεὶς πιά, γιὰ ποῖο ταξίδι
θ' ἀεροπειτούσες ἀπὸ καὶ.
Μὲ κρᾶξεις: «νὰ τὸ δαχτυλίδι,
νὰ τὸ φίλι μου, νὰ ἡ εὐκὴ».

Ἦ τῆς μητέρας μου γεννήτρα,
νησιώτικη μπουγαρινιά,
φερμένη γιὰ καινούρια φῶτρα
στὴν κρῶα βοτνιαία μου γενιά !

Τὸ δαχτυλίδι σου μὲ ζώνει...
Μακριὰ ἀπὸ μὲ δόλου ἀγκάλια.
Τὸ φλημά σου κλεῖ, στομώνει
τῶν πειρασμῶν μου τὰ φιλιὰ.

Κ' ἡ εὐκὴ σου, στὴν κορφή τοῦ πόνου,
ποῦ μὲ πλανᾷ, λάμια ἢ ζωή,-
γίνεται ἀνάσασμα ὀξυγόνου
γιὰ μὲ καινούρια μου πνοή.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΑ....

Σύμβολα έμείναμε καιρών πού επάνω μας βαθαίνουν,
 άλλοι γρίφοι πού μιλούν μονάχα στον εαυτό τους,
 τάφοι πού πάντα με άνοιχτή χρονολογία προσμένουν,
 γράμματα πού δέν έφτασαν ποτέ στον προορισμό τους.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΣΑΣΤΙΣΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

Είμαι καλά έδώ άπάνου στην καρέκλα μου. Είμαι λιγάκι στενόχωρα και γι' αυτό είμαι καλύτερα' έτσι δείχνει λιγότερο η φτώχεια μου.

'Απ' τó φεγγίτη δέ φαίνεται τίποτα για να καταλάβη κανένας πώς βρίσκεται τόσο ψηλά, μ' άλλα λόγια στο έχτο πάτωμα. Μάλιστα. Βρίσκουμαι από πάνω απ' ένα σωρό λογιών λογιών ανθρώπους. 'Εγώ ό ίδιος τόχω ξεχάσει κάθε άλλη ώρα, δξω από τούτη πού τό λέω. Μοναχά, πότε πότε τη νύχτα, μέσα απ' τó κρεβάτι μου, συλλογίζουμαι πώς κοιμάμαι τόσο άψηλά μέσα στον άγέρα, άπάνου απ' τó μεγάλο δρόμο...

'Αραγε πόσοι είναι κείνοι οι άνθρωποι, πού περνούν απ' τó κεφάλι τους τέτοιες παράξενες άνοησίες!... Τότες βέβαια ό νοūs μου δέν είναι σέ μιá καλή κατάσταση. Όπως κι άν είναι, έγώ δέν άκουσα κανέναν νά μου μιλήση για τέτοια πράματα. 'Εμένα όμως, ό Θεός ξαίρει γιατί μέσα απ' τó κρεβάτι μου τó μυαλό μου κατεβαίνει και ψάχνει, όπως τó σκαντάλι μέσα στο νερό. Μου φαίνεται πώς περνώ σιμά απ' τις πέτρες τού τοίχου, όπως είναι στοιβαγμένες ή μιá άπάνω στην άλλη, ίσαμε κάτω στα θεμέλια. Τις φχαριστώ με σφιγμένη καρδιά γιατί σηκώνουν τόσο βάρος και με κρατάν έδώ άπάνου. 'Ολάκερη ή μικρή μου φυλακή φχαριστá, λές, αυτές τις καλές πέτρες, τá ξύλα και τá σίδερα, τá θεμέλια πού ζαλίζουνται όλη τη μέρα απ' τη βουή τού κόσμου πού περνá μέσα στο δρόμο. Συλλογίζουμαι με δάκρυα εύγνωμοσύνης τó μαγαζάκι κάτω, πλάι στην πόρτα, πού κάθετα μέσα ένα γεροντάκι με μακρυά γένεια, τριγυρισμένο από παλιά πράματα πού τá μαύρισε ό καιρός; σέ μακρινές χώρες, κ' έφταξαν ως έδώ μ' έναν τρόπο μυστηριώδη.

Ὁ Θεός με νοιάζεται, όπως ἐγὼ νοιάζομαι ἓνα μικρὸ πουλί, ἓνα ἀσκημοκουλί, πού ἔχω ἀγοράσει μαζί με τὸ κλουβί του. Μέσα στὴ φωλιά μου ὁ πλούσιος Θεός οἰκονόμησε καὶ γιὰ τοῦτο τὸ ἀδύνατο πλάσμα του . . . Εἶναι τόσο ἀχαμνό! Τὰ πόδια του εἶναι λές, δυὸ μαῦρες κλωστές, κι ἀπάνου στὴ μαθημένη κοιλιὰ του μπορεῖς νὰ δῆς τὸ τίκ τὰκ πού κάνει ἡ μικρὴ καρδιά του, όπως πασκίζει νὰ τὸ ζεστάνῃ. Ἡ σγάρα του εἶναι κ' ἐκείνη μαθημένη, καὶ μέσα ἀπὸ τὸ ψιλό πετσί της ξεχωρίζουνε τὰ στυριά ἔτσι καθαρά, πού φοβᾶμαι μὴν τὴ σκίσουν . . .

Γυρῶ καὶ βλέπω γύρω μου καὶ τρίβω τὰ χέρια μου. Στὸ στόμα μου κρέμεται μιὰ πίπα καὶ μπροστά μου ἔχω μιὰ μικρὴ γλάστρα . . . Οἱ ἄνθρωποι μοῦ πειράζουν τὰ νεῦρα . . . Τί ἔγινε λοιπόν; . . . Τίποτα, λέω γώ. . . Συλλογίζομαι: Πόσες χειραψίες ἔχουνε σβῆσει μάλιστα τραβήχτηκε τὸ ξένο χέρι ἀπ' τὸ δικό μου! . . .

Ἄπ' τὸ φεγγίτη φαίνονται δυὸ ἄστρα. Τὸ καρφί, πού κρατᾶ τὸ κλουβί στὸν τοῖχο, παίρνει στὰ μάτια μου μιὰ μεγάλη ἔννοια εἶνε ὁ αἰώνιος Θεός πού νοιάζεται γιὰ τὴ σαπουνόφουσκα πούναι κεῖ μέσα. Ὁ Τρίπ-Τσίπ κοιμάται με τὸ κεφάλι χωμένο μέσα στὰ φτερά του. Ἡ κόρτα του εἶναι σφαλιχτὴ καὶ τὸ κουπάκι του εἶναι γεμάτο ὡς τὰ χεῖλια ἀπὸ καθαρὸ νερό.

Στὸν ἀέρα πετοῦν ἓνα σωρὸ πράματα! Ἀκούγεται ἡ βαθεῖα βουὴ τοῦ ἀτελειώτου κόσμου . . . Στήσε τὸ αὐτί σου! . . . Τί μυστικὴ γλώσσα ἔχει ἡ ψυχὴ! . . . Περιπατῶ με τὶς μῦτες τῶν ποδιῶν μου, — τὸ δάχτυλό μου εἶναι ἀπάνου στὸ στόμα μου . . . Εἰδῶν εἰδῶν μυρουδιὰς κλώθουνται σὲ χρωματιστὰ ρέματα, πούναι ὅμοια με τὸξα τ'οὔρανοῦ . . . Ἀπάνου στὸ πάτωμα στοιβάζονται—φροῦ φροῦ—μαλακὰ πούπουλα, πού στρίφτουν στὸν ἀέρα καὶ πέφτουν ἀμέτροτητα, σκεδιάζοντας χίλια χᾶδια ἀγάπης—χίλια χᾶδια ἀγάπης

Οἱ ἄδειες καμάρες τοῦρανοῦ γιομίζουν ἀπὸ μιὰ κρυφὴ μουσικὴ . . . Μέσα στὸ ἄπατο χάος κυλᾶνε ἀργὰ καὶ βουβὰ ἑκατομμῦρια χαμένοι αἰῶνες . . . Ἡ πούλια ἀφουγκράζεται με σιωπὴ τὴ σκέψη τοῦ Θεοῦ . . . Ἀπάνου στὶς στερεμένες θάλασσες τοῦ Βέγα ἀρχίζει νὰ φουσᾶ ἓνα ἔρημικὸ ἀγέρι.

Φτωχὴ μου φωλιά! Ἐδῶ μέσα οἱ ἄγγελοι χορεύουν με τὶς αἰώνια

παιδικές φτέρνες τους κάθε βράδυ... 'Ωσαννά! 'Ωσαννά!... 'Η γῆς αγιάστηκε!

(Ὅπως και νάναι, ἐγὼ ἔχω τὴν ἰδέα πὼς δὲν πάει διόλου νὰ μπαί-
νουν στὸ χαρτί πράματα ὅπως αὐτὰ τὰ σασισιμμένα λόγια τοῦ Γκροῦμε.
Τὰ βροῖμα γραμμμένα ἀνάμεσα στὰ λουλούδια τῆς ταπετσαρίας του καὶ
τὰ ἐσθήκωσα. Αὐτὸς εἶτανε ἕνας μονόχωντος ἀνθρώπος, πὺ ποτὲς δὲ
βγήκε ἀπ' τὴν τρύπα του νὰ δῆ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Χειμῶν-καλοκαῖρι
φόραγε ἕνα βαρὺ ροῦχο, νὰ πεθάνης στὰ γέλοια. Τὰ λόγια του ὁμοῦ
εἶτανε πάντα σασισιμμένα, ἀλλὰ καὶ μιλαγε πολὺ λίγο, κ' ἔκλινε περι-
σότερο νὰ τὸν λυπηθῆς παρὰ νὰ τὸν βαρεθῆς. Τότες πὺ τὸν ἔξαιρα
εἶτανε κιάλας γέρος, κὶ ὅπως ὑπόφερνε ἀπ' τὸ στομάχι του κὶ ἀπ' τὴ
μζέρια, τῶρα πρέπει νάχη πεθάνει).

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

“ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΟΥ, (*)

Β'.

**Αγαπημένη,*

Μοῦ περιγράφεις μὲ λόγια παθητικῶς τὴν ἀνοιξη τῆς Ἑλλάδας. Ναί,
ἔρω τὴ σκηνοθεσία: οἱ μυγδαλιὲς ἀνθίζουν, οἱ ἀκακίες, οἱ λεμονιές,
ἡ γῆς γιομίζει χαμομήλι, ἔρχονται τὰ χελιδόνια. Κάθεσαι στὸν ἥλιο,
τὸ κεφάλι σου, ἡ ράχη σου, τὸ μυαλὸ σου θερμαίνονται, νύστα
ἀλαφρὴ σὲ κυριέβει.—Εἶναι ἡ ἀνοιξη τῆς Ἑλλάδας.

Ἐδῶ ξεσπάει μιὰ ἄλλη ἀνοιξη. Τὰ χελιδόνια ἐδῶ εἶναι φοιχτά, δὲν
μπορεῖς νὰ τ' ἀντικρύσεις χωρὶς νὰ σὲ κυριέψει τρόμος. Παράλυτοι εἶναι
ξαπλωμένοι στὰ πεζοδρόμια καὶ φωνάζουν ἀξιωματικοί, στρατιῶτες,
χωρὶς πόδια, χωρὶς χέρια, χωρὶς μάτια, κάθονται στὶς γωνιὲς καὶ
ζητιανεύουν. Τὰ μικρὰ παιδιὰ, ἀπὸ τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα μα-
ζεύονται κὶ ἄς ἀνοίξει ἡ πόρτα, χύνονται μέσα κὶ ἀρπάζουν κάτω
ἀπ' τὰ τραπέζια τὰ ψίγουλα.

Σὰ βραδιάσει, γυναῖκες στέκονται, ἕνας σωρὸς στὴν ἄκρη τοῦ
δρόμου, καὶ λένε λόγια τρυφερὰ στοὺς διαβήτες, γιατί δὲν ἔφαγαν ὅλη
μέρα. Ἡ ἀστυνομία ὀργάνωσε ἰδιαιτέρη ὑπηρεσία, τὴ νύχτα, γιὰ νὰ
ἐμποδίζει τίς μητέρες νὰ πέφτουνε μὲ τὰ παιδιὰ τους στὸν ποταμό.

(*) Τὸ Α'. δημοσιεύτηκε στὸ τεῦχος τοῦ Ἰουνίου, σελ.402—406.

Χαές είδα μιὰ γυναίκα στὶς σκάλες ἐνὸς Ὑπουργείου μὲ τὸ πόδι ἀπάνου στ' ἄλλο καὶ φαινόταν ἡ γύμνια τῆς. Εἶταγε λυπημένη καὶ κυνικὴ καὶ χλωμότατὴ ἀπὸ τὴν πείνα. Τὶ λεπτομέρεια βέβαια νὰ νοιάζεσαι γιὰ τροπὴ καὶ γιὰ γύμνια, τὴ στιγμὴ πού ψοφᾷς ἀπὸ τὴν πείνα. Ἡ «αἰδώς» εἶναι πολυτέλεια γιὰ τοὺς πλούσιους.

Καὶ συνάμα δίπλα ἀπὸ τὴ φρίκη τούτῃ ξεστσίπωτος χορὸς, μουσικὴ ταιγγάνικη, γυναίκες γυμνὲς πού τραγουδοῦν, ἄντρες ὀλοκόκκινοι ἀπὸ τὸ μπιφτέκι καὶ τὴ λαγνεία.

Θέ μου, φωνάζω, πότε θὰ κατέβεις στὰ θεμέλια τῆς γῆς ν' ἀδράξεις τοὺς στύλους πού τὴν κρατοῦν καὶ νὰ τοὺς σείσεις, — καὶ ἕς χαθεῖ ἡ ψυχὴ μου.

Ναί, καλῆτερα ἔνα τρομερὸ τέλος παρὰ ἕνας τρόμος δίχως τέλος!

Θυμοῦμαι μιὰν ἀνοιξή — ἀπὸ τοὺς Δελφούς ὡς τὴν Ἀράχωβα ὁ δρόμος εἶχε γιομίσει ἀγριόφοδα. Στάθῃκα κρατώντας τὴν καρδιά μου κ' ἐνωθὰ τὰ δάκρυα μου νὰ τρέχουν. Πόσο γλυκὰ κατέβαινε τότε ἡ Πνοὴ ἀπάνου μου καὶ ἀπάνου στὴ γῆς!

Μὰ ὁ ἄνθρωπος σήμερα πού πονάει καὶ βλέπει δὲν μπορεῖ πιά νὰ ζεῖ τὸ εἰδύλλιο. Μεταπολίστηκαν τὰ ρόδα, ἀλλάξανε φύση οἱ μεγάλοι χαιρετισμοί. Περπατῶ, κοιτάζω τὶς ζωγραφιὰς στὰ Μουσεῖα, ἀκούω τοὺς σοφοὺς στὰ Πανεπιστήμια. Πέρυσι ἀκόμα τί χαρὲς! Μὰ σήμερα νιώθω πὼς ὅλα τοῦτα εἶναι ἀνάξια, μᾶσκες γαληνὲς γιὰ νὰ σκεπάζουν τὴ φοβερὴν ἀλήθεια, προσωπεῖα γιὰ τοὺς ἀναντρου.

Ἄχ! ἂν ἤξερες, Ἀγαπημένη, πόσο ὑποφέρω χωρὶς καμιὰν ἐλπίδα καὶ συνάμα χωρὶς καμιὰ λιγοψυχιά. Οἱ χαρὲς πού εἶχα εἰδῶ, ὄντας πρωτοῦροδα, ἐξαφανίστηκαν. Ἡ μουσικὴ πρέπει νᾶναι ἐξαιρετὴ γιὰ νὰ μπορέσει μιὰ στιγμὴ νὰ μὲ κυριέψει. Μὰ ἀντιστέκομαι, δὲ θέλω τὸ ὄμοιο αὐτὸ τῆς ὀραιότητος. Κάποτε, ἕνα ὄμοιο ἔργο ζωγραφικὸ μὲ συναρπάζει, μὰ ὄχι γιὰτὶ εἶναι ὄμοιο, μὰ γιὰτὶ εἶναι μιὰ κραυγὴ διαμαρτυρίας, ἕνα χρώμα, μιὰ γραμμὴ πού ὑψώνεται μέσα σ' ἕνα στενὸ ξύλινο περβάζι, καὶ διαμαρτύρεται.

Τὶ χαρὲς μοῦ εἶχανε δώσει χρόνια καὶ χρόνια τ' ἀγάλματα τὰ ἑλληνικά, οἱ ζωγραφιὰς τῆς ἀναγέννησης! Τώρα ἕνα μίσος νιώθω ἀλλόκοτο, ξαναεῖ μέσα μου ἡ σκοτεινὴ, γόνιμη δύναμη τῶν πρώτων πιστῶν ἐνάντια στὶς θεῖα ἰσορροπημένες μορφὲς τῶν περασμένων θρησκευτῶν. Ἀρχίζω πιά νὰ θεωρῶ τὴν τέχνη τούτῃ σὰν ἔχτρα. Δίνει γαλήνη στὸν ἄνθρωπο περισσότερο ἀπ' ὅτι χρειάζεται σήμερα, τὸν παρηγορεῖ, τοῦ μετατοπίζει τὴ συγκίνηση, τοῦ εἰρηνεύει τὴν ἀγανάκτηση. Συχνὰ οἱ μορφὲς αὐτὲς τῆς ὀραιότητος παραπλάνησαν καὶ τίς πιὸ ἐκλεχτὲς ψυχὲς

και τις απομαίκρυναν από το δδυνηρό, άμορφο, άβέβαιο σύχρονο χρέος τους.

Πάω συχνά δπον μαζέβονται οι εργατικές μάξες και κοιτάζω: τὰ πρόσωπα είναι λιγνά κι άναμένα, τὰ χέρια είναι σκληρά και σαλέβουνε βαριά κι άδέξια, τὰ κορμιά έχδونه στραβάσει και φαγωθεϊ από τή δουλιά. Μιά μυρωδιά άνεβαίνει κρασιού και καπνού και συρχεται να λιγωθεϊς. Είναι ή μυρωδιά του νέου σταύλου, δπου ξαναγεννιέται ο Θεός.

‘Ο ρήτορας μιλάει, λέει και ξαναλέει τὰ αλώνια μαγικά λόγια: «Δικαιοσύνη! Έλευθερία!» και κάτω ή μάξα τ’ άκούει και μονοκρξζει. Πότε μιὰ γυναίκα, πότε ένας άντρας από τους άκροατές πετιέται, λέει ένα λόγο, άλλοι λαβαίνουνε μέρος, ο χορός δένεται, οι ήρωες ξεκαθαρίζονται, ξετυλίγονται οι περιπέτειες, ο έλεος άνεβαίνει.

Το νιώθεϊς πώς δλοι τούτοι οι άργάτες, γυναίκες κ’ άντρες, που φωνάζουν, ή ή σκοτεινή μάξα που ψάχνει ζητώντας τήν έξοδο, είναι πάλι το τεράστιο μαρτυρικό σωμα του Διόνυσου που το μέλλισαν οι άνομες δυνάμεις και τώρα σπαράζεται στη γής.

Είναι ο Χριστός που σταυρώνεται άπάνου στην ανθρωπινή σάρκα, πονάει, διψάει και ρωτάει με άγωνία: Πατέρα, Πατέρα, γιατί με εγκατέλειπες;

Δέν είναι μήτε ο Χριστός μήτε ο Διόνυσος. Τι άνάγκη έχουμε έμεις από τὰ παλιά παραμύθια; Είναι ο άνθρωπος που πεινάει και φωνάζει. Είναι ο άνθρωπος που είναι σκλάβος και μάχεται για λευτεριά. Ποιήσες δέ χροιαζόμαστε, άλληγορίες δέ θέμε.

Με στέρεο καθαρό νοϋ, με καρδιά που χτυπάει μισώντας, άγαπώντας, αντικρξζουμε τή σύχρονη φοβία. Ποιές είναι οι σύχρονες άγωνίες κ’ έλπίδες; Ποιό είναι το σύχρονο χρέος; Πώς μπορούμε να συνταιριάσουμε τή σκέψη και τήν πράξη μας με το γενικό ρυθμό που κυβερνάει τήν άνίλη έξοδο τής ζωής;

‘Ενας παλιός κόσμος γκρεμίζεται, ένας καινούριος κόσμος ψάχνει με παράφορη έλπίδα, μέσα από το αίμα και τή δυστυχία, να γεννηθεϊ. Βρισκόμαστε στο κρίσιμο και βίαιο στάδιο δπου ή δυναστεβόμενη τάξη οργανώνεται, παίρνει συνείδηση τής δυνάμής της, άρχισε τον άγώνα, προχωρεί, υποχωρεί, ξαναρχίζει, ώσότου άστράψει ή μοιραία νίκη—κι όπως στάθηκε πάντα ο νόμος ή κυριαρχη τάξη γκρεμιστεϊ κ’ οι σημερινοί δυναστεβόμενοι γίνουιν δυνάστες.

Οι άργάτες δέν άποτείνουινται πιά στη φιλανθρωπία και στην καλή θέληση τών άστών, μήτε πλανοϋνται με τις άπλοϊκές έλπίδες πώς

ειρηνικά θά μπορέσουνε νά λυτρωθοῦν. Νιώθουν πῶς μονάχα μέ τή βία κ' ὕστερα ἀπό μακροχρόνιο, ὄλο λύσσα, πόλεμο οἱ κυρίαρχοι θ' ἀφίσουν τήν ἔξουσία. Καμιά πιά πίστη πῶς ὑπάρχει μέλλουσα ζωή, ὅπου τάχατε θά βροῦνε δικαιοσύνη, δὲν τοῦς παραπλανάει ν' ἀναβάλλουνε σέ μεταθανάτια ζωή τήν ἐκδίκηση. Ἡ γῆς τούτη εἶναι ἡ Κόλαση, ἡ γῆς τούτη εἶναι κ' ἡ Παράδεισο. Τούτη εἶναι ἡ τωρινή και ἡ μέλλουσα ζωή. Ἀπάνου στήν τραχιά τούτη φλούδα τῆς γῆς πρέπει νά πολεμήσουμε, ἐδῶ νά ξεσπάσει ἡ τιμωρία, ἐδῶ νά χαροῦμε τὸ μῖσος και τήν ἀγάπη.

Στηρίζονται οἱ νέοι σκλάβοι μονάχα στίς ἀτομικές, ὀργανωμένες δυνάμεις τους. Ἡ ἱκανότητα τῶν χειρῶν τους και τοῦ μυαλοῦ τους, τίποτα ἄλλο μπορεῖ νά τοῦς σῶσει. Κοιτάζονται ἀπάνου ἀπὸ τὰ γεωγραφικά σύνορα τῶν Πατρίδων, οἱ ἀδικημένοι σμίγουν τὰ χέρια, ἀναγνωρίζονται ἀδερφοί. Κοινὲς ἐλπίδες τοῦς θερμαίνουν, κοινὲς δυστυχίες, κοινὸ μῖσος, πειθαρχοῦν ὅπως ὄλοι οἱ πιστοί, συντάζονται ὀλοένα γιὰ ἔφοδο.

Μιά νέα πίστη ἀναταράζει πάλι τίς μάξες. Μέσα στὰ ἄσφορα ἀργαστήρια τῆς σάρκας τους, ὄλο βάρος ἀκόμα και σκοτάδι, δουλέβουν τὰ νέα δράματα. Μετατοπίζονται οἱ ἀρετές, δημιουργοῦνται καινούριες, ὁ πόλεμος ἀποχτᾶει νέα, ἀνώτερη δικαιολογία. Πολλὰ πού ἀγαποῦμε ἀκόμα ἀπὸ ἰερῆ παράδοση, ἀπὸ κληρονομικὲς συνήθειες, ἀπὸ στενά νοητικά ἐπιχειρήματα, πρέπει νά τὰ θυσιάσουμε ἡρωϊκά. Μαζί τους θά ξεριζωθεῖ κ' ἕνα κομμάτι καρδιά. Μὰ ἔτσι ἀνανιώνεται μονάχα ἡ σάρκα και τὸ πνέμα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀνατροπὴ γιὰ νά ξανακαινουριώσει ὁ κόσμος, «Ἐκπύρωση», ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι στωϊκοί, νά, ποιὸ εἶναι τὸ χρέος κάθε σκεπτόμενου σήμερα μέσα σὲ τόσο ἀνήθικο κι ἀνέλπιδο χάος. Ν' ἀνοίχτει ἄβυσσο, φοβερότερη ἀκόμα, ἀνάμεσα καλοῦ και κακοῦ, νά πληθύνει ἡ ἀδικία, νά κατέβει ἡ Πείνα και νά θερίσει τὰ σωθικά μας—ἀλιῶς δὲ σωζόμαστε.

Ἐνα μῖσος ξεσπάει μέσα μου, Ἀγαπημένη. Εἶναι ἀνένδοτο γιὰτὶ κατέχει πῶς αὐτό, καλύτερα, βαρύτερα, ἀπὸ τίς ἀναιμικὲς ἀγάπες, δουλεύει τὸν ἔρωτα. Νιώθω πῶς ὁ πόλεμος εἶναι σήμερα ὁ Θεὸς Ἀπόλλωνας πού ὀδηγᾶει τίς ἐννιά Μοῦσες. Γιὰτὶ ἡ ἐποχὴ μας δὲν εἶναι στιγμή ἰσορροπησης, ὅποταν ἡ ὑποταγή, ἡ γαλήνη, ἡ σιωπὴ, ἡ ὁμορφιά εἶναι μεγάλες ἀρετές. Ζοῦμε τὴ φοβερὴ ἔφοδο, χυμοῦμε γιὰ νά κυριέψουμε μιὰ νέα, πλουσιώτερη ἰσορροπία. Γι' αὐτὸ σήμερα ἡ ἀνοχή εἶναι ἀθλιότητα κι ἀναντρία.

Νάμαστε ἀπροσάρμοστοι, γὰρ ἡ μεγάλη ἀρετὴ μας. Νὰ μὴ βολεβόμαστε, νάμαστε ἀνυπόμονοι, σκληροί, γιομάτοι ἀνησυχία καὶ πίστη, νὰ θέμε τὸ ἀδύνατο—οὐδὲν τοὺς ἐρωτημένους. Νὰ ξέρομε πὼς ὅ,τι λένε σήμερα δικαιοσύνη εἶναι ὀργανωμένη ἀδικία, καὶ ὅ,τι λένε ἠθικὴ εἶναι ἡ βολικὴ, ταπεινὴ συνενόηση τῶν ἀναντιρῶν. Καὶ νὰ μὴν τὸ ἀνεχόμεστε.

Τέτια ἡ φλογερὴ προπόνησὴ μας.

Καθεμέρα καὶ ὄλο βαθύτερα στερεώνεται μέσα μου μιὰ πεποίθησις, πού ἐξηγᾷ τις σύχρονες κοινωνικῆς, πολιτικῆς, οικονομικῆς, πνευματικῆς ἀνησυχίας :

Μπαίνουμε σ' ἓνα καινούριο Μεσαίωνα.

Πρέπει καλὰ νὰ βάλουμε στὸ νοῦ μας πὼς δὲν παραδίνουμε στὰ παιδιὰ μας εἰρήνην μὰ πόλεμο. Ἐμεῖς σπέρνουμε τὸν ἄνεμο, αὐτὰ θὰ θερίσουν τὴν τρικυμία. Καινούριοι πόλεμοι, πολύχρονοι, δίχως ἔλεος, μὲ μικρὰ διαστήματα, ἀνακωχῆς καὶ ἀβέβαιης εἰρήνης, ἀρχίζουν. Στὴν ἀρχὴ ἀνάμεσα ἀκόμα σὲ πατρίδες, σιγὰ θ' ἀρχίσουνε νὰ σηκώνονται πόλεμοι ἀνάμεσα σὲ πατρίδες καὶ κοινωνικῆς τάξεις καὶ τέλος θὰ ξεσπάσουν καθαρὸς οἱ ἀγῶνες τῶν τάξεων.

Οἱ ἄστοι εἶναι ἀκόμα πολὺ δυνατοί, καλὰ ὀργανωμένοι κρατοῦνε στὰ χέρια τοὺς ὄλα τ' ἄρματα, τὸ μυαλό τους εἶναι ὄλο πανουργία καὶ δύναμη. Οἱ ἀργάτες δὲν εἶναι ἀκόμα δυνατοί, δὲν εἶναι ἀκόμα στέρεα ὀργανωμένοι, πέφτουνε στὶς παγίδες τῶν ἀστῶν, ξεγελοῦν τὴν πείνα τους γλείφοντας τὰ κόκκαλα πού τοὺς ρίχνουν οἱ πονηροὶ χαροκόποι.

Αὐτὸ τὸ μεσοβασιλικὸ—μιὰ τάξη ξεπέφτει, ἡ ἄλλη δὲν ἔχει ἀκόμα τὴ δύναμη νὰ τὴ διαδεχθῆ—τὸ ὀνομάτισαν πάντα Μεσαίωνα.

Μπαίνουμε σ' ἓνα θαυμαστό, ἐπικίνδυνο, σκληρὸ, μακροχρόνιο Μεσαίωνα. Πολὺ ἀπλοῖκοί, πολὺ ἀγαθοί, χορτοφάγοι καὶ θεόσοφοι, μοῦ φαίνονται οἱ σύχρονοι εἰρηνικοὶ ἀναμορφωτῆς καὶ καλλιτερευτῆς τῆς ἐποχῆς μας. Σὲ ἄλλους καιροὺς, ὅταν μιὰ θερησκευτικὴ πίστις ἐθρεφε τοὺς ἀνθρώπους, καλὰ εἶσαν τὰ ξόμπλια στὰ κράσπεδα τοῦ Θεοῦ, καλοὶ εἶσαν οἱ ἀσκητῆς, καλοὶ καὶ οἱ καβαλλάρηδες στὰ ἀετώματα, καλὸ τὸ τραγοῦδι πού δοξολογοῦσε τὴν ἀρετὴν, τὸ Θεό, τὴ γυναῖκα. Ὡραῖο πολὺ εἶταν τὸ παγόνι τῆς ὀμορφιάς μὲ τ' ἀνοιχτά, πολύχρωμα φτερά στὰ πόδια τοῦ Ὑψίστου.

Σήμερα ὄλα τούτα τ' ἀντικρύζει ἡ ψυχὴ μου μὲ ἀγανάκτηση. Μὲ ἀηδία. Ὁ ἄερας ἄλλαξε, ἀναπνέμε μιὰν ἀνοιξὴ βαριά, γιομάτι θιάφι. Φωνῆς σηκώνονται. Ποιὸς φωνάζει ; Ἐμεῖς φωνάζομε, τὰ δέντρα, τὰ ζῶα, τὰ πλήθη ! Κ' ὕστερα σιωπὴ. Ξεχνάμε ἀπὸ τεμπελιά, ἀπὸ συνήθεια, ἀπὸ φόβο. Μὰ ξάφνου πάλι ἡ κραυγὴ σκίζει τὰ σωθικά μας. Γιατί

ή κραυγή τούτη δὲν εἶναι ἀπόξω, δὲν εἶναι μακριά, δὲν ἔρχεται γιὰ νὰ μοροῦμε νὰ ξεφύγουμε—μέσα στὴν καρδιά κἀθεται ἡ κραυγή και φωνάζει.

Ἡ ἀγωνία ἐδῶ τοῦ λαοῦ, ἡ πείνα, ἡ ἀτιμία, ἡ ἀγανάχτηση μὲ διαποτίζουν, ἀναπνέω τὴν ἀποσύνθεση και συνάμα τὴ χαρὰ, τὴ μυστηριώδικη χαρὰ ποὺ μᾶς κυριέβει μπροστὰ στὴν ἀποσύνθεση—σὰ νὰ ἔβραμε πὼς ἡ ἀποσύνθεση εἶναι ἡ μιά, ἡ πρώτη, ὄψη τῆς ἀνάστασης.

Μιά νύχτα εἶχα ξυπνήσει τρομαγμένος γιὰτὶ κάποιος σὶ ὄνειρό μου μοῦ φώναξε τ' ὄνομά μου. Καὶ τὸ ἀπλότατο αὐτὸ φῶναγμα μοῦ φάνηκε σὰ νάχε τόσο βαρὺ περιεχόμενο ποὺ ἔνωσα νὰ τρέμω, σὰ νὰ μὲ φώναζε στὴ μάχη ἑνας στρατηγός, σὰ νὰ δεχόμεν ἐντολὴ μεγάλη, προσταγὴ νὰ πεθάνω. Ἐδῶ, περπατώντας τοὺς δρόμους ἀκούω ὀλοῦθε κραυγὲς νὰ φωνάζουν τὸν κάθε διαβάτη μὲ τ' ὄνομά του.

Συχνὰ εἶσι σὲ συλλογοῦμαι, Ἀγαπημένη, μὲ ἀγανάχτηση, μὲ θλίψη. Συλλογοῦμαι τὴ μεγάλη σου δύναμη, ποὺ ξεδέβεται, ἐκεῖ κάτου, στὴν ἀμυνα. Ἀμυνα νὰ μὴν ξεπέσεις, νὰ μὴν ἀφομοιωθεῖς, νὰ στέκεσαι λίγο ὄρθια.

Ἄχ! πότε νὰ συνεργαστοῦμε, ὄλοι μαζί, σὲ μιὰν ἐπίθεση!

Γ.

Σοῦ γράφω, Ἀγαπημένη μου, κ' ἡ καρδιά μου εἶναι γιομάτη συγκίνηση.

Ὅρες σήμερα, σ' ἕνα Μουσεῖο, περνοῦσα ἀτέλειωτες αἰθουσες γιομάτες ἀερόλιθους, κρούσταλλα, μέταλλα, κομμάτια Λάβα, σταλαγτίτες—μιά μυστηριώδικη σειρά ἄπνοη, ἀνοργάνωτη ὕλη.

Καὶ ξαφνικά, νὰ τὸ πρῶτο σάλεμα τῆς ζωῆς, ἕνα ἀχνὸ ἀποτύπωμα δεντροφύλλου, ἕνα κοχύλι ἀχτιδωτὸ σφηνωμένο στὴν πέτρα, τ' ἀχνάρια ἐνὸς μεγάλου ψαριοῦ, ἕνα ἔντομο μικρὸ σὲ μιὰ διάφανη ρόγα κεχλιμπαρί, και σὲ λίγο, ὄλη ἡ μήτρα τῆς ὕλης μερμηγκιάζει, πυκνὰ κατοικημένη, σφιχτὰ κρατώντας στὴν ἅγια μνήμη της ὄλα τὰ ζωντανὰ ποὺ τὴν καρτίσαν.

Χαρὰ! Μοῦ φάνηκε πὼς εἶχα ζήσει ὄλο τὸν ἀμετρο, ἀνοργάνωτο καιρό, ὄλομόναχος ἀπελισμένος, κραυγάζοντας στὴν ἐρημία. Καὶ ξαφνικά ἔνωσα νὰ φρίσει ἡ θάλασσα, νὰνεβαίνει ἀπὸ τὴ λάσπη τὸ σκουλίκι, νὰρματώνεται τὸ ἔντομο και ν' ἀργοδιαβαίνουνε στὸν ἀέρα τεράστιοι συντρόφοι.

Νικήθηκε τὸ βάρος, ἀνεσηκώθηκε ἡ πλάκα τοῦ θανάτου, προβαί-

νουμε γιομάτα πείνα κ' ἔρωτα, τὰ δέντρα, τὰ θερία, οἱ ἀνθρώποι! "Αχ! μὲ τί συγκίνησῃ πέρασα τὰ ἀσάλευτα ὄστρακα, τίς χελώνες μὲ τίς βαριές ἀσπίδες, τοὺς δυσκίνητους γιγάντους καὶ πῆγαινα, ὀλοένα ἀλαφρόνουντας κι ἀνάσαινα μέσα στὴ θανατερὴ χάρη τῆς τίγρης, στὴ γοργοκίνητη ράμη τοῦ λεονταριοῦ, στὴν ὄραιοτητα τῆς πεταλούδας.

Καὶ ξαφνικὰ πῶς ἀνασήκωσα τὸ μέτωπο κι ἀνάπνευσα στὰ ὄρθια, ἀψηλὰ κρανία τῶν ἀνθρώπων!

Ὁ καμπάλαιος μῦθος ζωντάνεψε στὴν καρδιά μου. Τώρα μαντέβω ποὺς εἶταν ὁ Διόνυσος ποὺ κίνησε ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ Ἰντιάνικο δάσο, κατὰφορτος, μὲ δυσκολία σαλέβοντας μέσα στοὺς ξομπλιαστοὺς χιτῶνες, στὶς ἀνατολίτικες μυρωδιές καὶ στ' ἄρματα. Μὰ ὅσο προχωροῦσε, καὶ σίμωνε στὴν Ἑλλάδα, ἔρριχνε τοὺς χιτῶνες, ντρεπότανε νὰ καταχτυποῦν ἀπάνου του τὰ βάρβαρα στολίδια· ἐνιωθε πῖνοπλο τὸ νοῦ του κι ὄλο καὶ πετοῦσε τὸ βάρος ἀπάνουθέντου κι ἀλάφρωνε. Κι ὀλόγυμος, θεῖα λαμποκοπώντας, λιγερὸς καὶ πολυδύναμος, ἀνάδυσε ἕνα πρῶτὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ κάτησε τ' ἀκρογιαλίας τῆς Ἑλλάδας.

Ποτὲ θεογονία δὲ μοῦ φανερώθηκε τόσο ἀληθινή, ὄλο περιπλάνησες, ὑπομονὴ κι ἀγῶνα. Κοίταζα τὰ θερία μὲ τὸ λασπωμένο μυαλό τους κι ἀνατριχίαζα νογώντας ἀπὸ τί κίντυνους πέρασε ἡ γιγάντια πνοή. Μποροῦσε νὰ πνιγεῖ κρυμμένη στὸ χοντρὸ ἔτοῦτο τὸ πολυζάρωτο τομάρι, ἢ νὰ κοιμηθεῖ ἀσφαλισμένη κάτω ἀπὸ τὸ ἀπέραστο, φοιδομένο καύκαλο ἢ νὰ σκαράζει αἰῶνια στὸ αἱματωμένο σκοτεινὸ ἀλώνι τοῦ ζῶου.

Κ' ἔτρεμα, σὰ νάταν ἡ ἴδια ἐτούτη ἡ στιγμή ποὺ παιζότανε μέσα στὸ ζεστὸ κορμὶ τοῦ θεριοῦ ἢ μοίρα τοῦ κόσμου.

Μὰ νά, πῆδηξε ἡ πνοή, ἀφίνει πίσω της τὸ ζῶ καὶ τὸ φυτὸ κι ὅλη τὴ γῆς τὴν κυριέβει τὸ γιουρούσι τοῦ ἀνθρώπου! Κοιτάζω τ' ἀχνάρια τοῦ διάβα του, μὲ δέος. Ὅ,τι ἀγγιξε ἡ θεομῆ, μυστηριώδικη πνοή του, μιὰ πέτρα, ἕνα κομμάτι μέταλλο, ἕνα κόκκαλο ζῶου, γίνεται ἱερό. Γιατί ἀπάνω στὸ ἀσημαντο αὐτὸ πρόσωπο τῆς ὕλης ἀποταμίεψε τίς μεγάλες του ἀγωνίες.

Νά, οἱ πρῶτες ἀξίνες σὰ δόντια δράκου πετιοῦνται ἀπὸ τὸ χῶμα. Ἡ γῆς τρέμει ἀκόμα καὶ καπνίζει κι αὐτὸς, σκύβοντας ἀπάνου της; πολεμάει νὰ ὑποτάξει τίς δυνάμεις, ν' ἀρπάξει μιὰ σπίδα ἀπὸ τὸν κεραυνὸ νὰ ζεσταθεῖ, νὰ διώξει ἀπὸ τὴν κοίτη τους τὰ θερία καὶ νὰ ξαπλώσει.

"Αχ! νὰ μποροῦσα νὰ βιάσω τὴ μνήμη τοῦ αἵματός μου νὰ θυμηθεῖ! Ἀναστοροῦμαι τίς πρῶτες ζωγραφιές σὰ σπῆλια, καὶ ξαναζῶ τὸν πρόγονο ποὺ τὸ βράδι, στὸ χορευτὸ ἀντιλάρισμα τῆς ἀκοίμητης

φωτιάς, σκυμένος, χάραζε στὸν πιὸ κρυφὸ μύχο, σὰ νὰ νειρέβουνταν, — τὰ ζῶα τὰ ἱερὰ πού ἐλάτρειψε, τίς γυναῖκες πού πεθύμησε, τὸ μεγάλο Πνέμα πού φουσαίει πάνω στὴ γῆς, καθάλλα στὰ δέντρα καὶ στὰ θερία καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ πότε τότε φοβερίζει καὶ τότε σκοτώνει, καὶ πότε γίνεται καλοπροαίρετη σάρκα, καὶ διαμελίζεται γιὰ νὰ θρέψει τὴ ράτσα.

Ποτὲ ἀνθρώπινο χέρι δὲν ἐκλείσει τελειότερα σὲ μιὰν ἀπλότατη κίνηση τὸν ἀκατάπαυτο, ἀγριο κυματισμὸ τῆς ζωῆς. Νὰ ἔνα βουβάλι, μὲ τὰ πόδια κολημένα στὴν κοιλιά, τανισμένο ὄλο, πηδαίει στὸν ἀέρα, γιὰ νὰ ξεφυγεῖ τὸν ἄδρατο κυνηγό. Ἐνας τάραντος ἀρσενικὸς μὲ τὰ πλατιά, σὰ φύλλα ἀγκαθοσυνικιάς, φοινίκια του, σκύβει κι ὀσμίζεται τὴ θηλυκιά πού γαλήνια, σκυμένη, βόσκει στὴ γῆς. Ἐνα κοπάδι ἀλόγατα ξαφνικὰ ταραίζεται καὶ κυματίζει φρίσσοντας, τί, κάπου ὀσμίστηκε στὸν ἀέρα τὸν ἀνθρώπο.

Πότε ἡ ζωὴ ἔτρεξε σφοδρότερη ἀπάνου στὶς ράχες. Γιατί ὁ τεχνίτης χαράζοντας τὰ ζῶα, γινόταν ἕνα μαζί τους, πηδοῦσε κ' ἔβρασε κι ἀναφροσύμαζε, ζῶ κι αὐτὸς κυνηγημένο καὶ πεινασμένο. Σήμερα, μονάχα σὲ μιὰν ἐκστατικὴ στιγμὴ ἢ σ' ἕνα ὄνειρο, μποροῦμε νὰ νιώσουμε τὸ πρῶτο δέος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ πείνα, ὁ ἔρωτας, ὁ Θεός, πὼς σμίγανε σὲ μιὰ κρυφὴ, ἀγριεμένη ταυτότη! Στὸν κόσμον ὄλο δὲν ὑπῆρχαν τότε δυὸ, ὑπῆρχε ἕνα μονάχα, ἕνας ὄργανισμὸς πολυπρόσωπος, πότε σκληρός, πότε καλόβολος, πότε ἀντρας, πότε γυναῖκα, πότε ζῶ, δέντρο, νερό, φωτιά καὶ πνέμα. Οἱ βροχὲς πού πέφταν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ εἶσαν γιομάτες πνέματα ἀρσενικά πού κατεβαίνανε στὴ γῆς καὶ τὴν καρπίζαν. Οἱ ἀστραπὲς εἶσαν οἱ φοβερὲς ματιὲς τοῦ μεγάλου Ἀρχηγοῦ. Κάθε πρωί, πριγοῦ ξημερώσει, ἔτρεχαν κι ἀνεβαίνανε στοὺς λόφους, φώναζαν καὶ παρακαλοῦσαν, γιατί φοβόταν πὼς δὲ θὰ ξαναπροβάλει ὁ ἥλιος. Τὰ φύλλα τῶν δέντρων μιλοῦσαν καὶ μερικὲς γυναῖκες κατέχαν τὸ τί λέγα. Τὸ νερό, δευερνοῦσαν, τοὺς φώναζε καὶ τοὺς τραβοῦσε νὰ τοὺς πνίξει, κι αὐτοὶ τρέχαν, τὸ δρασκελοῦσαν βιαστικά καὶ γελούσαν πού γλύτωσαν. Ὅλα μιλοῦσαν, πεινοῦσαν, ἄκουγαν, εἶχαν γένος' ἄλλα ἀρσενικά, ἄλλα θηλυκά.

Στὸ κάθε ἀχνάρι τους πού ἔφτασε ἀγγελιαφόρος τους ἴσαμε μᾶς, στὰ σύνεργα, στὶς ζωγραφιές, στὰ στολίδια τους, στὸν πρῶτο φαλικοβωμό τους, οἱ δυὸ μεγάλες κραυγές, οἱ ἴδιες οἱ σημερινές, ξεσποῦν, οἱ κραυγὲς τοῦ Ἐρωτα καὶ τῆς Πείνας. Τὸ φοβερὸ ζευγάρι πού συντηράει κι ἀναγεννάει τὸν κόσμον. Ἡ πείνα σὰ λαγωνικά πάει μπροστά, ἀνεχομαίει τὴ γῆς, ὀρμαίει κι ἀνεμαζώνει τὴ θροφή. Καὶ τὸ σῶμα

ταμείβει, μιστώνει και ξάφνου, σὲ μιὰ παράφορη στιγμή ἐρωτική, ξοδέβει μεμιάς ὅλο τὸ θησαυρὸ πού χρόνια τοῦ κουβαλοῦσε ἡ Πείνα.

Περάσανε χιλιάδες χρόνια. Σηκώθηκε ἡ φλούδα τῆς γῆς ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα κόκκαλα πού σαπίζαν. Ἦρθαν κατακλισμοί, κατέβηκαν οἱ πάγοι, ἀνοίξαν τὰ βουνὰ σύφλογα, τρίκλιξε ἡ γῆς καὶ φώναξε. Κι ὁ ἀνθρώπος χωμένος πῖσου ἀπὸ ἓνα σβῶλο χῶμα, σὺν ἱερὸς σακραβαῖος, προφυλαγόταν καὶ δούλεβε τρέμοντας.

Ἡ μυστικὴ κνοὴ τότε διαπερνοῦσε πότε σὺν πείνα ἢ σὺν ἐρωτας ἢ σὺν πόλεμος, ἢ σὰ δίψα ἀθανασίας, σύντριβε τὸ κορμί του καὶ πηδοῦσε σὲ ἄλλο κορμί. Κ' οἱ λαοὶ ἀνεβαίνανε σὰ χλόη ἀπὸ τὸ χῶμα κ' ἔπεφταν πάλι, λίπασμα γονερὸ γιὰ τὶς μελλοῦμενες σκορὲς.

Ἔτσι κάχυνε ἡ γῆς ἀπὸ τὴ στάχτη, ἀπὸ τὰ αἵματα καὶ ἀπὸ τὰ μυαλὰ τῶν ἀνθρώπων.

Ἔνας λαὸς σηκωνότανε, χαιρόταν, ἀγωνιοῦσε, κάλεσε χιλιάδες χρόνια, πάλι τὸν κατάπινε ἡ γῆς καὶ χανόταν. Κι ἄλλος λαὸς περνοῦσε ἀπάνω ἀπὸ τὰ κουφάρια καὶ ἀρχίνιζε καὶ αὐτὸς ν' ἀνεβαίνει, ν' ἀνθεῖ καὶ νὰ σαπίζει.

Μιὰ φορὰ ἀγωνιοῦσα καὶ ταραζοמוνα, γιὰτὶ δὲν ἔβλεπα τὴν ἀρμονία. Μὰ τώρα συναρμολογώντας μὲ κόπο τὶς προσπάθειες τῶν πεθαμένων μαντέβω μέσα στὴ μικρὴ, τὴ ζωντανὴ καρδιὰ μου, μιὰ μυστικὴ ἀρμονικὴ πορεία. Ἀρίφνητοι χάνονται στὸ δρόμο, γεννιοῦνται καὶ πεθαίνουν, ὅλες οἱ λεπτομέρειες εἶναι γιομάτες αἶμα καὶ ματαιότητα. Γένεες ξαφνικὰ ἀνοίγουνται μέσα στὸ σκοτάδι καὶ γκρεμίζονται λαοί, προστάγματα δίχως συνοχὴ γρικοῦνται μέσα στὴν ἀκατάστατη βουῆ καὶ τὸ ἀνθρώπινο κοπάδι ταραίζεται—μὰ ὁ Θάνατος, ὁ Ἄρχοντας τῆς ἐπιλογῆς, σὰ βοσκὸς κοιτάει, ξεδιαλέγει. Κ' ἡ πρωτοπορεία ἀνανεώνεται αἰώνια καὶ ἀνηφορίζει. Κι ὅλοι ἐτούτοι οἱ θνητοὶ φανατίζουνε σ' ἓνα Μάτι, πού τοὺς παρακολουθᾷ αἰῶνες, σὺν τάγμα ἀθανάτων.

Ὁ Θάνατος κατεργάζεται τοὺς λαοὺς κ' ἔτσι ἀπομένει ἀπὸ αὐτοὺς ὅ,τι ἀθάνατο μπορέσανε νὰ ξεκαθαρίσουν ἀπὸ τὸ ἀπέραντο ὕλικὸ πού τοὺς ἐδόθηκε νὰ δουλέψουν.

Θυμήσου τοὺς Αἰγύπτιους. Ὅλη ἡ ἀνθρώπινη μερμηγκιὰ στοὺς ὄχτους τοῦ Νείλου ἐξαφανίστηκε. Δουλοὶ καὶ βασιλιάδες, σὰ στάλες βροχὴ πέσανε στὴ ζεστὴν ἀμούδα κ' ἡ ἀμούδα τοὺς ἐκατάκτισε. Μὰ τί χάθηκε; Τίποτα δὲ χάνεται. Μονάχα τὰ περιττά, τὰ κουφάρια πού δὲνμποροῦνε νὰ μείνουν πολυῶρα στὸν ἥλιο δίχως νὰ σαπίσουν. Μὰ ἀπὸ ὅλες τούτες τὶς γενεές, ἀπ' ὅλες τὶς δυστυχίες, τὶς χαρὲς, ἀπὸ τὰ ξόρκια τῶν ἱερέων, τὶς πολύχρωμες ζωγραφιὲς κάτου στὰ δροσερὰ ὑπόγια,

μέσα απ' ὅλο τοῦτον τὸν ἀνθρώπινο ληνὸ, ποῦ σὰ ρόγες ἀνίλου Διόνυσου καταπατήθηκαν τὰ κρανία τὸν ἀνθρώπων, ἀναδίνεται μιὰ φωνὴ καθαρὴ καὶ γαλήνια, γιὰτὶ περιέχει ὅλες τὶς ἁμαρτίες καὶ τὶς ἀνησυχίες τῆς Αἴγυπτος καὶ τὶς ξεπερνᾷ κι ἀνεβαίνει.

Μέσα στὶς σκοτεινὲς κατακάμπες τῶν ναῶν τῆς, οἱ μῦστες ξεχώρισαν τὸ θνητὸ ἀπὸ τὸ ἀθάνατο, τὸ αἴγυπτιακὸ ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο, καὶ διατυπώσανε μὲ εἰκόνες καὶ μὲ ξόρκια τὴν κρυφὴν ἀλληγορίαν.

Οἱ νέοι κληρονόμοι, οἱ Ἕλληνες, σκύβοντας στὴν ἐπιθανάτια κλίτη, τρύγησαν ἀπὸ τὰ γερασμένα χεῖλη τὸ συμπτυκνωμένο μέλι προαιώνιας σοφίας. Ξέφυγε ἀπὸ τὸ Νεῖλο, σάωθηκε ἀπὸ τὸν ξεπεσμένο λαὸ ὁ θεῖος καρπὸς καὶ σπóρος, ἡ ἐντολὴ τῆς Αἴγυπτος τελέβει.

Κ' ἡ μυστικὴ γνώση καρπίζει τὴν Ἑλλάδα—τὸν Ὀρφέα, τὸν Πυθαγόρα, τὸν Αἰσχύλο, τὸν Πλάτωνα, τοὺς Στωϊκοὺς, τὸν Πλωτῖνο—ἀντιβῆει, καθαρίζεται, πηδᾷ ἀπὸ τὴ νέα ἐπιθανάτια κλίτη στὴν κούνια τῆς Βηθλεὲμ καὶ ἑακολουθᾷ τὸν ἀγώνα καὶ πλαταίνει, σὰν δριζύοντας, ἀνηφορώντας.

Κι ἀπὸ μὴν ἄλλη μεριά τὸ αἱματωμένο κύμα τὸν σκληρῶν δυνάμεων τῆς Ἀσίας κατηφορᾷ στὸ Αἰγαῖο—κι ἀξάφνα συντρίβεται στὸ χαριτωμένο κόρφο τοῦ Μαραθῶνα. Γιατί; Βέβαια γιὰτὶ οἱ γεαροὶ ἀθλητὲς σὰ φωτερὰ τοῦτα ἀκρογιάλια εἶχανε βρεῖ μιὰ βαθύτερη ἁρμονία. Κι ὅτι νικάει, δὲν εἶναι τὸ ἐφήμερο πλῆθος, μὰ τὸ κρυφὸ γιουρούσι τῆς μικρῆς ἀθάνατης οὐσίας, ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ συνειδητὰ μάχεται στὸ κρανίον τοῦ ἀνθρώπου νὰ κυβερνήσει τὸ χάος. Γι' αὐτὸ νίκησε ἡ Ἑλλάδα τὰ πλῆθη, γι' αὐτὸ ἡ οὐσία τῆς Ἑλλάδας ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες καὶ πηδᾷ ἀπὸ τὴ μία ῥάτσα στὴν ἄλλη, σὰν τὴ Νίκη.

Μέσα στὸ νοῦ μου πασκίζω νὰ σμίξω ὅλες τὶς παράταιρες κραυγὲς καὶ νὰ δώσω ἐνότητα στὴ μάχη. Σὰ νὰ κάθομαι στὴν κορφή μιᾶς πυραμίδας ὅλες οἱ γραμμὲς τῆς προσπάθειας ἀνεβαίνουν απ' ὅλες τὶς πλευρὲς καὶ τὶς νιόθω νὰ σμίγουν ἀδερφωμένες καὶ νὰ χάνονται στὴν ἀκρότατη ἀλχη τῆς καρδιάς μου. Καὶ ξαφνικὰ μέσα μου ὁ κόσμος ἀνασαίνει, φωτίζονται οἱ ἀγωνιζόμενοι, ὁ πόλεμος ἀποχτάει μυαλὸ καὶ μάτι.

Ἔτσι μονάχα ἀντικρίζοντας τὸ σύνολο, μπορῶ στὸ μεγάλο αὐτὸν κύκλο νὰ τοποθετήσω σὰν ἓνα σημεῖο τὴν ἐποχὴ μας καὶ νὰ βρῶ τὸ ἀτομικὸ μας χρέος. Ἔτσι μονάχα μπορῶ ν' ἀγαπήσω μιὰ λεπτομέρεια καὶ νὰ νιώσω πὼς ἡ κάθε ἀτομικὴ ἀπόπειρα συνεχίζει τεράστιο ἀγώνα κι ἀναλαβαίνει μεγαλήτερη απ' ὅτι ποὶ θαρρούσαμε εὐθύνη. Καθο-

ρίζοντας μέσα στην καρδιά και στο νού μου ένα παγκόσμιο ρυθμό μπορώ να συναρμόσω και το μικρό ρυθμό της εφήμερης προσκάρθειας μου και να πειστώ πως ό άνθρωπος μπορεί να συνεργαστεί με κάποια απόπειρα ανώτερη του.

Γι' αυτό, Ἀγαπημένη, τὸ γράμμα μου τοῦτο ἀπλώθηκε σὲ θεωρίες, πὸν τὸ στέριο, ὄλο πράξη, μυαλὸ του καταφρονάει. Μὰ ἐγὼ ἔτσι μὸνάχα μπορῶ ν' ἀρχίσω καὶ ν' ἀγαπήσω τὴν πράξη. Καὶ τώρα συνοψίζοντας, δυὸ θαρρῶ πὸς εἶναι οἱ καρποὶ τῆς θεωρίας ἐτούτης:

α) Ἕνας νόμος παρουσιάζεται στὰ ἀνθρώπινα μάτια μας, παμπάλαιος, προανθρώπινος, πὸν δρίζει τὴ μοῖρα ὅλης τῆς ἐνόργανης ζωῆς: ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Μιά Πνοή, τὴ λέμε πνέμα, ζωή,—καλέβει αἰώνια μὲ μιὰ δύναμη ἀντίθετή της, πὸν τὴ λέμε ἕλη. Ἄνηφορίζει ἡ Πνοὴ ἐτιότητα, ζητάει βοήθεια, πιάνεται ὀλοῦθε. Πατάει τὸ ἄψυχο, πλάθει τὸ φυτὸ καὶ τὸ γιομίζει. Παρατάει στὰ φυτὰ ὄση ἀδράνεια καὶ νάρκη μπορεῖ καὶ μεταπηδαίει, πλάθοντας τὸ ζῶο. Λαμπικέρονται πάλι ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κορμὰ τῶν ζῶων, τοὺς παρατὰ ὄσα πάθη, ὄσο βάρος καὶ σκοτάδι μπορεῖ καὶ καρβαλλάει, πλάθοντας νέο ἀγωγιάτη, τὸν ἀνθρώπο.

Πὸς νὰ μπορέσω νὰ κλείσω σὲ λόγια τὸ δράμα τοῦτο; Ἕνας ν' ἀγωνίζεται ν' ἀνεσηκωθεῖ, γιὰ τὸν κρούβει ἀποπάνου ἡ ἀρηλα τῆς ἕλης. Φωνάζει, ἀνεσηκώνεται λίγο, ἀναπνέει μὲ κόπο στὰ φυτὰ, μὰ δὲν μπορεῖ, κρούβεται. Ἄγκομαχάει, θέλει νὰ μιλήσει μέσα στὰ ζά, μὰ ἡ κραυγὴ του εἶναι ἀναρθηρ, ἀκατάστατη, σκοτεινή. Καὶ πρώτη φορὰ στὸ στήθος τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀναρθηρ κραυγὴ, γίνεται λόγος καὶ ὁ σκοτεινὸς ἀγῶνας ἀρχίζει γύρω ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο μάτι νὰ φωτίζεται. Νὰ πὸς μπορούμε νὰ διατυπώσουμε, κάτου ἀπὸ τὴν πρώτη τούτη ἀστραπὴ τῆς νόησης, τὸ δράμα μας: *Κάποιος, βρίζοντας ἀκατάπαντα ἀντίσταση τὴν ἕλη, ἀγωνίζεται μέσα ἀπὸ τὰ φυτὰ, ἀπὸ τὰ ζά, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ λευτερωθεῖ.*

β) Ποιὸ εἶναι τώρα τὸ χρέος ἡμᾶς τῶν ἀνθρώπων. Τώρα πὸν βρήκαμε τὸ ρυθμὸ τοῦτο νὰ *συμμαχήσωμε μαζί του!* Πὸς; Ἄκολουθώντας τὴν ἰδική του μέθοδο: νὰ μετουσιώνουμε ὄσο μπορούμε τὴν ἕλη καὶ νὰ τὴν κάνουμε πνέμα. Νὰ πολεμοῦμε τὸ φόβο, τὴν ἀδράνεια, τὴν τεμπελιά καὶ τὸ σκοτάδι.

Στὴν ἀνθρώπινη περιοχὴ ὁ ἀγῶνας τοῦτος εἶναι πολὺπλοκος καὶ ἀβέβαιος. Γιὰ τὴν ἕλη καὶ τὸ πνέμα συναλλάζουν—ὄ, τι στὴν προηγούμενη γενεὰ εἶταν κίνηση, ὄρμη πρὸς τ' ἀπάνου, ἐλευθερία, στὴν ἐρχόμενη γενεὰ ἔχει ἀκνητήσει, ἄπνοο, βαρὺ καὶ ἀντιδράει ὄσαν ἕλη. Μιά

πνοή που ανέβαινε φλεγόμενη και δημιουργούσε—τη λέγανε θρησκεία, ράτσα, ιδανικό, τέχνη, πατρίδα—σε λίγους αιώνες σβήνει, αρχίζει να κατεβαίνει άποκαΐδι και γίνεται εμπόδιο σε μιάν άλλη νέα πνοή φλεγόμενη, που άνηφορίζει. Όσόντου κι αυτή εξαντλώντας σε όσα έργα μπορεί τη δύναμή της, ξεθυμάνει, σβήσκει, σταθεί, καταμοσίζει στον άγώνα, εμπόδιο. Κ' έρθει άλλη πνοή—κ' έτσι αιώνια.

Ό ρυθμός τούτου—ό πιο γενικός και πανάρχαιος νόμος που μπορεί ό άνθρωπος νους να συλλάβει—κυριαρχεί την ιστορία. Μιά μάζα που έχει πιά ανέβει γιομάτη κι αυτή κάποτε πεθυμίες, όνειρα, και ανάγκες, μιά τώρα πιά έχει άκινήσει χορτάτη.

Άν πώς όρμούνε γιατί πεινούν ή γιατί ένας θεός έγινε στρατηγός τους ή γιατί άδικούνται και θέλουνε να φέρουν τη δικαιοσύνη. Μά όλες έτούτες οι άφορμές, που είναι άληθινές, σκαπάζουν πάντα τη μεγάλη αίτία. Όρμούνε γιατί νιώθουν πώς είναι σκληροί, κι ακόμα βαθύτερα: πώς Κάποιος μέσα τους είναι σκλάβος και μάχεται να λευτερωθεί.

Μιά φορά κυρίαρχη τάξη είσαν οι ιερείς, οι μάγοι: αυτοί κρατούσαν και χρησιμοποιούσαν τις σκοτεινές, άόρατες δυνάμεις. Ύστερα κυριάρχησαν οι βασιλιάδες κ' ύστερα οι ευγενείς κ' ύστερα οι άστοί. Κάθε τάξη από τούτες φλεγότανε, γιομάτη δημιουργία, άνέβαζε όλο ένα την αξία του ανθρώπου, λευτέρωνε όλο και πιο πάνου την άρχέγονη Πνοή που τρικυμίζει τη φλούδα τούτη της γής μας.

Χτίσανε, ζωγραφίσανε, μέρωσαν τις φυσικές δυνάμεις, έπλάτνυαν τό νου με νέα νοήματα, τυράννησαν την καρδιά με νέες επιθυμίες. Έκαμαν τό χρέος τους. Κλέψαν, άδικήσανε, σκοτώσανε, χόρτασαν και περιέλασαν τους πεινασμένους, δυνάμωσαν και σκλαβώσαν τους άδύνατους, φωτίστημε τό μυαλό τους και καταφρόνησε τις σκοτεινές καρδιές που χτυπούσανε στα κατώγια τους. Έκαμαν πάλι τό χρέος τους: δημιούργησαν τις μεγάλες θεογόνες δυνάμεις: την Πείνα, την Άδικία, την Όργη, την Έπιδίκηση.

Σήμερα σε ποιά σημείο βρισκόμαστε του ανθρώπινου τούτου κυματισμού; Ποιά είναι ή σύγχρονη, ή πιο προχωρημένη ταραχή της ψυχής μας; Ποιός έχόρτασε, άδικήσε, ώρίμασε, έκαμε τό χρέος του, πρέπει να φύγει; Και ποιός πεινά, άδικιέται, όρμάει ν' ανέβει, ζητάει λευτεριά;

Πρέπει με σαφήνεια ν' αντικρύσουμε τη στιγμή τούτη της ιστορίας που ζούμε, για να ξέρουμε τι να μισούμε, τι ν' αγαπάμε, ποιά να σπρώξουμε για να πέσει, ποιά να σπρώξουμε ν' ανέβει.

Ἀγαπημένη, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ἀναζήτησι καὶ ἀγωνία, ἡ καρδιά μου χτυπᾷ ἀποφασισμένη πιά, σίγουρη, γιομάτη πίστη. Νὰ καταστραφῇ ὁ κόσμος τοῦτος, νὰ σμίζουμε ὅλοι τοὺς ὄμους μας, νὰ ρίξουμε τὸ αἷμα τοῦτου σπίτι, νὰ μὴν ὑπάρχει πιά! Νὰ τὸ πρῶτο χρέος. Τὸ μῖσος.

Τὸ δεύτερο χρέος: νὰ ἐπιθυμήσουμε, νὰ μαντέψουμε, νὰ βροῦμε καὶ νὰ σταθερώσουμε τὸ πρόσωπο τοῦ ἐρχόμενου πολιτισμοῦ. Νὰ μετατοπίσουμε τὸ μῖσος σὲ ἀψηλότερους ἀγῶνες, νὰ τὸ μετουσιώσουμε σὲ μέσο, ὄχι σκοπὸ. Σκοπὸς εἶναι τὸ μῖσος εἶναι ἡ Ἀγάπη. Ποιά θάνα ἡμορφὴ τῆς νέας ἀγάπης; Νὰ ἡ δύσκολη, ὀδυνηρὴ προσκάρθια μας. Γιατί ἡ ἀγάπη ἀλλάζει σὲ κάθε πολιτισμὸ κ' ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ εἶναι τὸ στοιχεῖο πού ζητοῦν πάντα νὰ βροῦν—καὶ δὲν τὸ βρίσκουν πάντα—οἱ μεγάλοι ἐπαναστάτες.

Ἄς ταχτοποιήσουμε τίς σκέψεις μας, ἄς ρυθμίσουμε τὴν ἀγανάχτησι μας, ἄς οργανώσουμε τίς ἐπιθυμίες μας. Ἄς ἐπιστρατευτοῦμε ὅσοι πιστοί! Ποιοὶ θὰ νικήσουν; Οἱ πῶ σοφοί; οἱ πῶ πολλοί; οἱ πῶ ξυπνοί; οἱ πῶ σήμερα δυνατοί; Θὰ νικήσουν ὅσοι πιστέβουν.

Ἐνὰς ἄνθρωπος στὴ γῆ; ἀκλεισιμένος φώναζε κ' ἐπικαλιόταν τὸ Θεό. Κι ὁ Θεὸς μὲ βία ἐξαναγκάστηκε ἀπὸ τὴν προσευκὴ τοῦ ἀνθρώπου νὰ κάμει αὐτὶ νὰ τὸν ἀκούσει.

Α. ΓΕΡΑΝΟΣ

ΛΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΞΕΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΗΜΑΓΜΕΝΗ...

Εἶτανε μιὰ ἐκκλησιὰ ρημαγμένη, ρεπιασμένη ἀπ' τὸ διάβα τοῦ χρόνου, μὲ τίς εἰκόνας σβησμένες, χαρακωμένες ἀπ' τὸ χέρι Κουρσάρου κατακτητῆ. Κ' εἶτανε κρεμασμένη, θαρρεῖς, σὰν ξερόκλαδος βάτος στ' ἀχεῖλι μιᾶς ρεματιᾶς καὶ γύρω τῆς δὲν εἶτανε ἄλλο πᾶρξ βράχοι καὶ λόφοι γυμνοὶ μὲ τὸ ξάστερο, καταγάλανο τοῦ αἰθέρα γιὰ ντύμα.

Κ' εἶχαμε σύρει τὰ βήματά μας ὡς ἐκεῖ, ποιὸς ξαίρει, σὲ ποιὸ μυστικὸ προσκύνημα ὁ καθένας. Καὶ τὸ παγκάρι δὲν εἶχε κερί γιὰ ν' ἀνάψουμε καὶ τὸ θυματὸ δὲν εἶχε λιβάνι. Μὰ ὡστόσο σὰ κάμειτε λαμπάδα ἡ ψυχὴ μας καὶ σὰ νὰ θυμιάτιζε ὁ κρυφὸς λογισμὸς ἕναν κάποιον Θεό.

Κ' είλες γονατίσει στις σπασμένες πλάκες τῆς ἐκκλησιᾶς και σὰ νὰ ψιθόριζες μὲ σφραγισμένα τὰ χεῖλια μιὰ βραδινὴ προσευκὴ, πὸν κάποτε θάλεγες στὰ παιδιάστικα χρόνια. Κ' ἐγὼ πὸν δὲν πίστευα σὲ τίποτα και τὸ λέω, ἀρνητῆς κάθε θρησκείας και τοῦ δικοῦ μου Ἐγὼ ἀρνητῆς, σεβόμουνα τὴ δικὴ Σου λατρεία και σὰ νὰ μὲ παίρνανε τ' ἀπαλά Σου φτερά σὲ καινούριο ἐξαγνισμένο ταξίδι.

Κ' ἔγειρα κ' ἐγὼ τὸ βαλαντωμένο κορμί μου, ἀν ὄχι στὴν ἴδια προσευκὴ σὰν κ' ἐσένα, τ' ἔγειρα σ' ἕνα βιβλίο καλιό, βυζαντινὸ ἑξαγμένο ψαλτήρι, πὸν ὁ χρόνος πάλευε μὲ τις χοντρές σταλίδες τοῦ κερικοῦ νὰν τοῦ σβῆσει τὸ θῶρι. Καὶ ξεφυλλοῦσα τὰ κίτρινα φύλλα κὶ οὔτε θυμάμαι ἀν διάβαζα κάτι, κὶ οὔτε τ' ὀνοῦσα πὸς ἴηθε, κοντὰ μου Ἐσὺ.

Κ' ἔσκυψες δίπλα μου κ' αἰστάνθηκα τὴ δροσάτη πνοή Σου νὰ μοῦ χαϊδεύει τὸ μάγουλο, κὶ ἀνοιῶσα τὴν ψυχὴ μου, τὴν τσιγγάνα, τὴν ἀπιστη, νὰ λυγáει κοντὰ Σου, νὰ μερώνει, νὰ κατασταλάζει κάπου κὶ αὐτῆ.

Καὶ τότε μούδειξες μὲ τὸ δάχτυλο, (σιγανά, σιωπηλά και σὰ φοβισμένη γιὰ ὅτι φανέρωνες), μούδειξες στὸ καλιό τὸ βιβλίο μιὰν αἰώνια καινούρια σελίδα.

Κ' ἔσκυψα και διάβασα και προσηλώθηκα ἐκεῖ, ὡς πὸν τὰ βλέμματά μας ἀνταμῶσανε, ἔαφνου, στὴν ἴδια,—τὸ θυμάσαι ; —ἀράδα :

— Ἦνθησας λειμῶνος ἐν μέσῳ, τῶν ἀθλοφόρων ὥσπερ ῥόδου, φέρων μυστικὴν εὐωδίαν....

Κοιταχτήκαμε. Τὸ δάκρυ τρεμόπαιξε στὶς βλεφαρίδες γιὰ λίγο μὰ τὰ χεῖλια δὲν ἀποσῶσανε τὸν ψαλμό.

Τί νὰ ποῦμε! Ἡ ζωὴ γιὰ μᾶς, σκληρὴ ζωὴ, μοιραῖα ζωὴ χωρισμοῦ και ἀγωνίας, δὲν μποροῦσε ν' ἄτανε τίποτ' ἄλλο πὰρεξ ἀπὸ μιὰ τέτοια ρημαγμένη ἐκκλησιὰ, ρεπιασμένη στὸ διάβα τοῦ χρόνου, μὲ τις εἰδόνες σβησμένες, χαρακωμένες ἀπ' τὸ χέρι Κουρσάρου καταχτητῆ.

(Παλιὰ Βυτίνα)

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Mementa Obscura

I

Έλα γλυκιά μου ἐσὺ κοπέλλα, μελαχροινὸ βλαστάρι τῆς νοτιάς, μὲ τὰ σκοσιὰ μάτια τὰ μαύρα σὰν τὶς ἐλιές, ἀκολούθησέ με νὰ μπούμε στοὺς σκοτεινοὺς δρόμους ἐκείνους, πὸν τοὺς ἀγκαλιάζει μὲ τὰ μαύρα τῆς μπράτσα ἡ νύχτα. Στὰ κατώγια κάτω νὰ χωθοῦμε ὅπου ἕνας ἀπελπισμένος, ζητᾷ στὸ βάθος τοῦ ποτηριοῦ μιὰ νέαν ἀνάσταση. Γερὰ σφίξε μου τὸ χέρι γιὰ νὰ μπορέσω ἐγὼ νὰ βρῶ τὸ μυστικὸ δρόμο πὸν ἐσὺ δὲν τὸν ξέρεις

Συμπότες ἀμέτρητοι στὰ τραπέζια ξεφαντώνουν μπροστὰ στὰ ποτήρια. Ξεφαντώνουν κι ὀλοένα ἔρχονται καινούριοι.

Ἡ κόρτα ἀνοίγει καὶ χτυπάει.

Δὲς τοὺς εἶναι ὅλοι σκοτισμένοι καὶ λεικασμένοι ἀπὸ τὸ πέρασμα τῆς ζωῆς. Στρατιῶτες, δουλευτάδες, ναῦτες φερόμενοι ἀπὸ μίτριες χώρες πὸν γιὰ μιὰ στιγμὴ πέρασαν μπρὸς ἀπ' τὰ μάτια τοὺς κ' ἔπειτα τὶς ἔχασαν σὰ μιὰ στιγμὴν εἰδωμένους διαβάτες.

Ἀνάμεσα στὴν ὄχλοβὴ ἀνεβαίνει ἕνας ἦχος βιολιοῦ. Εἶναι θλιβεροὶ τόνοι, πὸν δὲν τοὺς ἀκουσες ποτὲ σου. Τραγοῦδι δὲ λένε. Μοιάζουν σὰν κάποιους ἀναστεναγμοὺς, πὸν τοὺς ἀκοῦς τὰ μεσάνυχτα μέσα στὸ σκοτάδι χωρὶς νὰ γνωρίζεις πούθε ἀναβρῦζουν κι ἀνατριχιάζουν καὶ τρέμεις.

Ὅλοι μᾶς κοιτάζουν γιὰτι πίνουμε ἀπ' τὸ ἴδιο ποτήρι. Καὶ τὸ ποτήρι μας εἶνε ἀπὸ κρύσταλλο λεπτὸ σὰν τὸ ροδόφυλλο. Ἐγὼ ἀκουμπῶ τὰ χεῖλια ἐκεῖ πὸν ἄγγιζαν τὰ δικιά σου.

Βάλε ἕνα φιλι στὸ κρασί μας νὰ τὸ ρουφήξω καὶ νὰ λυώσω σὰν τὸ κερί, μὲς στὸ μεθῆσι. Στιφὸ κρασί καὶ μπροῦσο. Μιὰ κοκκινόμαυρη σταλαγματιὰ σοῦ ἀπόμεινε στὰ χεῖλια τ' ἀσυνείδηστα πὸν σουρῶνουν.

Στάσου μ' ἕνα φιλι νὰ τὴν τρυγήσω σὰν τὸ κρεμασμένο βύσσινο. Θάλω νὰ σὲ ἰδῶ νὰ σπαράξεις τώρα μὲ τὴν τρεμοῦλα τοῦ βιολιοῦ, πὸν τὸ ξεσκίζουν οἱ μυτερὲς δοξαριές.

Κόσμος καὶ κόσμος τριγύρω. Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε μόνο στὸν κόσμο.

Οἱ τόνοι τοῦ βιολιοῦ ξεκολουθοῦνε.

Ὅλοι περνοῦν καὶ μᾶς ρίχνουν μιὰ ματιὰ γιὰτι ὁ καθένας ἔχει μέσα του κι ἀπὸ μιὰ πληγὴ πὸν τὴν κρύφτει.

Τὸ μάγουλο σου ἀγγίζει καυτερὸ ἀπάνω στὸ δικό μου, τὰ μάτια σου ἔχουν μιὰν ἀστραφτερὴ μαυρίλα πὸν τρελλαίνει.

Ἄπο δῶ θὰ ξεκινήσουμε τώρα γιὰ νὰ μπαρκάροῦμε στὸ καράβι τῆς ζωῆς.

Παρόξενο πλεούμενο !

Κοίταξέ γο, κάθε μέρα καταφώτιστο καὶ βαριοσφυρίζοντας ξεκινᾷς ἀπ' τὰ λιμάνια, καί, γιὰ συλλογίσου, οὔτε κανένας γυρνᾷ νὰ το κοιτάξει οὔτε κανένας στέκεται νὰ τ' ἀκούσει.

II

Ταξίδι τὰ μεσάνυχτα.

Πρωτόφαντο τὸ πλεούμενό μας πού ταξιδεύει στή στεριά. Τὰ φῶτα του ἀντιφεγγίζουν χάμου στὸν ἀτελείωτο δρόμο.

Πλάι μας κατὰ μέρος, σέρνεται πάντα μιὰν ἀτελείωτη ἄβυσσο πού πυθμένα δὲν ἔχει. Εἶναι θεοσκοτεινὴ καὶ κόφτει τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ φαναριοῦ.

Ἔσὸ κοιᾶσαι κοντά μου. Τὸ κεφάλι σου ἀκουμπισμένο, στὸν ὄμο μου σιγοκοινιέται στὸ τράνταγμα. Ἐγὼ βάζω κάθε δύναμη νὰ μὴ σαλέψω καὶ σοῦ ταράξω τὸν ὕπνο.

Ἄκαλά ἀκαλά σοῦ χαϊδεύω τὰ μαλλιά καὶ σοῦ φιλῶ τὸ μέτωπο. Τὸ μελαχροινό σου πρόσωπο φωτίζεται ἀνάλαφρα ἀπὸ τὸ τρεμάμενο φῶς.

Ἔτσι θὰ ταξιδεύουμε μαζί γιὰ πάντα.

Εἶν' ὁ δρόμος ἐκείνων πού χώρισαν ἀπὸ τὸν κόσμο, καὶ πού γυρνοῦν χωρὶς κατατόπι καὶ πατρίδα πού γενηθήσαν.

Μπροστά μας στὸ θρόνι του ὁ καπετάνιος μεθησμένος κυβερνᾷει. Κάθε στιγμή καὶ χάνει τὸ δρόμο. Καρταικιάζει δεξιὰ κι ἀριστερὰ γιὰ νὰ διώξει τὰ φαντάσματα πού τὸν περιζῶνουν. Ὀλοένα καὶ ξεπροβάλλουν καινούρια μέσα ἀπὸ τὴν ἄβυσσο.

Ἄπο καιρὸ σὲ καιρὸ κατῶγια πιotoῦ ξεφαντώνουν μπροστά μας. Κατεβαίνουμε πάντα νὰ πιoῦμε. Εἶναι στενά καὶ μὲ πατάματα χωματένια. Φωτίζονται ἀπὸ πυρσούς, δαδιῶν μεγάλους καὶ χοντρούς. Οἱ τοῖχοι τους, οἱ στῦλοι, πού στηρίζουν τίς στέγες, κατᾶμαυροι ἀπὸ τίς καπνιές. Λίγοι στέκονται ἀκόμα κοντὰ στοὺς πάγκους. Ξενυχτοῦν γιὰτὶ δὲν ἔχουν πού νὰ πᾶνε ἄλλοι εἶναι κατὰ γῆς ξαπλωμένοι ἀπάνω σὲ προβιὰς λύκων. Δὲ θέλεις νὰ πιεις γιὰτὶ τὸ σιφὸ κρασί σοῦ ταράζει τὸ κορμί. Ἄς πῶ ἐγὼ μονάχα.

Θέλεις στὸ πρόσκαιρο αὐτὸ κατατόπι νὰ περάσουμε τὴ νύχτα; Ἐγὼ θ' ἀγρυπνήσω προσέχοντας τὴ φωτιὰ νὰ μὴ σβῆσει. Ὅχι; Ἄς ξεκολληθoῦμε λοιπὸν τὸ δρόμο. Ὁ καπετάνιος ὄξω βιάζεται νὰ φύγει. Εἶναι κιὸ πολὺ μεθησμένος καὶ βρίζει.

Ξεμνοῦμε. Ἡ ἴδια ἄβυσσο κάλι κατὰ μακρὸς τοῦ δρόμου. Τρέχουμε πάντα ἕνα στραβοπάτημα μακρὰ τῆς. Ὁ καπετάνιος ὀλοένα καμτσιακιάζει μὲ πιὸ πολὺ πείσμα. Τὰ φαντάσματα πάντα πληθαίνουν καὶ τὸν περιζώνουν. Καμτσιακιάζει ὀλοένα κ' οἱ ἦχοι τῆς μάστιγῆς του ἀδιάκοποι κι ἀπάνωτοι μέσα στὴ νύχτα, εἶναι σὰν κροσσοὶ σπίθες ποὺ ἔξασπάνουν.

Ξημερώνει.

Βλέπω στὸ πρῶτο φῶς τὸ πρόσωπό σου. Ἦσυχο κι ὄρατο.

Στὴ μεταξωτὴ κορδέλλα ποὺ τριγυρίζει τὴ λιγερὴ μέση σου ἀτέκναι τὸ τριαντάφυλλο τοῦ ἔρωτά μου. Εἶναι πάντα ζωντανὸ σὰν τὴν πρώτη στιγμή ποὺ σοῦ ἔδωσα καὶ κάτασπρο σὰν τὸ χιόνι.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

Η ΠΡΟΑΙΣΘΗΣΗ

Ἡ βροχὴ μᾶς εἶχε κλείσει σ' ἕνα μαγαζάκι. Ὁρες μέναμε κεῖ καὶ μιλοῦσαμε. ἔχουμε πεῖ πολλὰ καὶ πολλὰ, κῆπειτα χωρὶς νὰ μιλοῦμε κοιτάζαμε τὴ βροχὴ, ποὺ λεπτὴ, μονότονη, ἔπεφτε καὶ σὰ νὰ ταμπούσε τ' ἀπλωμένα νερά.

Καὶ δὲν εἶταν κανεὶς ἄλλος στὸ μαγαζάκι, ἀπὸ μᾶς. Ὁ μάγερς μαγέρευε καὶ πίσω του, στὸν τοῖχο ἀπειρες μύγες εἶχαν καθίσει. Νόμιζες πὼς εἶταν κεντημένος, ἢ νᾶχαν ἀπλώσει κάποιο βέλο μὲ βουλίτσες μαῦρες.

Ἡ σιωπὴ μας δὲν κράτησε πολὺ. Ὁ Σαμουὴλης μίλησε:

— ἔπαμε πρὶν, εἶπε, γιὰ δνεῖρα, γιὰ τὰ σκυλιά, ποὺ οὐρλιάζουν, δταν πρόκειται νὰ πέσει κάποιο κακὸ στὸ σπίτι, ποὺ μέτουν. Καὶ πολλές φορὲς καὶ γιὰ γειτονικά, ἢ συγγενικά. Ἄλλ' ἐγὼ θὰ σᾶς πῶ τώρα, καὶ πὼς ζῶα ἄγρια, πουλιά, ὄρνεα, κλαῖνε, θρηγοῦν δταν εἶναι νὰ πέσει στὸν τόπο ποὺ ζοῦν ἀπὸ χροῖνια, στὴν πατρίδα τους, κάποια συμφορὰ μεγάλη!

Ἐίχανε Σεπτέμβριος τοῦ 16. Ἐνα βράδυ κλεισμένος στὸ δωμάτιό μου ἔγραφα. Ἡ ὄρα εἶταν περασμένη. Ἐγὰ βαλθεῖ κάτι νὰ τελειώσω καὶ ἄς μεθρίσκε καὶ τὸ ξημέρωμα.

Ἐίχα λοιπὸν, βυθιστεῖ στὸ γράψιμο, ἢ σὲ κείνο ποὺ ἔγραφα, δταν ξαφνικὰ μέσ' στὴν ἡσυχία τῆς νύχτας, ἀκούω μὴ φωνῆ, ἕνα κλάμα ἔξω, κομμένο σὰν κλάμα γυναικας, γρηῃς. Πρὸ πάντων γρηῃς, αὐτὴ τὴν ἐντύπωση μοῦκανε.

Ἄκουσθηκα καλά. Ναι, ναι, εἶταν ἓνα κλάμμα κομμένο ἢ ποὺ νοβόταν, γεμάτο πόνου, ἓνα παράξενο ὄμμα, κλάμμα καὶ ἀπαισιο μαζί!

— Μὰ τ' εἶναι αὐτό! εἶπα.

Τὸ κλάμμα ξακολονθοῦσε μὲς στὴν ἡσυχία τῆς νύχτας.

Μὲ φρίκη πέταξα τὴν πέννα, καὶ ἀρπάζοντας ἓνα μπαστούνι χοστρό, χωρὶς νὰ ξέρω γιατί, βγήκα στὴν ἀβλή!

Μὰ εἶχανε σὰ νὰ θρηνοῦσε κάποια γρη῏ στρίγγλα καθισμένη κάπου καὶ κοντά...

Ἡ σελήνη φάτιζε δυνατὰ κυκλωμένη ἀπὸ σύννεφα. Καὶ μὲς στὸ σπιτι ἡσυχία, σιῖλλα δωμάτια. Κάνεις δὲ φαινότανε νᾶχε ἀκούσει τίποτα.

Τὸ κλάμμα πιδ δυνατὸ ἀκούγόταν. Καὶ ὅπως σᾶς εἶπα, εἶχανε σὰν ἐκεῖ κοντά, σὲ κάποια μεριά, νὰ καθόταν γρη῏ μάγισσα, κακιὰ γρη῏ καὶ μάντισσα κακῶν νᾶκλαιγε, νᾶφανε φωνὴ πόνου μεγάλου.

Ἔρρησα ἔξω, ἀπὸ δρόμο. Ἄλλὰ μόλις ἐπρόβαλα ἀπ' τὴ σκιὰ τοῦ σπιτιοῦ καὶ φωτίστηκα ἀπ' τὸ φῶς τῆς σελήνης, μιὰ φωνὴ ἀλλοιώτικη, φόβου ἄγρια, ἀκούστηκε νὰ γίνεται καὶ κοντά.

Ἔψωσα τὸ ξέλο. Τίποτα δὲν εἶδα.

— Μὰ τ' εἶναι αὐτό! εἶπα, μὴν εἶναι τυχοποῦλι, κουκουβᾶγια;

Προσπάθησα νὰ δῶ στὰ κεραμίδια τῶν ἀντικρινῶν σπιτιῶν, ἐνὸς μάλιστα, χαμηλοῦ πολὺ, ποὺ εἶταν καὶ σὲ κατηφοριὰ καὶ ὅπου μοῦ φάνηκε πῶς βγήκε ἢ φωνή.

Ἔτσι, τίποτα. Τὸ φῶς τῆς σελήνης φάτιζε καλά τὰ κεραμίδια.

Καὶ ἡ φωνὴ εἶχε πάψει.

Ἔνα σκυλλ ἐρχότανε γρη῏γορο, μαῦρο, γνωστὸ μου, μὲ τὴ μύτη κάτω καὶ τὴν οὐρὰ μαζεμένη. Καὶ μπῆκε μέσα στὸ ἀντικρινὸ σπιτι ἀπὸ μιὰ τρύπα.

Ἔκανα νὰ μπῶ μέσα, δταν ἀκούω φωνὲς πολλές, ὅμοιες μὲ κείνη, ἀπὸ παντοῦ, ἀπ' τὸ λόφο τοῦ Φιλοπάππου, ἀπ' τοὺς ἀντικρινοὺς λόφους, ἀπ' τὰ χωράφια, ἀπὸ παντοῦ, νὰ κλαίνε, νὰ θρηνοῦν!

— Μὰ τί σημαίνει αὐτό; ρᾶτῃσα τὸν ἐαυτό μου.

Ἀισθανόμουν δι καὶ κακὸ σῆμαινε.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ διηγήθηκα αὐτὸ σὲ ἓνα γέρο γνωστὸ μου, ἓνα γέρο δάσκαλο.

Τᾶκουσε μὲ προσοχὴ καὶ μοῦπε ἔπειτα:

— Μὴν εἶναι ἡ γλαύκα τῶν Ἀθηναίων, καὶ αὐτὴ θάνατι, κᾶκλαιγε γιὰ κάποιο κακὸ μεγάλο, μεγάλα κακά, ποὺ θὰ πέσουν στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Ἑλλάδα;

ΤΟ ΣΠΙΤΙ

“Αστράφταν τὰ μάτια του, τὰ μεγάλα ἀσπάλεια μάτια του ὅπου ἔφεγγε μόνο ἕνας πόθος κατάκτησης καὶ εἶπε «Θέλω». Καὶ κείνη παράδοξα γοητευμένη, ἐνῶ ὅλο τὸ εἶναι τῆς ἐνστικτα ἐπαναστατικὰ ἀντιστέκονταν, σὺν ἀταγκασμένη ἀποκρίθηκε «Θέλω».

Τὴν ἄρπαξε δυνατὰ στὰ τυρρανικά του χέρια καὶ τὴν ἔφερε μέσα στὸ ἀνήλιαγο σπίτι του. Καὶ τῆς εἶπε: «Οἱ Νόμοι σοῦ ἐπιτρέπουν τὸν Ἥλιο νὰ βλέπεις. Ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Μὰ ὁ κόσμος εἶναι δυνατὸς καὶ σὺ εἶσαι ἀδύναμη. Μὰ ὁ κόσμος εἶναι ἄσχημος καὶ σὺ εἶσαι ὁμορφή. Καὶ γὰρ εἶμαι δυνατὸς καὶ γιὰ σένα θὰ εἶμαι πῶς δυνατὸς ἀπ’ ὅλο τὸν κόσμο. Ἐγὼ θὰ καλέσω μὲ ὅλο τὸν κόσμο, ἐγὼ θ’ ἀγωνισθῶ σκληρὰ, κοπιαστικά, δδυνηρὰ, γιὰ νᾶσαι Σὺ εὐτυχισμένη. Γιὰ νᾶσαι Σὺ ἥρεμη. Γιὰ νὰ μὴ βλέπεις καμιὰ ἄσχημια. Ἐξῶ εἶναι ὅλα ἄσχημα. Ἐγὼ μόνο εἶμαι ὡραῖος γιὰτι εἶμαι κοντὰ σου. Γιὰτι κάτι μοῦ δίνεις ἀπὸ τὴ χάρη σου. Ὁμορφο εἶναι μόνο ὁ,τι εἶναι κοντὰ σου, μόνο τὸ σπίτι μου. Ὁρίζοντάς σου θὰ εἶναι μόνο οἱ τέσσαρες τοῖχοι τοῦ σπιτιοῦ μου γιὰτι μόνο αὐτὸς σοῦ ἀξίζει».

Καὶ κείνη ἀνήξερη, ἂν καὶ τῆς φαίνονταν πῶς δὲν εἶταν ἄσχημος ὁ κόκκινος κάμπος μὲ τὶς παπαροῦνες ποὺ ἀπλώνονταν μέσα στὴν Ἄνοιξη, μέσα στὸν Ἥλιο, πέρα ἴσαμε τὴ θάλασσα ποὺ τῆς ἔμοιαζε τόσο γοητευτικὰ ἀπεραντη, ἂν καὶ τῆς φαίνονταν πῶς εἶταν ἁρμονικός, κι ἄς εἶταν ἀγριος, ὁ θόρυβος τῆς κίνησης, κι ἄς εἶταν ἀγῶνας, ποὺ βουίξε ἢ ζῶη τῶν ἀνθρώπων, τὸν πίστεψε γιὰτι εἶταν σωματικὰ πῶς δυνατὸς. Καὶ γιὰτι τῆς τὸ εἶπε ἀφοσιώθηκε στὸ σπίτι του ποὺ δὲν τόχτισε αὐτὴ.

Ἀσποτικὰ τῆς εἶπε ἡ βαριά φωνή του. «Τὸ σπίτι ποῦ ἀγαπᾷς θὰ τὸ περιπέσαι. Τέτοιος ὁ σκοπὸς σου. Ν’ ἀγαπᾷς ἑμένα κι ὁ,τι εἶναι δικό μου. Ἐμένα, τὸ δικό μου σπίτι, καὶ τὸ δικό μου παιδί. Τίποτε ἄλλο. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ποὺ ν’ ἀξίζει νὰ τ’ ἀγαπᾷς. Καὶ γὰρ ὅταν θὰ γυρῶ ἀπὸ τοὺς ἀγκυθοσπαρμένους δρόμους ποὺ αἱματώνουν τὸ κορμί, κι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὅλοι πληγώνουν τὴν ψυχὴ, οἱ περισσότεροι ἔπουλα, μόνον οἱ καλῆτεροι κατὰστηθα, θ’ ἀναπαύομαι κοντὰ σου. Ὅταν δὲ θὰ εἶμαι πάρα πολὺ κουρασμένος θὰ σοῦ δίνω τὸ φιλί μου καὶ τὸ χᾶδιμου, καὶ κάποτε κάτι θὰ σοῦ διηγῆμαι ἀπὸ τὰ Ταξίδια μου, ὁ,τι δὲ θὰ εἶναι πάρα πολὺ ἄσχημο κι ἀσήμαντο γιὰ νὰ τ’ ἀκούσεις. Δὲν πρέπει νὰ ξέρεις παρὰ ὁ,τι σοῦ πρέπει. Καὶ θὰ εἶσαι χαρούμενη· θὰ εἶσαι πάρα πολὺ εὐτυχισμένη».

Καὶ κείνη ἂν καὶ νόμισε πῶς δὲν ἄκουσε τρυφερότητα μέσα στὴν ἐπιβολὴ τῆς φωνῆς του, ἂν καὶ δαισιδάνθηκε κάποιον ψέμα στὴ λατρεία, ἂν καὶ δαισιδάνθηκε πῶς δὲν τῆς ἄρεξε ἢ τέτοια λατρεία, ἂν καὶ δὲ μαροῦσε νὰ νιώσει γιὰτι εἶταν τόσο ξεχωριστὴ ὥστε ἔπρεπε νὰ μείνει μακριὰ ἀπὸ τὴ Ζωὴ ποὺ τῆς γαλοῦσε, κι ἄς τὴν ἔλεγε Κείνος ἄσχημη, τὸν πίστεψε γιὰτι ἔπρεπε νὰ

τόν πιστέψει. Κι αποκρίθηκε ; «Θά είμαι ετυχημένη αφού θά είσαι Σὺ ετυχημένος».

Πόσα χρόνια, πόσοι αἰῶνες είναι πού ειπωθήκανε αὐτὰ τὰ λόγια κι ὅλο ἐπαναλαμβάνονται ; Ἡ Γυναίκα ἀναγκασθε σαρκαστικά, ἔνα γέλιο σά ἡγρό. Τώρα δὲ διαισθάνεται πιά, ἔξρει, κι ὁμως ὀρῶζοντάς της είναι πάντα δι τέσσαρες τοῖχοι τοῦ σπιτιοῦ.

Ἡ πόρτα ἀνοίξε, χωρὶς νὰ χτυπήσει, και μπήκε Κεινος.

— Τί κυττάξεις ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο ;

— Γιατί μπήκες χωρὶς νὰ χτυπήσεις ;

— Ἀλήθεια ἔχεσα τὴν τελευταία σου μανία. Μὰ είναι ἄσπστο νὰ ἀναγέλω τὴν ἀφιξή μου στὴ γυναίκα μου. Τί ἔχεις νὰ μοῦ κρύψεις ;

— Τίποτε. Τὸ πολὺ κάποιες ἐκέψεις.

— Δικαιώμα σου βέβαια νὰ σκέπτεσαι ὅ,τι θέλεις. Ἄν και παραινει-
γεύσαι, ιδιαίτερα τελευταία.

— Μοῦ τὸ ἀπαγορεύεις ;

— Δὲ σοῦ ἀπαγορεύω τίποτε. Τὸ ἔξρεις. Μόνο συλλογίζομαι πὼς δὲ σοῦ κάνει καλὸ νὰ σκέπτεσαι τόσο. Γίνεσαι νευρική. Τί κύτταζες ἀπὸ τὸ παράθυρο ;

— Τὰ σύννεφα ἢ τοὺς διαβάτες. Δὲ θυμάμαι.

— Γιατί δὲ διάβαζες καλύτερα ;

— Βαρέθηκα τὰ παραμῦθια.

— Και τὰ σύννεφα δὲν είναι παραμῦθια.

— Ὅχι κ' οἱ διαβάτες.

— Ἔτσι ὄρατοι πού είναι σὰ μυρμηγκία φαίνονται ἀπ' ἐδῶ ψηλά. Μυρμηγκία γιὰ νὰ τὰ πατε κανένας.

— Τὸ ἴδιο θά λέγε γιὰ σένα όταν θά σὲ βλέπουν κεινοὶ ἀπὸ τὸ παρά-
θυρό τους.

— Ἴσως, τὸ ζήτημα ὁμως είναι ποὺς θά κατορθώσει νὰ πατήσει τὸν ἄλλο.

— Ἐγὼ φαντάζομαι πὼς θά μπορούσε κανένας νὰ κατορθώσει πολλὰ περισσότερα ἂν ἀντὶ νὰ προσπαθεὶ ἀδιάκοπα νὰ συντρίβει τὸν ἄλλο γιὰ νὰ φτάσει ἐνόνονταν ὅλοι σὲ μιὰ κοινὴ προσπάθεια.

— Τί λίγο πού ἔξρεις τὴ ζωὴ ! Βέβαια κυττάζοντάς την ἀπὸ τὸ παρά-
θυρό σου . . .

— Πὼς θέλεις νὰ τὴν μάθω ; Ἀπὸ πού θέλεις νὰ τὴν δῶ ;

— Δὲν ἔξρω . . . Μὰ δὲν είναι και καμιά ἀνάγκη νὰ τὴ μάθεις.

— Φυσικά.

— Ποῦ είναι τὸ παιδί ;

— Παρίπατο.

— Ἐοῦ γιατί δὲν πήγες ;

— Βαρέθηκα. Ἐίχες σήμερα πολὺ δουλειὰ στὸ γραφεῖο σου ;

— Ὑπερβολική. Κουράστηκα. Δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ἀρκετὰ πόση είναι ἡ

εὐτυχία σου νὰ μπορέεις νὰ κυτῶσεις ὄρες ἀπὸ τὸ παράθυρό σου τὰ σύννεφα καὶ τοὺς διαβάτες καὶ νὰ εἶναι ἀσφαλισμένη ἡ ζωὴ σου καὶ ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ σου.

— Ἀλήθεια δὲν τὸ ἀντιλαμβάνομαι . . . Ἐσὺ ὁμως δὲν πλῆτεις. Σ' ἀρέσει ἡ δουλειά σου.

— Ναι, φυσικά, ἡ δουλειά μου εἶναι ἡ ζωὴ μου ὅπως ἡ ζωὴ σου εἶναι ἐδῶ πέρα. Μὰ κάποτε κουράζομαι. Θὰ εἶχα ἀνάγκη ἀπὸ πολὺ γαλήνη στὸ σπῆτι . . .

— Ποῦ δὲ σοῦ τὴ δίνω. Ἐχεις δίκιο. Μὲ συγχωρεῖς.

— Ὡ δὲν πειράζει. Εἶσαι λίγο νευρική τελευταία— Πάμε στὸ θέατρο ἀπόψε ;

— Ἄ θέλεις ; Γιατί ὄχι ; Περνᾶ ἡ βραδιά.

— Εὐχάριστα. Θὰ εἶναι καλὴ παράσταση.

— Ἴσως. Ἐξακολουθεῖ κανένας νὰ βλέπει τὴ ζωὴ μὲς' ἀπὸ διάφορα πρῶματα. Δέχεται ἕμεσες ἐντυπώσεις, παθητικά.

— Ὁ ἄρχισεις πάλι τοὺς ὕμνους σου στὴ δράση, στὴν ἐνέργεια. Βαρῆθημα τὰ κόψια λόγια σου, κακόμοιρο παιδί, ποῦ δὲν ξέρεις τί θυμάσαι.

— Εἶσαι βέβαιος πὼς ἡ ζωὴ μου εἶναι ἐδῶ πέρα μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι ;

— Τί θέλεις νὰ πεις ; Ἀυτὰ σοῦ λένε τὰ σύννεφα ; Πλάθεις ὀνειροφαντασίες κ' ὕστερα κατεβαίνοντας στὴ γῆ φαντάζεσαι πὼς εἶσαι δυστυχισμένη.

— Δὲν κῆταξα τὰ σύννεφα, κῆταξα τοὺς διαβάτες.

— Δὲν ἀντιλαμβάνομαι τὴ διαφορὰ, ἡ μήπως θέλεις νὰ ζηλέψω ;

Τοὺς διαβάτες, ὄχι.

— Τί σκεπτόσουνα σκυμένη στὸ παράθυρο καθὼς μπήκα ;

— Ὅστε τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψης του δὲν ἔχει κανένας. Μπαίνει ὁ ἄλλος μέσα στὸ δωμάτιο, χωρὶς νὰ χτυπήσει, ὅποια ὄρα θέλει, κ' εἶναι δικαίωμά του, μὰ δὲν εἶναι δικαίωμά μας νὰ κλειδώνουμε τὴν πόρτα, κ' ἔχει τὴν ἀπαιτήση ὁ ἄλλος νὰ μάθει τί σκεπτόμαστε γιατί ἡ σκέψη μας τοῦ ἀνῆκει ὅπως δλόκληρος ὁ ἑαυτός μας.

— Τί ἔχεις ; Μίλησε καθαρότερα.

— Νὰ ξέρεις τί σκεπτόμουνα ; Πὼς θὰ ἤθελα περισσότερο, περισσότερο ἀπ' ὅλα, τὰ μεσάνυχτα δταν νιστάξεις κι ὅλα ξεπνοῦν μέσα μου, καὶ μὲ πλανῶνει ἀσφυχτικά τὸ σπῆτι, νὰ μποροῦσα ἐντελῶς φυσικά, ὅπως τὸ λὲς κάποτε καὶ σύ, νὰ σοῦ πῶ «πῶς νὰ κάνω ἕνα γόρο» καὶ νὰ πῶ νὰ περπατήσω ὄρες ἢ στιγμές, σύμφωνα μὲ τὴ διάθεσή μου, ὅσο θέλω, μέσα στὴ νύχτα, χωρὶς νὰ φανεῖ παράξενο, χωρὶς νὰ προκαλέσει ποιὸς ξέρος ποιὸς τρομερὸς ὑποψίες.

— Καὶ δὲν τὸ κάνεις ; Μὰ δὲ σοῦ ἐγγυοῦμαι πὼς θὰ καλοπεράσεις στὸν περίπατό σου.

— Βέβαια ἡ περίφημη ἀσφάλεια. Μὰ ποιὸς φταίει ἂν φανῆ τόσο φαινόμενο νὰ βρεθεῖ μιὰ γυναίκα μόνη της τὴ νύχτα ἔξω ὥστε νὰ δίνει τὸ δικαίωμα στοὺς ἄντρες νὰ νομίσουν πὼς ἔχουν ὅλα τὰ δικαιώματα ἀπάνω της.

—Είστε οι πιο αδύναμες κ' είναι μοιραίο. Μ' αλήθεια δεν αντιλαμβάνομαι τί απόλαυση θά εβρισκες σ' αυτούς τους νυχτερινούς περιπάτους, μόνη. 'Α δέ σου έρχεται πάρα πολύ συχνά αυτή ή διάθεση μορῶ τουλάχιστο να σέ συνοδεύω.

—Δέν καταλαβαίνεις. Δέν καταλαβαίνει κανένας ποτέ τί απόλαυση υπάρχει σέ κείνο που έχει. Να είναι κανένας ελεύθερος να γνωρίσει τή ζωή και να τή ζήσει.

—Πάλι τὰ ίδια! Μά δέ θέλεις λοιπόν να καταλάβεις πώς ή αδιάκοπη ανάγκη του άγῶνα δέν είναι τίποτε άλλο παρά μιὰ σκατάλη ζωής χωρίς αντίλλαγμα. Δίνουμε αδιάκοπα τόν εαυτό μας χωρίς να προφταίνουμε να πάρουμε τίποτε και σιγά σιγά αποξηραινόμαστε... 'Ο περιορισμός που φαντάζεσαι πώς υπερβλήθηκε στον εαυτό σου είναι ό μόνος θησαυρός, ό άκένωτος θησαυρός του έσωτερικού κόσμου. Μπορείς αδιάκοπα ν' άντλεις δυνάμεις. Τό είπες μόνη σου Τήν ώρα που γυστάζω μέσα σου ξυπνούν όλα. Και τις πιο πολύτιμες δυνάμεις άντλεις από τό χυμό τής δροσερής, τής νέας ζωής που έχεις πάντα κοντά σου. Έγώ τόσο λίγο προφταίνω να τό βλέπω τό παιδί μας.

—'Αντὼ δυνάμεις που δέν μορῶ να τις δώσω πουθενά κ' έτσι φθείρονται άσκοπα. Και σιγά σιγά δέν υπάρχει πιά τίποτε μέσα μου που να μορῶει κῶν να δεχτεί δυνάμεις. Δέν ξέρω αν πιστεύεις αληθινά όσα λές μόνο για να τ' άκούσεις, ίσως και να τὰ πιστεύεις μά δέν τό φαντάζομαι... 'Οπωσδήποτε προτιμῶ έστω και τήν αποξήρανση, όπως λές, αν και δέν τή βλέπω, κῶτι που άνθῆσε ελεύθερα και κλέρια, από τό μαρασμό πριν από κάθε άνοιξη, από τό εμπόδισμα, από τό σκότωμα μιᾶς 'Ανοιξης.

—Νομίζω πώς ξεχνᾶς τό παιδί σου. Κι αν ή ζωή σου δέν αναπτύχτηκε κλέρια, όπως τό φαντάζεσαι, άρκετά άνόητα, άφησέ με να σου τό πῶ, δ,τι φαντάζεσαι ανάπτυξη δέ θά εΐταν παρά ένα κύλισμα στη λάσπη, σου τό εΐχα κι όλας συχνά, ή ζωή σου συνεχίζεται κι άνθίζει μέσα στην κόρη μας.

—Που θά θυσιαστεί και αυτή πριν από τήν 'Ανοιξη αν πιστέψει και κείνη κλανεμένη μιὰ στιγμή από μιὰ ψεύτικη γοητεία, πώς ή ζωή δέν είναι μέσα στον 'Αγῶνα που δέν οδηγεί στη λάσπη, αν πιστέψει πώς ή ζωή είναι μέσα στην ασφάλεια, μέσα στη γαλήνη. Ναι, τό παιδί μου θά εΐταν δ,τι θά εΐχα πιο πολύτιμο αν εΐταν τό παιδί τής Ζωής, τό δικό μου μόνο παιδί, όπως τό θέλει ή Φύση να είναι. Τί έδωσες έσύ στο παιδί σου; Τίποτε περισσότερο άπ' δ,τι του έδωσε ή Τύχη. Μερικές στιγμές ήδονής ένώ έγώ του έδωσα όλόκληρους μήνες πόνους. Του δίνεις τό ψωμί του που τό κερδίζεις από ένα έργο που τ' αγαπάς, που σ' ένθουσιάζει, που όμοια θά τό δούλευες κι αν δέν υπήρχε τό παιδί, τό παιδί που σπαγιώτατα τό βλέπεις, τ' όμολόγησες ό Ίδιος, ένώ έγώ του έδωσα όλόκληρα τὰ Νιάτα μου. Κι όμως τό παιδί που δέ θά έπρεπε να είναι παρά δικό μου και που τότε θά τ' αγαπούσα με χαρά, γιατί έτυχε να είναι και δικό σου, γίνεται όργανο στα χέρια σου, άλυσίδα τής δικής μου σκλαβιάς. Γιατί ό νόμος σου δίνει δικαίωμα στο παιδί τό

δικό μου, μόνο δικό μου, με κρατᾶς φυλακισμένη μέσα στο σπίτι όπου δεν είναι ἡ ζωὴ μου ἀλλὰ ὁ θάνατός μου. Κ' ἔτσι καὶ τὸ παιδί ἀναπνέει μόνο μιὰ ἀτμόσφαιρα νέκρας.

— Σάπα, σοῦ ἀπαγορεύω νὰ μιλιῶς ἔτσι.

— Ἄ! τώρα μοῦ ἀπαγορεύεις κι ὄλας.

— Ναί. Τί κύταζες ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο τὴν ὥρα πού μπήκα καὶ ταράχτηρες γιατί δὲ χτύπησα τὴν πόρτα; Αὐτὸ σοῦ ἔλειπε. Τί κύταζες; Θέλω νὰ ξέρω.

— Σοῦ εἶπα. Τὰ σύννεφα ἢ τοὺς διαβάτες.

— Θὰ κύταζες ἕνα διαβάτη. Τέτοιες παράφρονες σκέψεις δὲ γεννιοῦνται ἀλλοιώτικα σ' ἕνα γυναικίνο μυαλό.

— Τίποτε ἄλλο δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβει ἕνα ἀντρικό μυαλό. Κύταζα τὴ ζωὴ πού μοῦ στέρησες καὶ πού παράφορα νοσταλγῶ. Εἶχα δυνάμεις μέσα μου ἀσπυκρότητες, τὸ ξέρεις, δυνάμεις ἐνέργειας, δημιουργικῆς. Ἦθελα ν' ἀγκαλιάσω σφιχτὰ μέσα μου ὀλόκληρη τὴ ζωὴ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ τὴν ξαναδώσω στοὺς ἀνθρώπους πιδ ἔντατικὴ καὶ πιδ καλῆτερη. Ἦθελα νὰ σκορπίσω πλατιά ὅλη τὴ δύναμη τῆς ζωῆς πού θὰ εἶχα ζήσει κ' ἀιστανθεῖ. Ἦθελα νὰ ζήσω καὶ νὰ ἐργασθῶ. Ἀλλὰ μ' ἔπεισες μιὰ στιγμῆ, καὶ σὲ πίστεψα γιατί εἶσουν ὁμορφος, πὼς ἡ Ζωὴ πού γι' αὐτὴν εἶμουν πλασμένη εἶναι τραγιά, σκληρή, ὄλο ἀσχήμια, πὼς θὰ μὲ σύντριβε καὶ πλανεμένη σ' ἀκολούθησα μέσα στοῦ ἤρεμο σπίτι όπου δὲ μπορῶ πιά ν' ἀναπνεύσω, πού δὲ μὲ χωράει, κι όπου μὲ κρατᾶς μέσο τοῦ παιδιοῦ μου Ἰσόβια φυλακισμένη.

— Ποιὸν κύταζες ἀπὸ τὸ παράθυρο; Θέλω νὰ ξέρω.

— Μὰ τίποτε λοιπὸν δὲ νιώθεις;

— Δὲ θέλεις νὰ τὸ πεις, μὰ θὰ τὸ μάθω.

Ἐφυγε χτυπώντας τώρα δυνατὰ, ἐξαγριωμένα τὴν πόρτα.

Ἐκείνη ξανακλήσισε τὸ παράθυρο. Ἐτρεψε τώρα ὀλόκληρη ἀνταρτικά.

Ἄ! πότε πιά θ' ἀνάψει στ' ἀνασηκωμένα, ἀνυπόταχτα, περήφανα πιά μάτια τῆς Γυναίκας ἡ λάμψη πού θὰ πεῖ «Δὲ θέλω»;

• Ἄ! πότε πιά θὰ γκρεμιστεῖ τὸ σπίτι πού δὲν τῷχτισε καὶ κείνη μαζί του, τὸ δικό της μὲ τὸ δικό του ἔργο, ἃ πότε πιά θὰ γκρεμιστεῖ, κι ἃς εἶναι ἀκόμα νὰ ἔχει Ἐκεῖνος δίκιο, κι ἃς εἶναι ἀκόμα νὰ σωριαστεῖ Ἐκείνη μέσα στὰ ἐρείπιά του.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

W. SHAKESPEARE

ΜΑΚΒΕΘ

ΠΡΑΞΗ ΠΕΜΠΤΗ — Σκηνή Ε΄.

(Ντουσιανά. — Μέσα στο Φρούριο. — Μπαίνουν με τύμπανα και σημαίες, ὁ ΜΑΚΒΕΘ, ὁ ΣΕ·Υ·ΤΩΝ, καὶ στρατιῶτες).

ΜΑΚΒΕΘ Σηκῶστε τίς σημαῖες μας στὰ ἔξω τείχια! —
 "Ὅλοι φωνάζουν: ἀρχονται! — Μὰ τὸ γερό μας
 τὸ κάστρο θὰ γελάσει γιὰ τὴν πολιορκία τους.
 "Δε μείνουν ἔδωπέρα ὄσο νὰ τοὺς τελέψουν
 θέρμες καὶ πείνα... Καὶ ἂν δὲν εἶχαν τὴ βοήθεια
 ἐκείνων ποῦχαν χρέος νὰ βρισκόνται μαζί μας,
 ἤθελα βγοῦμε ἑμεῖς τώρα νὰ χτυπηθοῦμε
 μ' αὐτούς, παλληκαρία — στήθος μὲ στήθος —
 νὰ τοὺς τσακίζαμε ἀπὸ δῶ —

(ἀκούγονται γυναικείες φωνές ἀπὸ μέσα).

Ποῖος φωνάζει ἔτσι;

ΣΕ·Υ·ΤΩΝ Κάποιες γυναῖκες ακούζουν, βασιλιά μου.

(φεύγει νὰ πάει νὰ ἴδῃ)

ΜΑΚΒΕΘ Ἔχω σχεδὸν ξεχάσει τὴν οὐσία τοῦ φόβου. —
 Ἐίτανε μιὰ ἐποχή, πὸ μιὰ κραυγὴ, τὴ νύχτα,
 πάγωνε τὴν ψυχὴ μου καὶ μιὰ ἀπαίσια διήγηση
 μοῦκανε τὰ μαλλιά νὰ σηκώνονται ὀρθὰ,
 σὰ νὰ εἶταν ζωντανά... Χόρτασα πιά ἀπὸ φρίκη...
 Τρόμοι καὶ ἀνησυχίες, γνώριμη συντροφιά
 τῶν φονικῶν μου στοχασμῶν, δὲν ἔμπορῶνε
 νὰ μὲ ταράξουν πιά.

(ἐπανάχεται ὁ ΣΕ·Υ·ΤΩΝ)

ΜΑΚΒΕΘ Γιατὶ φώναζαν ἔτσι;

ΣΕ·Υ·ΤΩΝ Ἡ βασίλισσα — — βασιλιά μου... πέθανε.

ΜΑΚΒΕΘ Μποροῦσε νὰ πεθάνει ἀργότερα...

Θάτανε πάντοτε καιρὸς γιὰ τέτοια λόγια. —

"Ὅλο αὐριο — καὶ αὐριο — καὶ αὐριο, —

σέρνεται ἀργὰ καὶ πάει, μὲ τὸ κοντό του βῆμα,
 μέρα μὲ ἡμέρα, ὡς τὴ στεγνὴ τὴ συλλαβὴ

πὸν γράφει ἡ μοῖρα. Καὶ ὅλα μας τὰ «χτίες»
 ἔχουν φωτίσει μοναχὰ λαλοῦς στὸ δρόμο
 πὸν πάει στὸ χῶμα τοῦ θανάτου... Σβῆσε, σβῆσε,
 λιγώζω φῶς! Μιὰ σκιὰ πὸν περπατάει, μονάχα,
 εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου: ἕνας φτωχὸς θεατρῖνος
 πὸν θορυβεῖ κι ἀλαζονεύεται ἕνα δυνὸ ἄρως
 ἀπάνω στὴ σκηνή, καὶ δὲν ἀκούεται πιὰ:
 εἶν' ἕνα παραμῦθι, λόγια ἐνὸς λαλοῦ,
 γεμᾶτα θόρυβο καὶ λύσσα,—
 δίχως κανένα νόημα!

(Μπαίνει ἕνας ἀγγελιοφόρος)

ΜΑΚΒΕΘ Κάτι ἔχεις μὲς στὸ στόμα: τὰ νέα σου! γρήγορα!

ΑΓΓΕΛ. Μεγάλε βασιλιά,—

Ἔρθα ἐδῶ γιὰ νὰ πῶ καὶ πὸν λέω πῶς εἶδα...
 ὁμως δὲν ξέρω πῶς.

ΜΑΚΒΕΘ Ἔ, μὴλα λοιπόν, φίλε μου!

ΑΓΓΕΛ. Κεῖ πὸν στεκόμουν ἀσκοπὸς στὴ γάχη, κι ἔβλεπα
 κατὰ τὸ Μπέργαμ,—ξάφνου μοῦ φάνη τὸ δάσος
 πῶς ἄρχισε νὰ προχωράει—

ΜΑΚΒΕΘ Ψεύτη καὶ σκλάβε!

(τὸν μπατοῦζει)

ΑΓΓΕΛ. Ἄς πῶς ἀπάνω μου δλ' ἡ δριγὴ σου, ἂν δὲν εἶν' ἔτσι!—

Σὲ τρία μίλια ἀπὸ δῶ μπορεῖτε νὰ τὸ ἴδεῖτε
 ποῦρχεται πρὸς τὰ ἐμᾶς:— δέντρα πὸν περπατοῦνε,
 μὰ τὴν ἀλήθεια!

ΜΑΚΒΕΘ Ἄν εἶναι ψέμα αὐτὸ πὸν λές,

θὰ σὲ κρεμάσω ζωντανὸ στὸ δέντρο ὠσότου
 νὰ λυώσεις ἀπ' τὴν πείνα. Ἄν, πάλι, λές ἀλήθεια,
 μπορεῖς καὶ σὺ νὰ κάμεις τῶμοιο καὶ γιὰ μένα.—
 Χάνω τὴν πίστη μου... κι ἀρχίζω νὰ ὑποψιάζομαι
 τὰ διπλονόητα λόγια τοῦ Διαβόλου: μήπως
 λέει ψέματα πὸν φαίνονται ὁμοια σὰν ἀλήθεια.
 «Μὴ φοβηθεῖς ἐνόσω τὸ δάσος τοῦ Μπέργαμ
 δὲ σηκωθεῖ νάρθει στὸ Ντιονοινάν!» καὶ τώρα
 νά! ποῦρχεται ἕνα δάσος πρὸς τὸ Ντιονοινάν!—
 Στὰ δπλα σας, στὰ δπλα σας, κ' ἔξω!... Ἄν δ,τι αὐτὸς
 [μᾶς λέει

και μαρτυρά είν' αλήθεια, δέν μπορούμε
 νά φύγουμε από δω, μήτ' εδῶ νά σταθοῦμε.—
 Νιώθω τοῦ ἡλιου τὸ φῶς πῶς μ' ἔχει πιά κουράσει
 κ' ἡθάλα νά γινόταν σύντριμμα ὅλη ἡ πλάση...
 Καλέστε σὰ ἔπλα! Χαλασμός! Μούγγριζε ἀγέρι!
 Τουλιάτο νά πεθάνουμε μὲ τὸ σπαθί στὸ χέρι!
 (Φεύγουν)

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΚΩ

ΑΠΟ ΤΟ «ΘΡΥΛΟ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ»,

ΛΙΓΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἄν θές ἄς πλέξουμε ἓνα ὄνειρο :
 τ' ἄτια ἄς ἀνέβουμε τὰ δυό.
 Μέσα σὰ δάση ψάλλει τὸ πουλί...
 ἐνὸ μ' ἀρπᾶς, σὲ κλέβω ἐγώ.

Αἰχμάλωτός σου εἶμαι κι ἀφέντης σου.
 Πᾶμε, κ' ἡ μέρα σβήνει πιά...
 Ἔσ'ενα τὸ ἄτι σου εἶναι ὁ Ἔρωτας,
 ἐμένα τὸ ἄτι μου ἡ Χαρά.

Θενά σιμῶσουν τὰ κεφάλια τους·
 εἰν' τὸ ταξίδι μαγικά.
 Στ' ἀλόγατά μας θενά δώσουμε
 ταγὴ περίσσια ἀπὸ φιλιά.

Ἔλα! γλυκὰ ψέματα τ' ἄτια μας,
 χτυποῦν τὸ χῶμα καὶ τὰ δυό,
 ἐμὲ στὸ βάθος τῶν ὄνειρων μου,
 εἰς ψηλά στὸν οὐρανό.

Μιά ἀποσκευὴ μᾶς εἶναι χρήσιμη :
 Θὰ πάρουμε λίγη εὐτυχιά,
 πόθους καὶ πίκρες καὶ τὸ λούλουδο
 ἀπὸ τὰ ὠραῖα σου μαλλιά.

Ἔλα! τὸ βράδυ τις βελανιδιὲς
μουνιῶναι τὸ στρουθὶ γελᾷ
τῶν ἀλνυοῖδων ὁποῦ μοῦβαλες
τὸν ἤχο ἀκούει μὲς στὴν καρδιά.

Δὲ θᾶν* δλόιελα ξαιτίας μας
ἔν τὰ ρουμάνια, τὰ βουνά,
ὡς ἀγαποῦμε! ψιθυρίζουνε,
θωρῶντας μας ἔτοι οἰμά.

Δείξου γλυκιὰ μέσα στὴ μέθη μου.
Ἔ, τὰ χλωρὰ τὰ θάμνα ἰδιές!
Σὲ κάνει ν* ἀκλουθᾶς ἡ ἀνδρα σου
τις πεταλούδες τις τρελές.

Θάνοιξει στρογγυλὸ τὸ μάτι του
τὸ νυχτοπούλι τὸ γοερό,
οἱ νύφες γέροντας στὶς σιδάμνες τους
στ' ἄντρα μὲ γέλιο χαρῶπὸ

Θὰ ποῦν :— Δοικὸν ἐτρελαθήκαμε ;
Νὰ ὁ Δέαντρος μὲ τὴν Ἡρώ.
Ἄκοῦγοντᾶς τους θενᾶ κάνουμε
τὸ κροδο μας νὰ χυθεῖ νερό.

Πᾶμε ἀπὸ τὴν Ἀδοστρία. Θενᾶχουμε
στὰ μέτωπά μας τὴν ἀγῆ.
Θᾶμαι μεγάλος, θάσαι πλούσια
μὲ τὴν ἀγάπη τὴν πολλή.

Ψηλὰ ἀπ' τὴ γῆ, καβάλλα στ' ἄια μας,
μέσα στοῦ ἀπείρου τὸ γλανκό,
μέσα στὰ μαγικά θαμπώματα,
μὲς στοῦ μυστήριον τὸ βυθό,

Θενᾶμαι ἱππότης κ' ἐὸν δέσποινα,
ἔλα! ἡ καρδιά μου ἀνθοῦς ξεσπᾷ
τὸ παραμῦθι νὰ ἱστορίσουμε
κάτου ἀπὸ τ' ἄστρα μιὰ νυχτιά.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΕΡ. ΧΑΪ'ΝΕ

Ἐκ τῆς «Ρομάντζας»

ΤΑ ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ

Στὸ βουνὸ ἕνας πύργος στέκει,
Ποδὸν τὸν ζώνει ἡ σκοτεινιά·
Μὰ στὸν κάμπο ἀστροπελέκι,
Καὶ γυμνὰ λάμπουν σπαθιά.

Τὰ δυὸ ἀδέρφια πολεμᾶνε,
Μ' ἄγρια λύσσα καὶ μ' ὀρμή.
Μὰ γιατί σφιχτὰ κρατᾶνε
Κι ὄλο σειοῦνε τὸ σπαθί;

Τῆς κοντέσας Λάουρας φταίει,
Ὅλο φλόγες ἡ ματιά·
Καὶ γι' αὐτὴν τώρα τὰ καίει
Τῆς ἀγάπης ἡ φωτιά.

Μὰ σὲ ποιὸν θὰ δώσῃ τάχα
Τὴν καρδιά της τώρ' αὐτή;
Ποῖος τὸ ξέρει! Ἐγὼ μονάχα
Τὸ σπαθί θ' ἀποκριθῆ.

Καὶ χτυπιοῦνται, δὲ δειλιάζουν,
Κι ἀντηχεῖ κάθε κλαγγή,
Τὰ σπαθιά τους σπῖθες βγάζουν—
Σὰν τι ἡ νύχτα αὐτὴ θὰ ἰθῆ!

Μαῦρα ἀδέρφια! Ματωμένη
Γῆ τοῦ κάμπου, ἄλλοί σου, ἄλλοί!
Ὁ καθένας τους πεθαίνει
Ἐκ τοῦ ἄλλου τὸ σπαθί. —

*Πάνε πιά χιλιάδες χρόνια,
Θάφτηκαν γενιές σειρά,
Στέκει ο πύργος όμως αιώνια,
Κι δλο βλέπει οκνηρωπά.*

*Κάτω εκεί στον κάμπο άκούει
Σάν κλαγγές, πού αντιλαλούν.
Μεσονύχτια ή ώρα ως κρούει,
Τά δυο άδέρφια πολεμοῦν.*

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΕΡΜΑΝΟΓΛΩΤΤΕΧΝΙΑ

THOMAS MANN

Από άπό τις σπουδαιότερες φυσιογνωμίες της σύγχρονης γερμανικής φιλολογίας είναι οι άδερφοι Έρρίκος και Θωμάς Μάνν, πού τό άξιοπρόσθετο έργο τους είχε μεγάλη επίδραση στην εξέλιξη του γερμανικού διηγήματος.

Ζωηρός, παθητικός, παράφορος πολλές φορές ο μεγαλήτερος, ο Έρρίκος, γυρεύει πάντα τη λάμψη και τό χρώμα· κυριαρχούσε, αά να ποῦμε σ' αυτόν, τά λατινικά στοιχεία της γενιάς του. Ο Θωμάς όμως, (τέσσερα χρόνια νεώτερός του, γεννήθηκε τό 1875) είναι πολύ πιο μετρημένος, πιο μεγαλόπνοος, μά γαλήνιος πάντα γυρευτής της γνώσης, γεμάτος τρυφερά όνειρα, θλιβερή ειρωνία και σκέψη και πικρό χιούμορ.

Από παιδί ο Θωμάς Μάνν κατέχεται από την τέχνη και θέλει νάιναι μόνο ένας δημιουργός. 19 χρονών είναι συνεργάτης στα περιοδικά του Μονάχου. Στην άρχή, καθώς όλοι σχεδόν οι μοντέρνοι διηγηματογράφοι, άκολούθησε τη νατουραλιστική σχολή, και τά πρώτα του διηγήματα, πού δημοσιευτήκανε στο περιοδικό Gesellschaft, δείχνουν καθαρά την επίδραση του Maupassant. Μά σαν έτάωσε τό 1898 την πρώτη συλλογή διηγημάτων του με τον τίτλο «Ο μικρός κύριος Φρίντεμανν» κι άργότερα τό 1901 τους «Buddenbrooks» και τό 1903 μία δεύτερη συλλογή διηγημάτων, έφάνηκαν, αντίθετα προς τον άδερφό του, οι τάσεις του προς τη βορεινή φιλολογία. Ός κριτική και λογοτέχνη, τον έχει πολύ επιδράσει ο Νίτσε, ως διηγηματογράφος, ο Φουντάνε, οι Ρέσσου, οι σκανδιναυοί και οι άγγλοι ποιητές (Dickens, Thackeray). Ένας από τους ήρωές του, ο Tonio Kröger, στο όμώνυμο διήγημα, όνομάζει άξια λατρείας τη ρούσσικη φιλολογία και μιλάει μ' άγάπη και μ' ένα είδος νοσταλγία για τά βιβλία, «πού γράφονται και πάνω», τά βιβλία των βόρρειων ποιητών, «τά βαθείά, τά καθάρια και χιουμοριστικά εκείνα βιβλία».

Από πράγματα χαρακτηρίζουνε την ιδιαίτερη τεχνουργία του Θωμά Μάνν απ' την κατάρα, πού του φωνάζει άκαταγώνισια : Δέ σου επιτρέπεται να

καὶ διηγήματά του: Ψυχρὴ ἀδυστηρότητα, κ' εὐχάριστη ἀνεση. Μὰ τέτοια περιγελαστικὴ διάθεση περιγράφει κάθε ἀφελή κίνηση τῶν δίχως πνεῦμα ἀνθρώπων, πού κάθε ἀγνωστο κομμάτι τῆς ζωῆς, μὲ τὴ δύναμη τοῦ λόγου καὶ τῆς εἰρωνίας στὸ φῶς φερμένο, κάθε τιποτένια ὑπόθεση, κάθε ἀσήμαντο γεγονός, σὺν τῇ συνάντησιν ἑνὸς ποδηλάτη μ' ἕνα μεθυσμένο, πού βρίζει, εἶναι τόσο ἐμψυχωμένα, πού κατανοοῦν νὰ παίρνουνε ἀξία συμβολικῆ. Ἄλλα διηγήματά του πάλι εἶναι διηγήματα ἐξομολογήσεων. Μᾶς ξεσκεπάζουν τὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη καὶ προδίδουν τοὺς πόθους τοῦ ἀνθρώπου. Τί εἶναι ὁ καλλιτέχνης; Ἐνας ἀρημίτης κλεισμένος ἔξω ἀπὸ τὴ θερμὴ ζωὴ. Τέτοιος παρουσιάζεται ὁ Detlef στὴ σπουδῆ του «Πεινασμένοι»; τέτοιος ὁ Spinell στὸ διήγημα «Tristan», τέτοιος ὁ Tonio Kröger στὸ ὁμώνυμο διήγημα, τέτοιος ὁ Martini στὸ ρομάντζο «Βασιλικὴ Ὑψηλότης», — ὅλες μάσκες τοῦ συγγραφέα. Μπορεῖ στὰ νιάτα του ὁ ποιητὴς νὰ προσπαθῆσαι νὰ λάβει μέρος στὴ ζωὴ, μπορεῖ παραδέρνοντας, ἀσθηρικός κὶ ἀνεργάτιστος, ἀνάμεσα σὲ παγερὲς ὄνειροπολήσεις καὶ κατατρώγουσες ὀλόθερμες σκέψεις, νὰ περάσει μιὰ ζωὴ ξεαντλητικὴ γιομάτος ψυχικὴ ἀγωνία, — ἀργότερα θ' ἀναγνωρίσει πὼς ἡ ἀπάρνηση εἶναι τὸ συμβόλαιό μας μὲ τὴ Μοῦσα . . . ἡ ζωὴ ὁ ἀπαγορευμένος κήπος μας, ὁ μεγάλος πειρασμός μας, στὸν ὅποιον ποτὲ δὲν ὑποκίπτομε πρὸς ὀφελός μας . . . μόνο ἐξευτελισμένος καὶ μὲ ἀηδία στὴν καρδιὰ ξαναγεννάει κανεὶς ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τίς ἠδονικὰς ἐκδρομὰς στὰ γιορτάσια τῆς ζωῆς . . . Ἡ ὑγιεινὴ εἶναι ὅλη μας ἡ ἠθικὴ . . . Κι ἀν ἀκόμα τὸ ἔργο του δὲν ἀπασχολεῖ ὅλες τίς δυνάμεις του, οὔτε μπορεῖ οὔτε πρέπει νὰ αἰσθάνεται ὁ ποιητὴς, καθὼς αἰσθάνονται οἱ ἄλλοι, πού ζοῦν. Ἐὰν αἰσθάνεται, — λέει κάπου — τὸ θερμὸ κ' ἐγκάρδιο αἰσθημα εἶναι πάντα πρόστυχο κὶ ἀχρηστο καὶ καλλιτεχνικοὶ εἶναι μόνο οἱ ἄρεθισμοὶ καὶ οἱ ψυχρὰς ἐκστάσεις τοῦ χαλασμένου, τοῦ ἀρτίστικου νευρικοῦ μας συστήματος. Πάει πιά ὁ καλλιτέχνης μόλις γίνῃ ἀνθρώπος κὶ ἀρχίζει νὰ αἰσθάνεται». Ἔτσι χωρίζει τὸν καλλιτέχνη ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον, πού ἴσως δὲ θὰ μποροῦσε νὰ χωριστοῦν, γιατί «ποτὲ — καθὼς λέγει κὶ ὁ Flaischlen — ὁ ἀνθρώπος κὶ ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι δύο πράγματα διαφορετικὰ, κὶ ὅποιος εἶναι ὡς ἀνθρώπος μηδὲν, εἶναι μηδὲν κὶ ὡς ποιητὴς... Φτάνει κανεὶς ὡς καλλιτέχνης μόνο ἴσασιν τὸ σκαλοπάτι ἐκεῖνο, ἴσασιν τὸ ὅποιο φτάνει κὶ ὡς ἀνθρώπος. Δὲν μποροῦμε νὰ πηδήσουμε πέρα ἀπὸ τὸν ἥσκιον μας! Κι ὅποιος ὡς ἀνθρώπος μόνο ἴσασιν τὸ πέμπτον ἢ ἔχον σκαλοπάτι φτάνει, κὶ ὡς καλλιτέχνης δὲν κάνει ψηλότερα!» Θάτανε βέβαια κάπως δύσκολο νὰ χωρίσει κανεὶς τὴν τέχνη ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ γιὰ τοῦτο πολὺ τὴν ἀγαπᾷ ὁ Thomas Mann τὴν ἀτελοτικὰ ζωὴ καὶ τὸ αἰσθημα τὸ θερμὸ, πού ὡς καλλιτέχνης τ' ἀρνείται· καὶ πολλὰ φορὰς τὰ βάνει μὲ τὴν τύχη του, πού τὸν ὑποχρεώνει «νὰ ἐκφράζει τ' ἀνθρώπινα χωρὶς νὰ λαβαίνει στ' ἀνθρώπινα μέρος». Κι ὁ Detlef κὶ ὁ Tonio βρίσκουν πὼς ἡ φιλολογία εἶναι κατάρρα. «Ἄχ! μιὰ φορὰ — παρακαλᾷ ἀνίσχυρος ὁ Detlef — ἄχ, μιὰ φορὰ, μόνο μιὰ νύχτα, σὺν ἀπόψε νῆσαι κανεὶς ἀνθρώπος κὶ ἔχι καλλιτέχνης! Νὰ ξεφύγει μιὰ φορὰ κανεὶς

υπάρχεις, πρέπει να παρατηρείς· δὲ σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ζεῖς πρέπει νὰ δημιουργεῖς· δὲ σοῦ ἐπιτρέπεται ν' ἀγαπᾷς, πρέπει νὰ μαθαίνεις! Νὰ μορφοῦναι μιά φορά κανεὶς μ' ἀπλὰ κ' ἐγκαρδιακὰ αἰσθήματα νὰ ζήσῃ, ν' ἀγαπήσῃ, νὰ ὑμνήσῃ! Νᾶναι μιά φορά μαζί σας, δικός σας νᾶναι, μὲ σᾶς, ὦ ζωντανό!· Καὶ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ἐκφορᾶται ὁ Τονίο ζητώντας νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν κόσμο του, τὸν κόσμο τῆς ψύξεως, τῆς ἐρημίας, τοῦ πάγου, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης. «Ἀγαπάω τὴ ζωή!» λέει στὴ φιλενάδα του Λιζαβέτα. «Τοῦ λείπει ἀκόμα πολὺ, γιὰ νὰ γίνῃ καλλιτέχνης, ἀγάπη μου, ἐκεῖνος, ποῦ ἡ βαθύτερη καὶ τελευταία ὄνειροπόλησή του εἶναι τὸ ἐλεεινισμὸν, τὸ ἐκεντρικὸν καὶ τὸ σατανικόν· ἐκεῖνος ποῦ δὲ γνώρισεν τὸν πόθο τοῦ ἀθῶου, τοῦ ἀπλοῦ, τοῦ ζωντανοῦ· τὸν πόθο γιὰ λίγη φιλία, ἀφοσίωση, οἰκειότητα καὶ ἀνθρώπινη εὐτυχία, τὸν κρυφὸ πόθο, τὸν πόθο ποῦ μᾶς τρώει, Λιζαβέτα, γιὰ τὶς συνηθισμένες, ἀπλοῦς ἀπολαύσεις!...»

Γιὰτὶ μέσα στὸν Τονίο Κρόγκερ παλεύουνε ὁ ἀστός καὶ ὁ καλλιτέχνης. Ὁ καλλιτέχνης στρέφει τὰ μάτια του πρὸς ἕναν ἄλλο κόσμο, ἀγέννητον ἀκόμα· σ' ἕνα σύμπαν ἀνθρωπομορφῶν ἡσκιῶν, ποῦ τοῦ νεύουν νὰ τοὺς σᾶσῃ καὶ νὰ τοὺς λυτρώσῃ. Μὰ μέσα στὸ βάθος τοῦ ἑαυτοῦ του κρατᾷ κρυμμένη τὴν ἀγάπην του γιὰ τὰ ξανθὰ μαλλιά, τὰ γαλανὰ ματάκια, γιὰ κάθε τι ζωντανὸ καὶ καθάριον, χαριτωμένον καὶ κοινόν.

Οἱ «Buddenbrooks» εἶναι ἡ ἱστορία τεσσάρων γενεῶν μιᾶς οἰκογένειας· κἀντι, νὰ ποῦμε, σὺν τοῖς Rougon Macquart τοῦ Ζολᾶ. Χαρακτηριστικώτατες στὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι οἱ σκηνὲς τῶν θανάτων. Καὶ ἂν εἶν' ἀλήθεια πὼς φαίνεται κανεὶς ἂν εἶναι ποιητὴς ἀπὸ τὸν τρόπο ποῦ κάνει νὰ πεθαίνουν τὰ πρόσωπα τῶν ἔργων του, δέκα φορές δὲ Thomas Mann δείχνεται ποιητὴς στοὺς Buddenbrooks.

Ἀνάμεσα στὸ πραγματιστικὸν τοῦτο ἔργον του καὶ τὰ διηγήματά του στέκουν τὰ ἰδεολογικὰ ποιητικὰ του ἔργα «Fiorenza» δράμα (1905), καὶ «Königliche Hoheit» μυθιστόρημα (1909), ποῦ ὁ ἴδιος ὁ Thomas Mann τῶχει χαρακτηροῦσιν λέγοντας πὼς εἶναι «ἡ γεμάτη ὑπαινιγμούς ἀνάλυσις μιᾶς πρῆλικῆς ζωῆς, ποῦ θὰ μπορούσε νᾶναι ἡ ὑποδειγματικὴ, ἡ μὴ πραγματικὴ, ἡ ὑπερπραγματικὴ, μὲ μιά λέξην ἡ καλλιτεχνικὴ ζωή».

Τὸ ἔργον τοῦ Τομάς Μάνν δὲν εἶναι ἀπὸ τ' αὐθόρμητα κ' εὐκολογραμμένα ἔργα, καθὼς θὰ μπορούσε πολλὰς φορές νὰ πιστέψῃ κανεὶς ξεγελασμένος ἀπὸ τὸ παιγνιδιάρικόν ὄψος του, τὴν πετυχημένη ἐτυμολογία του, τὸν καλοσκευασμένον χιουμοριστικόν τόνον του, καὶ τὴν ἀβίαστη κατὰταξιν τῆς ὕλης. Δὲ θὰ μπορούσε ἴσως ποτὲ κανεὶς νὰ φανταστῇ, ἂν δὲ μᾶς τῶλεγε μόνος του κἀποὺ ὁ ποιητὴς, μὲ πόσον κόπον καὶ ὑπομονὴν προχωρεῖ στὴ δουλειά του καὶ πὼς ἡ κάθε ζυγασμένη καὶ καλοβαλμένη λέξην καὶ φράση του δὲν ἤρθε μόνη της, μὰ τὴν ἐγύρεψε ἀρκετὰ πρὶν νὰ τὴν εὕρῃ καὶ τῆς ἔδωκε μόνος του, νὰ ποῦμε, τὴν ἰδιαίτην ἀξία, ποῦ παίρνει μέσα στὸ ἔργον του. Γιατὸ δὲ θάναθ' ἄμα, ἂν τὸ ἔργον, ποῦ μὲ τόση σοβαρότητα καὶ φροντίδα μᾶς τὸ παρουσιάζει ὁ ποιητὴς, εἶναι προφορισμένον γιὰ πῶς μακρόχρονη ζωή. I. ΟΙΚ.

THOMAS MANN

ΤΟ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟ ΠΑΙΔΙ

Τὸ θαυματουργὸ παιδί μπαίνει—κάτω στὴ σάλα γίνεται ἡσυχία.

Γίνεται ἡσυχία κ' ἔπειτα δοχινᾶνε νὰ χειροκροτοῦν, γιατί κάπου, ἀπὸ τὰ πλάγια, κάποιος, γεννημένος μὲ τὴ δύναμη μέσα του νὰ ἐξουσιάζει καὶ νὰ παρασέρνει τὰ πλήθη, χειροκρότησε πρώτος. Ἀκόμα δὲν ἀκούσανε τίποτα, κι ὅμως χειροκροτοῦν, γιατί μιὰ τρομερὴ ρε-κλάμα ἔκανε καλὰ τὴ δουλειά της, πρὶν ἀπ' τὸ θαυματουργὸ παιδί, καὶ ὁ κόσμος εἶναι πιὰ ξεγελασμένος, γνωρίζοντάς το ἢ ὄχι.

Τὸ θαυματουργὸ παιδί βγαίνει πίσω ἀπὸνα λαμπρὸ παραβάν, κεν-τημένο μὲ μεγάλα καὶ παράξενα λουλούδια, ἀνεβαίνει γοργά, τὰ σκα-λιὰ τῆς ἐξέδρας, προχωρεῖ σὰ νὰ πλέει μὲς στὰ χειροκροτήματα, μ' ἓν' ἀνάλαφρο ρῖγος, λὲς καὶ τὸ βρέχει δροσερὴ βροχούλα, κι ὥστόσο σὰ νὰ βρίσκεται στὸ στοιχεῖο του. Ἔρχεται στὴν ἀκρὴ τῆς ἐξέδρας, χαμογελάει, σὰ νᾶτανε νὰ φωτογραφηθῆ, κ' εὐχαριστεῖ μ' ἑλαφρό, δειλὸ καὶ γυναικεῖο χαιρετισμό, μ' ὄλο πὺ εἶναι ἀγῶρι.

Εἶναι ντυμένο μὲ λευκὰ δλομέταξα φορέματα, πὺ προκαλοῦν κά-ποια συγκίνηση στὴ σάλα. Φορεῖ ἓνα λευκομέταξο σακκάκι παράξενα ραμένο, μὲ μιὰ πλατειὰ ζώνη ἀπὸ κάτω κι ὡς καὶ τὰ παπούτσια του εἶναι καὶ κεῖνα ἀπὸ λευκὸ μετάξι. Μὰ μέσ' ἀπ' τὰ λευκὰ μεταξωτὰ πανταλονάκια ξεφυτρώνουν οἱ γυμνὲς γαμπίτσες του, μαυριδερές, μαυριδερές· γιατί εἶναι ἑλληνόπουλο.

Βιβίς Σακκελαφύλακας ὀνομάζεται. Αὐτὸ εἶναι ὀπωσδήποτε τῶ-νομά του. Τώρα τίνος ὀνόματος συγκοπὴ ἢ χαϊδευτικὸ νᾶναι τὸ «Βι-βίς» κανένας δὲν τὸ ξαίρει, ἔχτός ἀπὸ τὸν ἱμπρεσάριο, πὺ τὸ θεωρεῖ ἐπαγγελματικὸ μυστικὸ. Ὁ Βιβίς ἔχει ἴσια μαῦρα μαλλιά, πὺ τοῦ κρέ-μονται ἴσαμε τοὺς ὄμους, κι ὥστόσο χωρισμένα μὲ στραβὴ χωρίστρα καὶ δεμένα κατὰ πίσω μὲ μιὰ λεπτὴ μεταξωτὴ κορδέλλα, γὰ νὰ μὴν πέφτουν στὸ ἑλαφρὸ καμπυλωτὸ μελαχροινὸ του μέτωπο. Ἔχει τὸ πιὸ ἄκακο τοῦ κόσμου παιδιακίσιον προσωπάκι, ἀφορμάριστη ἀκόμα μυ-τίτσα καὶ στοματάκι ἀνυποψίαστο· μόνο οἱ σκοτεινοὶ κύκλοι, πὺ σχη-ματίζονται, κάτω ἀπ' τὰ κατάμαυρα σὰ χάντρες μάτια του, ἀπὸ δυὸ καθαρὰ χαραγμένες γραμμές, δείχνουνε κι' ὄλας κάποια κούραση. Φαί-νεται σὰν ἔννια χρόνων, ἀλλὰ μόλις εἶναι ὄχτώ, καὶ τὸν παρουσιάζουνε γιὰ ἑφτά. Κι ὁ ἴδιος ὁ κόσμος δὲν ξαίρει ἂν τὸ πιστεῦει καλὰ καλᾶ.

Ίσως και νάναι θετικώτερα πληροφορημένοι και μύλα ταύτα τὸ πιστεύουνε, καθὼς εἶναι συνηθισμένοι νὰ τὸ κάνουν σὲ παρόμοιες περιστασεις. Λίγη ψευτιά, συλλογίζονται, εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὸ ὄραιο. Που θάβρισκε κανεὶς, συλλογίζονται, ψυχαγωγία κ' ἐξύψωση, ὕστερ' ἀπὸ τὴν χυδαιότητα τοῦ καθημερινοῦ, ἂν δὲν ἔβαζε και λίγη καλὴ θέληση, ἂν δὲν ἔκανε και λίγο στραβὰ μάτια; κ' ἔχουν ἀπόλυτο δίκιο μὲ τὸ λαϊκὸ τους τὸ μυαλό!

Τὸ θαυματοργὸ παιδί εὐχαριστεῖ, ὅσο νὰ πάψει ὁ θορυβώδικος χαιρετισμὸς· ἔπειτα πηγαίνει πρὸς τὸ πιάνο κι ὁ κόσμος ρίχτει μιά τελευταία ματιὰ στὸ πρόγραμμα. Πρῶτα εἶναι ἡ «Marche solennelle», ἔπειτα ἡ «Rêverie», κ' ἔπειτα «Le hibou et les moineaux» — ὅλα ὑπὸ Βιβί Σακκελαφύλακα. Ὅλα τὰ κομμάτια εἶναι δικὰ του, εἶναι συνθέσεις του. Δὲν ξαίρει, εἰν' ἀλήθεια, νὰ γράψει, μὰ τᾶχη ὅλα μέσα στὸ μικρὸ ἀσυνήθιστο κεφαλάκι του και πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε τὴν καλλιτεχνική τους σημασία, ὅπως σοβαρὰ και ἀμερόληπτα εἶναι σημειωμένο και στὶς ρεβίσμας, πού τις ἔχει συντάξει ὁ ἱμπερατορὸς· και φαίνεται πὼς ἡ ὁμολογία αὐτὴ ἐκόστησε στὴν κριτικὴ του ἰδιοσυγκρασία μεγάλους ἀγῶνες.

Τὸ θαυματοργὸ παιδί κάθεται στὸ σκαμνάκι τοῦ πιάνου και ψάχνει νάβρει μὲ τὰ ποδαράκια του τὰ πεντάλ, πού μ' ἓνα ἐξυπνότατο σύστημα εἶναι ἀνεβασμένα πολὺ ψηλότερα ἀπ' τὴ συνηθισμένη τους θέση, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τὰ φτάνει ὁ Βιβίς. Τὸ πιάνο εἶναι δικό του και τὸ κουβαλάει παντοῦ μαζί του. Τὰ πόδια του εἶναι ξύλινα και τὸ βερνίκι του ἀρκετὰ στραπατσαρισμένο ἀπ' τὶς πολλὲς μετακινήσεις· ὅμως ὅλ' αὐτὰ δίνουν περισσότερο ἐνδιαφέρον.

Ὁ Βιβίς ἀκουμπάει τὰ λευκομέταξα πόδια του στὰ πεντάλ· ἔπειτα παίρνει ἔκφραση πονηρὴ, κοιτάζει ἴσια μπροστὰ του και σηκώνει τὸ δεξί του χέρι. Ἐνα μαυριδερὸ γεμάτο ἀφέλεια παιδικίσιον χεράκι, μὰ μὲ γερὸ και ὄχι παιδιάτικο δέσιμο, πού δείχνει καλὰ δουλεμένη ἀρθρωση.

Τὸ ὄρος του τὸ παίρνει ὁ Βιβίς γιὰ τὸν κόσμο, γιὰτὶ ξαίρει πὼς πρέπει νὰ τὸν διασκεδάσει κάπως. Ἀλλὰ κι αὐτὸς ἀπὸ μέρος του βρίσκει κατὰ βῆθος κάποια ἰδιαιτέρη εὐχαρίστηση, πού δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὴν περιγράψει σὲ κανέναν. Εἶναι ἡ γαργαλιστικὴ ἐκείνη εὐτυχία, τὸ μυστικὸ ἡδονικὸ ἀνατρίχιασμα, πού τὸν περιλούζει κάθε φορὰ σὰν κάθεται μπροστὰ σ' ἓν' ἀνοιγμένο πιάνο, — δὲ θὰ πάψει ποτέ του νὰ τὸ αἰσθάνεται. Ἀπλώνονται ἐκεῖ μπροστὰ του τὰ πλήκτρα, αὐτὲς οἱ ἐφ' ἄσπρόμαυρες δαχτύβες, κάτω ἀπὸ

τις ὁποῖες βυθίζεται τόσο συχνὰ σὲ περιπεισιώδικες κ' ἐνθουσιαστικὲς ἐνειροπόλησες γιὰ τὸ μέλλον, καὶ ποὺ ὡστόσο τοῦ παρουσιάζονται πάλι κατακάθαρτες σὰν παστρικός πίνακας ἰχθυογραφίας. Εἶναι ἡ μουσική, ἢ μουσικὴ ὀλάκερη, ποὺ ἀπλώνεται μπροστά του! Ἀπλώνεται πλατεῖα μπροστά του, σὰν ἑλικυστικὴ θάλασσα, καὶ μπορεῖ νὰ βουτηχτεῖ, νὰ κολυμπήσει εὐτυχισμένος, νάφηση νὰ τὸν παρασύρει καὶ νὰ τὸν ἀρπάξει, νὰ καταβυθιστεῖ μέσα στὴν τρικυμία, καὶ μολαταῦτα νὰ κρατᾷ στὰ χέρια του τὴν ἔξουσία, νὰ διευθύνει καὶ νὰ διατάζει. . . Κρατάει τὸ δεξί του χέρι στὸν ἄερα.

Στὴ σάλα δὲν ἀκούγεται οὔτε ἀνάσα. Ὅλους τοὺς κρατάει ἡ δυνατὴ περιέργεια, ποὺ βασιλεύει πρὶν ἀπὸ τὴν πρώτη νότα. . . Πῶς θ' ἀρχίσει; Ἔτσι ἀρχίζει. Κι ὁ Βιβίς, χτυπώντας μὲ τὸ δείκτη του ἓνα ἀπὸ τὰ μεσαῖα πλῆκτρα τοῦ πιάνου, βγαίνει τὴν πρώτη νότα, μιὰν ὀλότελα ἀναπάντεχη, γεμάτη δύναμη νότα, ὁμοία μ' ἀπότομο σάλπισμα. Ἄλλες ἀκολουθοῦν, ἀρχίζει μιὰ εἰσαγωγή—τὰ νεῦρα ξετεντώνονται.

Ἡ σάλα εἶναι πολυτελέστατη σ' ἓνα πρώτης τάξεως ξενοδοχεῖο τῆς μόδας, μὲ εἰκόνες, ἀναπαράστασες ροδόχρωμες γυμνῶν, στοὺς τοίχους, μὲ πλούσιες κολώννες, χρυσοστόλιστους καθρέφτες, κι ἀναρίθμητες, ἓναν κόσμον ὀλόκληρο λάμπες ἠλεκτρικῆς, ποὺ σὲ τσαμπιά καὶ δέσμες ξεπειοῦνται ἀπὸ παντοῦ καὶ καταπλημμυρίζουνε τὴ σάλα μὲ φῶς λαμπρότερο ἀπ' τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, λεπτό, χρυσό, οὐράνιο φῶς. . . Οὔτε ἓνα κἀθίσμα δὲν εἶναι ἄδειο· ἀκόμα καὶ στοὺς πλάγιους διαδρόμους καὶ πίσω-πίσω στέκουν ἄνθρωποι. Μπροστά, ποὺ ἡ θέση κοστίζει δώδεκα μάρκα, (γιατὶ ὁ ἱμπρεσάριος εἶναι τῆς ἀρχῆς τῶν σεβαστῶν τιμῶν) εἶναι ἀραδισμένη ἢ ὑψηλὴ κοινωνία, ποὺ δείχνει ζωηρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ θαυματουργὸ παιδί. Βλέπει κανεὶς πολλὰς στολές, πολλὰς διαλεχτὰς κομπῆς τουαλέττες. . . Ἀκόμα καὶ ἀρκετὸς ἀριθμὸς παιδιῶν εἶν' ἐκεῖ, ποὺ μ' εὐγενικὸ τρόπο ἀφίνουνε νὰ κρέμονται τὰ πόδια τους ἀπ' τὰ καθίσματα καὶ παρατηροῦν μὲ μάτια λαμπρὰ τὸν προνομιοῦχο λευκομέταξο σύντροφό τους. . .

Ἄριστερὰ μπροστὰ κάθεται ἡ μητέρα τοῦ θαυματουργοῦ παιδιοῦ, μιὰ ἐξαιρετικὰ παχειὰ κυρία, μὲ πουντραρισμένο προγοῦλι, κ' ἓνα φτερό στὸ κεφάλι, καὶ δίπλα τῆς ὁ ἱμπρεσάριος, τύπος ἀνατολίτη, μὲ χρυσὰ κουμπιά στὰ πεταχτὰ μανικέττια του. Μὰ μπροστὰ-μπροστὰ ἐστὶ μέση κάθεται ἡ πριγκήπισσα. Μιὰ κοντὴ, ζωηρὴ, ρυτιδωμένη πριγκήπισσα, μὰ ποὺ ὑποστηρίζει τις τέχνες, ὅσο εἶναι τρυφερές. Κάθεται σὲ μιὰ χωστὴ βελουδένια πολυθρόνα καὶ στὰ πόδια

της είν' ἀπλωμένα περσικά χαλιά. Ἀκουμπάει ἐνωμένα τὰ χέρια της κάτω ἀπὸ τὸ στήθος της, ἀπάνω στὸ μεταξωτὸ μὲ μαύρες ρίγες φόρεμά της, γέρνει τὸ κεφάλι της πλάγια καὶ παρουσιάζει μιὰν εὐγενικὰν εἰρηκὴν εἰκόνα, ἐνῶ κοιτάζει τὸ θανατοουργὸ παιδί πού παίζει. Δίπλα της κάθεται ἡ κυρία τῆς τιμῆς. Φοράει κι αὐτὴ μεταξωτὸ μὰ μὲ πράσινες ρίγες φόρεμα, καὶ στέκει ὀλόβια στὸ κάθισμά της, γιατί, σὰν κυρία τῆς τιμῆς ὅπου εἶναι, δὲν τῆς ἐπιτρέπεται ποτέ της νὰ κουμπάει.

Ὁ Βιβίς ἐτέλειωσε τὸ κομμάτι του πολὺ ἐπιδειχτικά. Μὲ τὴ δύναμη πού μεταχειρίζεται ὁ πυγμαῖος αὐτὸς τὸ πιάνο! Δὲν πιστεύει κανεὶς ταῦτά του. Τὸ θέμα τοῦ ἐμβατήριου, μιὰ ὀρμητικὴ, ἐνθουσιαστικὴ μελωδία, ξεσπάει ἀκόμα μιὰ φορὰ, πλούσια ἐναρμονισμένη, πλατειὰ καὶ πομπώδικη, κι ὁ Βιβίς σὲ κάθε μέτρο ρίχνει ρυθμικὰ τὸ σῶμα του κατὰ πίσω, σὰ νὰ βαδίζει θριαμβευτῆς σὲ γιορταστικὴ πομπή. Ἐπειτα τελιώνει ὀρμητικά, ξεγλυστράει πλάγια, σκυφτὸς ἀπ' τὸ σκαμνάκι καὶ περιμένει χαμογελώντας τὰ χειροκροτήματα.

Καὶ τὰ χειροκροτήματα ξεσπᾶνε ὁμόθυμα, συγκινητικά; γεμάτα ἐνθουσιασμό: Δέστε, τί χαριτωμένο πού εἶναι τὸ σωματάκι του, σὰν κάνει τὸ μικρὸ του γυναικεῖο χαιρετισμό! Χειροκροτεῖστε, χειροκροτεῖστε! Σταθήτε νὰ βγάλω τὰ γάντια μου. Μπράβο μικρὸ Σακκοφύλαξ, ἢ ὅπως ἄλλως σὲ λένε—! Μὰ σοῦ εἶναι ἓνα διαβολόπαιδο!—

Ὁ Βιβίς ἀναγκάζεται νὰ βγεῖ πίσω ἀπὸ τὸ παραβάν του τρεῖς φορές, ὅσο νὰ γίνῃ ἡσυχία. Μερικοὶ ἀργοπορημένοι σκρῶχνονται νὰ μποῦνε μέσα καὶ φτάνουν μὲ μεγάλο κόπο τὶς θέσες τους. Καὶ τὸ κονσόρτο ἐξακολουθεῖ.

Ὁ Βιβίς ψιθυρίζει τῇ «Rêverie» του, ὅλη καμωμένη ἀπὸ ἀρπισμούς, πάνω ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑψώνεται κάπου, κάπου μ' ἑλαφρὰ φτερογίσματα ἓνα κομματάκι μελωδία καὶ ἔπειτα παίζει «Le hi bou et les moi-peaux». Τὸ κομμάτι αὐτὸ ἔχει τέλεια ἐπιτυχία καὶ προκαλεῖ ζῶηρὸ ἐνθουσιασμό.

Εἶναι ἓνα σωστὸ παιδικίσιο κομμάτι μὲ θαυμάσια παραστατικότητα. Στὰ μπάσσα βλέπει κανεὶς τὴν κουκουβάγια νὰ κάθεται κατσοφιασμένη καὶ νᾶνοιγοκλεῖ τὰ μάτια της, ἐνῶ τὰ σπουργίτια ξεφωνίζουν δυνατὰ τριγύρω της, μὲ θρασύτητα μᾶζι καὶ τρομάρα, θέλοντας νὰ τὴν πειράξουν. Τέσσερες φορές τὸν ἀνακαλῆσαν ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τὸ κομμάτι. Ἐναξ ὑπέρτης τοῦ ξενοδοχείου μὲ γυαλιστερὰ κουμπιά τοῦ φέρνει ἀπᾶνω στὴν ἐξέδρα τρία μεγάλα δάφνινα στεφάνια καὶ στέκει κρατώντας τὰ δίπλα του, ἐνῶ ὁ Βιβίς χαιρετᾶει κ' εὐχαριστεῖ. Ἀκόμα κ' ἡ προγκή-

πισσα λαβαίνει μέρος στα χειροκροτήματα, μόλις κινώντας τα λεπτά της χέρια χωρίς να βγαίνει και κανένας ήχος...

Πώς φαίρει ο μικρός αυτός παλιανθρωπάκος να παρατείνει τα χειροκροτήματα! Κάθεται πίσω από το παραβάν του και κάνει να τον περιμένουν, ξεχνιέται λίγο στα σκαλιά τής εξέδρας, παρατηρεί με παιδιάτικη ευχαρίστηση τις ατλαζένιες κορδέλλες των στεφανιών, αν και από πολύ πιά τις έχει βαρεθῆ, χαιρετάει χαριτωμένα και δισταχτικά, και δίνει στον κόσμο καιρό να χειροκροτήσουν όσο θέλουν, ώστε τίποτα να μην πάει χαμένο από τον πολύτιμο θόρυβο των χειριών τους. «Le hibou» είναι το φόρτε μου συλλογίζεται· γιατί τὴν ἔκφραση αὐτὴ τὴν ἔχει μάθει ἀπὸ τὸν ἱμπροσάριο. Ἐπειτα ἔρχεται ἡ «Fantaisie» πού, μὰ τὴν ἀλήθεια εἶναι πολὺ καλῆτερη, πρὸ παντὸς τὸ μέρος τῆς δοδίσου. Μὰ ξετρελλαθήκατε μὲ τὴν κουκουβάγια αὐτὴ, ἔσεῖς, νοῆμον κοινόν, ἂν και εἶναι τὸ πρῶτο και τὸ πιὸ κουτὸ κομμάτι μου ;

Κ' ευχαριστεῖ χαριτωμένα.

Ἐπειτα παίζει μιὰ «méditation» και μετὰ μιὰν «étude».

— Τὸ πρόγραμμα εἶναι ἀρκετὰ μεγάλο. Ἡ méditation εἶναι ἀπαράλλαχτη μὲ τὴ réverie, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς αὐτὸ εἶναι ἕλκτωμά της, και μὲ τὴν étude δεῖχεται ὅλη ἡ τεχνικὴ ὀρμότητα τοῦ Βιβί, πού ἄλλως τε, μπροστὰ στὴν ἐφευρετικότητά του, μένει λίγο πίσω. Ἐπειτα ὁμως ἔρχεται ἡ Fantaisie, τὸ ἀγαπημένο του κομμάτι· Κάθε φορὰ τὸ παίζει κάπως διαφορετικά, τὸ μεταχειρίζεται μ' ἐλευθερία, και κάπου-κάπου ξιφνιάζεται κι αὐτὸς ἀκόμη ἀπὸ τὶς νέες ιδέες και τὶς μεταβολές του, δταν βρίσκται στὶς καλές του.

Κάθεται και παίζει, μικροσκοπικός, ἄσπρος και λαμπερός μπρὸς στὸ μεγάλο μαῦρο πιάνο, μονάχος και ξεχωριστὸς ἀπάνω στὴν εξέδρα, πάνω ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ ἀνθρωπομάζα, μὲ τὴ φτωχὴ και κούφια, βαριοκίνητη ψυχὴ της, πού πρέπει αὐτὸς νὰ τήνε συγκίνηση μὲ τὴ μοναδικὴ κ' ἐξυψωμένη του ψυχὴ... Τὰ μαλακὰ μαῦρα μαλλιά του πέσανε μαζί μὲ τὴν κορδέλλα στὸ μέτωπό του, οἱ γυμνασμένοι, γεροδεμένοι τῶν χειριῶν του ἄρμοι δουλεύουνε, και βλέπει κανεὶς στὰ μελαχροινὰ παιδακίσια μάγουλα τοὺς μῦς νὰ νάναταράζονται.

Ἐρχεται στιγμές πού ἀπολησμονιέται, σὰ νᾶναι μοναχὸς του' τὰ παράξενα μὲ τοὺς σκοτεινοὺς κύκλους ματάκια του ξεγλυστοῦνε λοξὰ πρὸς τοὺς ζωγραφισμένους τοίχους δίπλα του, και τὸ βλέμμα του μοιάζει σὰ νὰ θέλει νὰ βυθιστῆ και νὰ χαθῆ σὲ κόσμο μακρινό, γεμάτο ταραγμένη κι ἀόριστὴ ζωὴ. Μὰ ἀμέσως εἶχνει μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ του μιὰ ματιὰ πρὸς τὴ θάλα κ' εἶναι πάλι μπροστὰ στὸ κοινό.

Χαρά και θλίψη, ανύψωση και κατάπτωση—ή Fantaisie μου! σκέπτεται ὁ Βιβίς γεμάτος στοργή. «Ἀκούστε λοιπόν, τώρα ἔρχεται τὸ μέρος τὸ γραμμένο στὴ δὲ δίσση!» Καὶ πατώντας τὸ ἀριστερὸ πεντὰλ πηγαίνει πρὸς τὴ δίσση. «Νά, τὸ καταλάβουνε τάχα; Ἄχ, ὄχι, ὄχι, βέβαια, δὲν τὸ καταλαβαίνουν!» καὶ γιὰ τοῦτο ρίχνει κι αὐτὸς μιὰ ἀφραία ματιὰ πρὸς τὸ ταβάνι, γιὰ νὰχουν ὁπωσδήποτε κάτι νὰ ἰδοῦνε.

Οἱ ἄνθρωποι κάθονται σὲ μακριὰς σειρὰς καὶ κοιτᾶζουν τὸ θαυματουργὸ παιδί. Καὶ σκέπτονται διάφορα πράγματα μὲ τὸ κοινὸ μυαλὸ τους. Ἐνας γέρος κύριος μ' ἄσπρα γένια, μὲ μιᾶν ἀντίκα στὸ δεξιτὴ καὶ μ' ἓνα στρογγυλὸ ἔξογκωμα στὴ φαλάκρα ἀπάνω, μιὰ παραφυάδα ἂν θέλετε, συλλογίζεται: «Εἶναι ντροπὴ μὰ τὴν ἀλήθεια. Ποτὲ δὲν ἐκατάφερα νὰ πάω μακρύτερα ἀπὸ τὸ πιὸ κοινὸ καλιοτάγουδο, καὶ τώρα κάθομαι γέρος ἄνθρωπος μ' ἄσπρα μαλλιά, καὶ μοῦ δίνει μαθήματα τὸ κοντοσουτύπικο αὐτὸ διαβολάκι. Μὰ ὥστόσο πρέπει νὰ στοχάζεται κανεὶς πὼς αὐτὸ ἔρχεται ἀνωθεν. Ὁ Θεὸς μοιράζει τὰ χαρίσματά του, ἡμεῖς δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε τίποτα, καὶ δὲν εἶναι ντροπὴ νάναι κανεὶς κοινὸς θνητὸς. Εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, καθὼς μὲ τὸ Χριστό, σὰν εἶταν ἀκόμα παιδί. Μπορεῖ νὰ σκύψει κανεὶς νὰ προσκυνήσει ἓνα παιδί, χωρὶς νάναι καθόλου ντροπὴ. Εἶναι τόσο εὐχάριστο!—Δὲν τολμάει νὰ συλλογιστεῖ: «Εἶναι τόσο γλυκὸ!»—Γλυκὸ θάτανε ντροπὴ γιὰ ἓναν ἡλιωμένο κύριο. Καὶ μολαταῦτα τὸ αἰσθάνεται, ἔτσι!

«Τέγγη...» συλλογίζεται ὁ ἐπιχειρηματίας μὲ τὴν παραγαλίσια μύτη του.. «Ναί, βέβαια, λίγο κλίγκ-κλάγκ καὶ λίγο ἄσπρο μετὰξι δίνουν κάποια λάμψη στὴ ζωὴ. Ἄλλωστε αὐτὸ δὲν τότε χάλασε καθόλου. Εἶναι μὲ τὸ πάρα πάνω πενήντα θέσες πουλημένες πρὸς δώδεκα μάρκα· μονάχα αὐτὲς μᾶς κάνουν ἑξακόσα μάρκα—κ' ὕστερα τὰ ὑπόλοιπα. Ἄν βγάλουμε τώρα νοῖμι γιὰ τὴ σάλα, φωτισμὸ καὶ προγράμματα, μέγουν καθαρὰ χίλια μάρκα τοῦλάχιστον. Δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητο.»

«Νά, αὐτὸ ποὺ ἔπαιξε αὐτὴ τὴ στιγμή εἶτανε Chopin! σκέπτεται ἡ δασκάλισσα τοῦ πιάνου, μιὰ κυρία μὲ μύτη σουβλερῆ, σὲ ἡλικία ποὺ οἱ ἐλιπίδες γέρνουνε πιά νὰ κοιμηθοῦνε κι ὁ νοῦς ὅσο κἀε ὀξύνεται. Μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πὼς δὲν εἶναι κ' ἠτελῶς πρωτότυπος. Ἐπειτα θὰ πῶ: εἶναι λίγο πρωτότυπος. Ἐτσι χτυπάει καλά. Ἡ στάση ὅμως τῶν χειρῶν του εἶναι ὀλωσδιόλου ἀγύμναστη. Πρέπει νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰκουμπήσει ἓνα τᾶλληρο στὴ ράχη τοῦ χειριοῦ. . . Ἐγὼ θὰ τότε γύμναζα μὲ τὸ χάρακα.»

Μιά νέα κοπέλλα, γλωμή σαν κερένια, που βρίσκεται στην άνθη-
 συχη εκείνη ηλικία, κατά την οποία μπορεί κανείς πολύ εύκολα να
 πείσει σε τρυφερούς στοχασμούς, συλλογιέται μυστικά: «Καλέ, τί
 είναι αυτό! Τί παίζει τώρα! Είναι όλο πάθος αυτό που παίζει!
 Και όμως είναι ακόμα ένα παιδί;! "Αν με φιλούσε, θάτανε σά να
 με φιλούσε το αδερφάκι μου—δὲ θάτανε φίλ. Μήπως υπάρχει
 λοιπόν και κάποιο άλλοιότιο πάθος, κάποιο πάθος δίχως γήινο
 αντικείμενο, ένα ένθερμο παιδιάτιο παιχνίδι;... "Αν τάλεγα αυτά
 δυνατά, θά μου δίναν μουρουνόλαδο. "Ετσι είναι ὁ κόσμος.»

Σὲ μιὰ κολώννα στέκει ἕνας ἀξιωματικός. Κοιτάζει τὸ Βιβί, πού
 ἔχει τόση ἐπιτυχία και σκέπτεται: «Εἶσαι κάτι, κ' εἶμαι κάτι, καθένας
 σὸ εἶδος του!» Ἄλλωστε ἐνῶναι τις φτέρνες του και φέρει τὸ σέβας σὸ
 θαυματουργὸ παιδί καθῶς τὸ κάνει μπρὸς σὲ κάθε ἀρχή.

Ἄλλὰ ὁ κριτικός, ἕνας ἠλικιωμένος ἄνθρωπος μὲ γυαλιστερὰ μαῦρα
 ροῦχα και μὲ γυριστὰ καταλασπωμένα πανταλόνια, κάθεται σὴν τζαμ-
 πατζίδικη θέση του και συλλογιέται: «Γιὰ δὲς τονε, αὐτὸν τὸ Βιβί,
 αὐτὸν τὸ μασκαρατζικο! "Ὡς ἄτιμο, θέλει ἀκόμα καιρὸ γιὰ νάνακτυ-
 χθῆ, ἀλλὰ ὡς τύπος, εἶναι κ' ὄλας τελειωμένος, ὡς τύπος καλλιτέχνη.
 "Ἐχει μέσα του τὸ μεγαλεῖο τοῦ καλλιτέχνη και τὴν ἀναξιοπρέπεια του,
 τὴν τσαφλατανοσύνη του και τὴν ἱερή του σπίθα, τὴν περιφρόνηση και
 τὴν κρυφή του μέθη. Αὐτὰ ὅμως δὲν πρέπει νὰν τὰ γράφω, εἶναι
 πάρα πολὺ καλά. "Ἀχ, πιστέψε με, θά εἶχε γίνει κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος καλ-
 λιτέχνης, ἂν δὲν τᾶβλεπα ὄλα τόσο καθαρά...»

Τὸ θαυματουργὸ παιδί τελειώνει τὸ κομμάτι του, κὶ ἀληθινὴ θύ-
 ελλα ξεσπάει σὴν σάλα. Βγαίνει και ξαναβγαίνει πίσω ἀπὸ τὸ παρα-
 βάν του. Ὁ ὑπηρέτης μὲ τὰ γυαλιστερὰ κουμπιά κουβαλάει καινούρ-
 για στεφάνια, τέσσερα δέφνινα στεφάνια, μιὰ λύρα ἀπὸ μενεξέδες κ'
 ἕνα μπουκέτο τριαντάφυλλα. Δὲν τότε φτάνουνε τὰ χέρια του γιὰ νὰ
 δώσει σὸ θαυματουργὸ παιδί ὄλα τὰ δῶρα, ὁ ἱμπρεσσαῖριος ἀνεβαίνει
 ὁ ἴδιος σὴν ἐξέδρα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει. Κρεμάει ἕνα στεφάνι σὸ
 λαιμὸ τοῦ Βιβί, χαϊδεύει τρυφερὰ τὰ μαῦρα μαλλιά του, κ' ἔξαφνα,
 σά νὰ μὴ μπορεί νάντισταθεῖ, σκύβει και τοῦ δίνει ἕνα φίλι, ἕνα ἤχηρό
 φίλι σὸ στόμα. Καὶ τότε ἡ θύελλα μεταβάλλεται σὲ σίφουνα. Τὸ φίλι
 αὐτὸ τρέχει σαν ἠλεκτρικὸς τιναγμὸς σὴν σάλα, διαπερνᾷ σὰ μπόρα
 νευρική τὰ πλῆθη. Σαν κάποια ἀνάγκη ἐξωφρενικοῦ θόρουβου πιάνει
 τὸν κόσμο. Δυνατὰ ἐμφωνητὰ ἀνακατώνονται μὲ τὸν ἀγριο χτύπο τῶν
 χερσῶν. Μερικοὶ μικροὶ φίλοι τοῦ Βιβί σείνουν ἀπὸ κάτω τὰ μαντήλια
 τους... Μὰ ὁ κριτικός συλλογίζεται: «Βέβαια τὸ φίλι τοῦ ἱμπρεσσαῖριου»

δὲν μποροῦσε νὰ λείψει. "Ἐνα καλὸ ἀποτελεσματικὸ τέχνασμα. "Ἄχ, Θεέ μου, ἂν μποροῦσε κανεὶς νὰ μὴν τὰ διακρίνει ὅλα τόσο καθαρὰ!"

Τὸ κονσόρτο τελειώνει. Στὶς ἐφτάμιση ἄρχισε, στὶς ὀχτώμιση τελειώσε. Ἡ ἐξέδρα εἶναι γεμάτη στεφάνια καὶ δυὸ μικρὲς γλάστρες μὲ λουλούδια στέκουν ἀπάνω στὸ πιάνο. Ὁ Βιβίς παίζει τὸ τελευταῖο κομμάτι του, τὴ Rapsodie grecque, ποὺ καταλήγει στὸν ἑλληνικὸ ὕμνο· οἱ συμπατριῶτες του, ποὺ ἦταν ἐκεῖ θῆχανε μεγάλη διάθεση νὰ τραγουδήσουνε μαζί, ἂν δὲν εἶταν ἓνα ἐπίσημο κονσόρτο. Καὶ γιὰ ν' ἀποζημιωθοῦν, ξεσκοποῦν στὸ τέλος σὲ τρομερὸ θόρυβο, σὲ ἐνθουσιώδη ἀλαλαγμὸ, σὲ μιὰν ἐθνικὴ ἐκδήλωση. "Ὅμως ὁ γεροκριτικὸς συλλογίζεται: «Βέβαια ὁ ὕμνος δὲ μποροῦσε νὰ λείψει. Τώρα ἀλλάζουν ὀψη πιὰ τὰ πράγματα· δὲν ἀφήνουν κανένα μέσο ἐνθουσιασμοῦ ἀνεκμετάλλευτο. Θὰ γράψω πῶς αὐτὸ εἶναι ἀντικαλλιτεχνικὸ. Κι ὅμως ἴσως αὐτὸ νὰναι ἴσια ἴσια καλλιτεχνικὸ. Τί εἶναι ὁ καλλιτέχνης; ἓνας παραγκιῶτης. Ἡ κριτικὴ εἶναι τὸ ψηλότερο ἀπ' ὅλα. Αὐτὸ ὅμως δὲν πρέπει νὰν τὸ γράψω.» Κι ἀπομακρύνεται μὲ τὰ λασπωμένα πανταλόνια του.

"Υστερ' ἀπὸ καμιά δεκαριά φορές, ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ παρουσιαστῆ ὁ Βιβίς, δὲν ξαναπῆγε πιὰ πίσω ἀπὸ τὸ παραβάν του, ἀλλὰ στὴ μητέρα του καὶ στὸν ἱμπρεσάριο κάτω στὴ σάλα. Οἱ ἄνθρωποι στέκουν ἀνάμεσα στὰ νακατωμένα καθίσματα καὶ χειροκροτοῦν καὶ σπρώχνονται κατὰ μπρῶς, γιὰ νὰ ἰδοῦνε ἀπὸ κοντὰ τὸ θαυματουργὸ παιδί: μερικοὶ θέλουνε νὰ ἰδοῦν καὶ τὴν πριγκήπισσα. Μπρὸς στὴν ἐξέδρα σχηματίζονται δυὸ πυκνοὶ κύκλοι γύρω σ' αὐτὴν καὶ στὸ Βιβί καὶ δὲν φαίρει πιὰ κανεὶς ποιοῦ; ἀπὸ τοὺς δυὸ τοὺς μαζεύει. Τότε ἡ κυρία τῆς τιμῆς πηγαίνει στὸ Βιβί, καθὼς τῆς εἶπε ἡ πριγκήπισσα, τραβάει καὶ ἰσιώνει λίγο τὸ μεταξωτὸ σακκάκι του, γιὰ νὰ τὸν κάνει πιὸ εὐπαρουσίαστο στὴν ὑψηλότητι, τὸν φέρνει ἀπὸ τὸ χέρι μπροστά τῆς καὶ τὸν βάνει μὲ σοβαρότητα νὰ φιλήσει τὸ χέρι τῆς αὐτῆς βασιλικῆς ὑψηλότητος. «Πῶς τὰ κατορθώνεις ὅλ' αὐτὰ, μικρέ;» τοῦ λέει ἡ πριγκήπισσα. «Σοῦ κατεβαίνουν ἔτσι μόνα τους στὸ κεφάλι σου, σὰν κάθεσαι στὸ πιάνο;» — «Οὐί, Madame,» ἀπαντᾷ ὁ Βιβίς. Μέσα του ὅμως συλλογιέται: «"Αἶντε, βρὲ γεροξεκουτιάρα πριγκηπέσσα...!» Ἐπειτα στρίβει, κακοαναθρεμένα, σὰν ἀγριοκάτσικο καὶ ξαναπάει στοὺς δικούς του.

"Ἐξω στὸ βεστιάριο τρομερὴ ὀχλοβοῆ βασιλεύει. "Ἄλλοι κρατοῦν τοὺς ἀριθμούς τους μὲ τεντωμένα μπρῶς τὰ χέρια, ἄλλοι ἀγκυλιάζουνε γοῦνες, σάλια, γαλότσες ἀπάνω ἀπ' τὸ τραπέζι. Κάπου στέκει ἡ δα-

σκόλα του κιάνου σὲ κύκλο γνωστών της και κάνει κριτική. «Είναι λίγο πρωτότυπος» λέει δυνατά και κοιτάζει γύρω...

Μπορὸς σ' ἕνα ἀπ' τοὺς μεγάλους καθρέφτες στέκει μὰ πολὺ καθῶς πρέπει κυρία και τᾶδέρφια της, δύο ἀνθυπολοχαγοί, τῆ βοηθοῦνε νὰ φορέσει τὸ πανωφόρι και τὰ γούνινα παπούτσια της. Εἶναι πανέμορφη, μὲ τὰ βαθυγάλανα μάτια της και μὲ τὸ λαμπερὸ κ' εὐγενικὸ της πρόσωπο, μὰ πρῶτης τάξεως κοπέλλα. Ἄμα ἐντύθηκε περιμένε τοὺς ἀδερφοὺς της. «Μὴ στένεις τόσην ὥρα μπροστὰ στὸν καθρέφτη!» λέει χαμηλόφωνα και θυμωμένα στὸν ἕνα, πὸν δὲν μπορεῖ ν' ἀποχωριστεῖ ἀπὸ τῆ θέα τοῦ ὠραίου κι ἀπλοῦ προσώπου του. Ὅριστε μας τώρα! Κι ὁμως ὁ κ. ἀνθυπολοχαγὸς θὰ λάβει τὸ θάρρος νὰ κουμπώσει τὸ παλτὸ του μπροστὰ στὸν καθρέφτη, ἀν ἔχει τὴν καλοσύνη νὰ τοῦ δώσει τὴν ἀδεία της! — Ἔπειτα φεύγουνε, κ' ἔξω στὸ δρόμο, πὸν τὰ φῶτα λάμπουνε θαμπα μὲς στὴν δμίχλη τοῦ χιονιοῦ, ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς ἀρχίζει και χτυπάει λίγο τὰ πόδια του, καθῶς πηγαίνουν και μὲ τὸ γιακὰ ἀνασηκωμένο και τὰ χέρια χωμένα στὶς λοξὲς τσέπες τοῦ παλτοῦ του, χορεῦει ἕναν ἀράπικο χορὸ πάνω στὸ σκληρὸ πετρωμένο χιόνι, γιατί τὸ κρῦο εἶναι τσουχερὸ

«Παιδί!» συλλογιέται τὸ ξεχτένιστο κορίτσι, πὸν μὲ τὰ χέρια ἐλεύθερα κρεμασμένα πηγαίνει πίσω τους μὲ τὸ συνοδὸ της, ἕνα νέο σκυθρωπό. «Ἐνα ἀξιαγάπητο παιδί! ἐκεῖ μέσα εἶταν ἀξιοσέβαστο...» Καὶ μὲ μονότονη φωνὴ λέει δυνατά: «Ὅλοι μας εἴμαστε θαυματουργὰ παιδιά, ἔμεις οἱ δημιουργοί.»

«Πῶς!» σκέφτεται ὁ ἡλικιωμένος κύριος μὲ τὴν παραφυσία, πὸν ἕνα ψηλὸ καπέλλο τῆ σκεπάζει τώρα. «Τί κάνει νὰ πεῖ; ἕνα εἶδος Πυθία, κατὰ πὸν φαίνεται.»

Ἄλλὰ ὁ σκυθρωπὸς νέος, πὸν τὴν καταλαβαίνει ἀμέσως, κατανεύει ἀργά.

Ἔπειτα σωμαίνου, και τὸ ξεχτένιστο κορίτσι κοιτάει τὰ τρία εὐγενικὰ ἀδέρφια. Τὰ περιφρονεῖ, μὰ τὰ κοιτάει ὅσο πὸν χάνονται στὴ γωνιά τοῦ δρόμου.

ΣΤΟΝ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

Σὲ καρτεροῦμε νύκθης πάλι
Στῆς Ἐφταλοῦς τὴν ἐρημιά,
Σὲ δὲ λατρεμένο περιγιάλι,
Στὴ μαγεμένη μας φωλιά.

Ἐκὼ σὲ καρτεροῦν τὰ φύκια,
Οἱ βράχοι μὲ τίς ἀμμονιές,
Καὶ τὰ μυριόχρωμα χαλίκια,
Τίς ροδοστάλαχτες ἀγές.

Τὸ κῆμα θὰ σοῦ λείψ τραγούδια
Μὲ τοὺς παλιούς σου τοὺς σκοποὺς,
Δροσιὲς γεμάτο καὶ λουλούδια
Στὸς ομαραγδόλεγκούς του ἀφρούς.

Τὰ πῦκα θὰ σὲ νανουρίζουν,
Κ' οἱ λυγαριές μὲ τίς ἐτιές
Καὶ χίλια ἀστέρια θὰ φωτίζουν
Πόθων ἀρησμένων τίς ἡσικές.

Μορφές ἀθέριες φτερουγίζουν
Στῆς Ἐφταλοῦς τὴ σιγαλιά...
Πατοῦν, — σὲ παίρνουν καὶ γυρίζουν
Στὴ φτωχική μας τὴ γωνιά.

ΠΙΠΗ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Μὲ τ' ἄλικα κερσόια τῶν χιλιῶν σου,
Ἡ ἀγάπη μοῦ μιλᾷ καὶ μοῦ γελᾷ,
Μὲ τὸ χεῖρι τὸ γλυκὸ τῶν δαχτυλιῶν σου,
Μοῦ δροσιζει τὸ μέτωπο ἀπαλά,
Καὶ κατοικεῖ στὰ ρόδα μάγουλά σου,
Σμίγοντας τὴ φωτιά της στὴ φωτιά σου.

Μὰ ἐγὼ θὰ σὲ χαρῶ μιὰν ἄλλην ὄρα,
Τὴν πιδ γλυκειά τὴν ὄρα ποὺ θὰ ζῆσω
Κοιτά σου, ποὺ ἀγαπώντας σε σὰν τώρα,
Στὰ δυὸ τὰ θεῖα σου μάτια θ' ἀντικρῶσω,
Τὴ λάμψη ποὺ τὴν ὁμορφιά δοξάζει,
Ὅταν ἡ ἀγάπη μέσα τους φωλιάζει.

ΝΙΚΟΣ ΑΑ·Ι·ΔΗΣ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΙΔΡΥΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
(1903 — 1922)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΕΤΑΙΡΙΑ “ΤΥΠΟΣ,” = ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ-ΣΤΟΣ ΡΕΧΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ { ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΑ ΔΡ. 50
ΓΙΑ ΤΟ ΨΕΥΔΕΥΣΤΟ 100 ΤΟ ΤΥΧΟΣ ΔΡ. 5

ΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΟΚΤΟΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ “ΤΥΠΟΣ,”
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΙ Ο,ΤΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΔΕΙΧΝ ΤΟΥ “ΝΟΥΜΑΣ,”
ΤΑ ΧΗΡΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝΤΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1923

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΑΠΟ την Αμερική μᾶς ἀναγγέλθηκε ὁ θάνατος τοῦ Ἀριστείδη Ε. Φουτριδῆ, τοῦ σοφοῦ καθηγητῆ στοῦ Πανεπιστήμιου τοῦ Harvard, καὶ τελευταῖα μᾶς εἶχε δωσμένα σὲ μετάφραση τὴν «*Ἀσύλληπτη Ζωὴ*» τοῦ Παλαμᾶ («*Life Immobile*», τόμος 2) καὶ καὶ γι' αὐτὴν τὴ μεταφραστικὴν τιν ἐργασίαν μιλῆσαν ἐπαινετικὰ τὰ σπουδαιότερα Ἀμερικάνικα φύλλα. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατον αὐτοῦ εἶχε μεταφράσει στοῦ Ἑγγλέζικο καὶ τὴν «*Τρισυγγενη*» τοῦ Παλαμᾶ, μ' ἓνα σημαντικώτατον πρόλογον, γραμμένον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν μεταφραστήν, καὶ ἐνῶ ἀρχίσει διώχτης τοῦ Παλαμικοῦ ἔργου, τελευταῖα ἀπὸ μελέτη καὶ πίστη, ἐξελίχθη σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς θαυμαστῆς τοῦ Ποιητῆ μας. Ἐπίσης ὁ Φουτριδῆς καὶ κάτεχε τέλεια τὰ Ἑγγλέζικα, εἶχε γραμμένα στὴ γλῶσσαν αὐτῆ καὶ ἓναν τόμον ἀπὸ ποιήματά του μετὰ τὸν τίτλον: «*Φῶτα τῆν Ἀδγῆ*». Στὸ «*Νουμάς*», καὶ ἔλαχε ὁ κληρὸς, ὅλον ἂν ἀναγγέλλει χαμοῦς καὶ νὰ πλέκει ἐγκώμια νεκρῶν συναγωνιστῶν του, ὁ θάνατος τοῦ Φουτριδῆ στοιχίζει πολὺ, παρὰ πολὺ—ὀδυνηρὸ χτύπημα τῆς Μοίρας στὴ μικρὴ φάλαγγα τῶν διανοητικῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ δύο τελευταῖα χρόνια ὅλον καὶ ἀραιώνεται σημαντικὰ.

ΣΟΦΟΣ λογοτέχνης, Φιντανάκι τῆς κριτικῆς, . . . ἐξεστράτευσε ἀπὸ τίς στήλας τοῦ «*Ἐλεύθερου Λόγου*», κρατώντας τὸ ἴσον στοῦ συνάδελφου τῆς «*Πολιτείας*», ἐναντίον τῶν νέων ποιητῶν, καὶ δὲν ἀκολουθοῦν,

λέει, τὰ διδάγματα τοῦ Σολωμοῦ, κ.τ.λ. κ.τ.λ. μὰ παρακατᾶνε σὲ δρόμους ἀντιποιητικούς, κ.τ.λ. κ.τ.λ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς τὰ γραφόμενα τοῦ σοφοῦ λογοτέχνη, μᾶς κείθουνε πῶς βρίσκεται σὲ τέτοια κλασικὴ ἀγνοία τῆς φιλολογικῆς ζήτησης, ποὺ δημιουργήθηκε τελευταία, σὲ τέτοιαν ἀγνοία κὶ αὐτοῦ τοῦ Σολωμοῦ ἔργου, ποὺ θέλει νὰ υποστηρίξει, ὥστε δὲν εἴξει νὰ τὸν πάρει κανεὶς στὰ σοβαρὰ καὶ νὰν τοῦ ἀπαντήσῃ. Ἀπλοῦστα δημοσιογραφεῖ ὁ ἄνθρωπος ἔχοντας πολύτιμο ἐφόδιο τὴν προχειρολογία.

Ο ΙΑΙΟΣ σοφὸς λογοτέχνης, κριτικὸς καὶ δραματογράφος, μιλώντας γιὰ ποίηση καὶ φιλολογία, σὲ ἄλλο του σημείωμα, μᾶς βεβαιώνει πῶς στὴν Ἀμερικῇ, (ἀπὸ ποῦ κὶ ὡς ποῦ πέρασε στοὺς ἀντίποδες, μυστηριο!) δὲν ὑπάρχει οὔτε ὑπῆρξε ποτὲ φιλολογικὴ κίνηση, λογοτεχνία, ποίηση κ.τ.λ. κ.τ.λ. Φαίνεται πῶς ὁ ἥρωας τοῦ Σοφοῦ λογοτέχνη, ποὺ ἀνεβαίνει στοὺς αἰθέρες ἀπὸ συγχρονισμένη ἀντίληψη τῆς Σκηπῆς, τοῦ ἔδωσε πολὺ κακὴς πληροφορίας. Γιατὶ ἐμεῖς βεβαιώνουμε τὸ ἀντίθετο: πῶς ἡ Ἀμερικῇ ἔχει σπουδαιότατη κίνηση σὲ φιλολογικὸ περιοδικὸ Τύπο (χωρὶς νὰ λάβουμε ὑπόψη τὰ Magazines, ποὺ ἀσκολοῦνται σημαντικὰ μὲ τὴ λογοτεχνία) καὶ πῶς μᾶς ἔχει δωσμένα ὡς τῶρα ποιητὲς καὶ λογογράφους σὰν τὸ Λογκφέλου, τὸν Πόε, τὸ Μάρκ Τουαίν, τὸν Ἐμερσον, ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τοὺς ἀγνοεῖ κανεὶς, οὔτε κὶ διὰ γράφει πρόχειρα εὐτράπελα σημειώματα. Ὅσο γιὰ τὸν Whitman, τὸν ἥρωα-ποιητῆ, ποὺ σκεπάζει μὲ τὸν ὄγκο τοῦ ἔργου του καὶ χωρὲς μακρυνότερες ἀπὸ τίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, δὲν ἀναφέρουμε λέξη μῆπως καὶ θυμώσουμε, ἔχτὸς ἀπὸ τὸν καλὰ πληροφορημένο κ. Λογοτέχνη, καὶ κάποιον ἀγαπητὸ μας συνεργάτη καὶ φίλο ποῦ, μὲ πολλὴ ἀφέλεια, χαρᾶκτηρίζει στοὺς «Ἐπιλόγους» του τὴν ποίηση τοῦ Ἀμερικανοῦ Βάρδου, ἄξια μόνο γιὰ τὰ... παλαιοπρωτεῖα ἐπειδὴ ἔτυχε, λέει, νὰ τοῦ πεῖ κάποτε ὁ Μωρεὸς πῶς οἱ στίχοι τοῦ Whitman μοιάζουνε σὰν κοτρώνια!... Περὶεργο ἀλήθεια πῶς τέτοιους στίχους μεταφράσανε καὶ Γάλλοι ποιητὲς καὶ τοὺς ἔβγαλε μάλιστα καὶ σὲ βιβλίον τὸ «Mercur de France».

ΑΠΟ τὰ νόστιμα ποὺ γράφουμε σ' ἄλλη σελίδα, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴ μετάφραση τοῦ «Ψαῶ τῆς Ἰστανδίας», εἶναι καὶ τὸ παρακάτω ἐφάμιλλο, ποὺ δημοσιεύτηκε σὲ Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα. Λόγιος μεταφραστὴς πληροφορήσε ἀφελέστατα τὸ «νοῆμον κοινόν» πῶς κάπου οἱ «καπνοδοχοκαθαριστὲς μαζευτήκανε στὴν παραλία» ἐνῶ το σχετικὸ τηλεγράφημα ἔλεγε πῶς «οἱ σιδηροδρομικοὶ κηρύξαν ἀπερ-

για!» (*Les cheminôts ont déclaré la grève*). Κάτι παρόμοιο συμβέ-
βαισε φέτος τὸ καλοκαίρι κι ὁ φίλιτος μεταφράστῃς τῆς «Φρασκούιτας»
μὲ τὴν ἀθάνατην ἐχτυπημένην σαμπάνιαν τοῦ (*Champagne frappée*).
Αὐτὰ γιὰ νὰ γελάνε οἱ πικραμένοι, ποὺ ἔλγε κι ὁ παλιὸς «Νουμάς»

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Γεωργίου Δροσίνῃ: «Θὰ βραδιάξῃ». Ἀθήνα 1923.

Ν. Πετιμεζᾶ (Δαύρα): «Ἐγνώστια». Ἀθήνα 1923.

Φώτου Γιοφύλλῃ: «Ἀρχοντεῖα καὶ ἄλλα ποιήματα». Ἀθήνα 1923.

Αἰμιλίας Στεφ. Δάφνῃ: «Τὰ χρυσὰ κτύπελλα». Ἀθήνα 1923.

Βασίλῃ Ρώτα: «Ἀνοιξιάντικο ἀγέρι» Γκαίρλιτς 1923.

Ρώμον Φιλόρα: «Θυσία» Ἀθήνα 1923.

Κ. Ν. Κωνσταντινίδῃ: «Βάλασμα» Ἀλεξάνδρεια 1923.

Σπύρου Παναγιωτόπουλου: «Μαϊστράλια» Ἀθήνα 1923.

Β. Μεσολογγίτῃ: «Ὁ κήπος μὲ τὰ ἡλιοτρόπια» Ἀθήνα 1923.

— Ἡ τελευταία συλλογὴ τοῦ ποιητῆ κ. Δροσίνῃ, πῆρε τὸν τίτλ^ο
τῆς ἀπὸ τὸ πρῶτο τραγούδι τοῦ βιβλίου.

Θὰ βραδιάξῃ ἡ μέρα ὅταν θὰ φτάνωμε
στοῦ χωριοῦ τ' ἀποσκιαμένα ἄλωνα.

Ὅλη ἡ σειρά τῶν ποιημάτων τῆς συλλογῆς εἶναι ποιητικὴ περι-
γραφή μιᾶς καλοκαιριάτικῆς ἐποχῆς, ποὺ περνᾷ ὁ ποιητῆς στὴν ἐξοχὴν
σ' ἕνα χωριό, συντροφισμένος ἀπὸ μιὰ διαλεχτὴ γυναῖκα, ποὺ φαίρει νὰ
τονὲ νοιώθῃ. Τ' ἀντικείμενα δια γύρω, τὰ δάση, τὰ ποτάμια, κάθε τόπος,
παίρνουν ἕναν ἄερα ποιητικῆς ὁμορφίαν, καὶ τὸ τραγούδι ξεχωρίζει σὰν
ὕμνος πρὸς τὴν πλάση καὶ τὴ ζωὴ.

Τὴν ψυχικὴ μας γαλήνη ἀκτῆ
δὲ θὰ ταράξῃ τοῦ Ἀγνώστου ὁ τρόμος
δὲ θὰ μᾶς δένη τῆς μοίρας νόμος
κι ἂν δικαιοῦν κι ἂν ἀδικῇ.
Κάποτε θάρθῃ κι ὦρα κακὴ
κι οὔτε θὰ λείψουν οἱ λύπες — ὅμως
ὅποιος κι ἂν εἶναι τῆς ζωῆς ὁ δρομος
θὰ τὸν διαβοῦμε καρτερικοί,
μὲ τὰ ὄνειρά μας ἀληθευμένα
μ' ὄλους τοὺς κόπους σφιγμένους σ' ἕνα,

μέ πίστη ἀσάλευτη στήν ψυχή·
καί στού θανάτου τὸ προσκεφάλι
δ,τι σάν Τέλος φοβῶνται οἱ ἄλλοι
θά τὸ χαιρώμαστε — σάν Ἀρχή.

— Ὁ κ. Ν. Πετιμεζάς, πού μέ τὸ ψευτόνομα Λαύρας, πρωτοφανερῶθηκε στό «Νουμάς», καί πού τὸ πρῶτο του βιβλίο «Ἀπλά λόγια», χαρακτηριστικὰ τῆ προλόγιος ὁ ποιητῆς Ρήγας Γκόλφης, — δημοσίεψε τέτρα δεύτερη συλλογή. Τὰ «Ἐγκόλπια» ἔχουν εἶλα τὰ χαρίσματα τοῦ μελωδικοῦ τόνου καί τῆς φιλοσοφικῆς διάθεσης τοῦ Λαύρα. Ἔχουν ἀκόμα κ' ἕνα βαθὸ καί λεπτὸ αἶσθημα, σὰ φωνὴ καρδιάς πού πολὺ πόνεσε καί κατάβαθα ἐνοιωσε τὸ μυστήριο τοῦ κόσμου.

Μοῦδειχνες δόξα ροδοδάφνινο κλαρί
καί σὺ τὰ δυὸ γοργὰ φτερά σου, ὦ φήμη!
Κ' ἀκλαίνες πλοῦτε μικρός μου ἀμέτρητο φλουρί
χρυσάφι ἀτόφιο καί λογάρι ἀσήμε!
Καί μοῦσεκατε — δλα εἶναι δικὰ σου Νάτα!
Σκέψε λιγάκι, λόγιζε : Γονάτα!
Μὰ ἐγὼ πού μέσες δὲ γνωρίζω νὰ λυγῶ :
πέρα σὲς ρίχνω πλοῦτη, φήμη, δόξα.
Μοῦ ἀρκεῖ μιὰ ρόγα κόπτε — κόπτε νὰ τρυγῶ.
Μὰ ν' ἀντηχοῦν μέσ ἀπ' τὰ δυὸ γυρτά σου τόξα
λύρα μου! ἀδιάφορο δὲν ἀρέσουν — κάποιιοι τόνοι,
πού τ' ἀκουσμά τους μιὰ κανάρια ἰδέα μεστάνει.

— Βγήκανε μαζεμένα σ' ἕνα τόμο σὲ δεύτερη ἐκδοσὴ τὰ ποιήματα τοῦ Φώτου Γιοφόλλη, μέ μιὰ μελέτη τοῦ ποιητῆ Κωστῆ Παλαμά, γιὰ πρόλογο.

Ἡ ποίηση τοῦ Γιοφόλλη ξεχωρίζει μέ τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ τῆς. Τραγουδᾷ τὴ χαμένη ἀρχοντιά, τὰ παλαιὰ χρόνια, τὴν ἀδοξία μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀλλαγὴ τῆς τύχης, καί μαζί φέρνει τὴ μοντέρνα ἀντιληψὴ τῆς ζωῆς, μέ τίς χαρὲς πού μεθοῦνε ἐς ψυχῆς μας, τίς ἀρρώστιες, τὰ νεύρα, τίς κληρονομικότητες πού τριγυρίζουνε τὸν ἀνθρώπο. Τυπώνουμ' ἐδῶ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν «Ἰδιὰ σὲ μιὰ ἀλκοολική».

Δὲ θὰ σὲ τραγουδήσω, ἀγαπημένη
τίς ὄρες πῶσαι πάναγνη σάν κόρη,
τίς ὄρες πού δὲ βρῖσκεσαι κλωμένη.
Τοῦ κορμιοῦ σου εἶσαι τότες τὸ ἀποφόρι.
Τὸ στεγνὸ τὸ τριαντάφυλλό σου μοιάζει
πού σὲ κλαρί ἀντικρίζει χινοκόρι

Τὸ πρῶτο κρῖο τὴν εὐαδία τοῦ ἀρπάζει
 κ' ἢ κρώτη μπόρα πλένει τοῦ τὸ χροῖμα.
 Καὶ τότες ἡ ματιά σου ὡς μὲ κοιτάζει
 γιομάτη εἶναι ἀπὸ φόβο, μὰ κι ἀκόμα
 σὰν ξένο φαίνεται νὰ βλέπη ἐμένα !
 Σιγὰ καὶ δύσκολα μιλάει τὸ στόμα.
 Καὶ σὰ μοῦ δίνεις τότε βαρεμένα
 τὸ χέρι, νοιώθεις ἀθάλα πὼς πάει
 καὶ πὼς τὰ νεῦρα ἀλλῶς εἶναι δεμένα.
 Τέτοια στιγμή τραγοῦδι δὲ γεννᾷει.

— «Τὰ χρυσὰ κόπελλα» τῆς κ. Αἰμιλίας Στεφ. Δάφνη, προλο-
 γισμένα καὶ τοῦτα ἀπὸ τὸν Κωστή Παλαμά, φανερόνουν μιὰ ποιήτρια,
 ποὺ κατέχει καλὰ τὰ μυστικά τῆς τέχνης, καὶ τὸν πλοῦτο τῆς δημοτι-
 κῆς μας γλώσσας. Τὸ βιβλίο τῆς ἔχει πολλὰς σελίδες ἀρκετὰ ποιητικῆς.
 Δυρικὴ σκέψη καὶ ποιητικὴ εἰκόνα, αἶσθημα καὶ περιγραφή.

Ψυχὴ πικρὴ! τὰ φύλλα τρεμοσάλεσαν
 καὶ στὴν ἀγάπη ἀνοίχτηκον ἡ πόλη,
 Λύγα καὶ σὺ τὴν περιφάνεια σου καὶ δρόσισε
 στὴ βρόση τὰ στεγνὰ σου χεῖλη.
 Κι ἂν τρέμη ὁ λογισμὸς στὴ σκέψη σου
 ὅπως στὴν ἀκρὴ τῆς ἀβύσσου ἡ φτέρη,
 μὴν καρτερῆς, κι ὁ γερανὸς
 ἄλλοῦ τὴν ἀνοιξὴ θὰ φέρη.

— Ὑστερα ἀπὸ τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Καμπούρη» (1920), ὁ ποιητῆς
 κ. Βασίλης Ρώτας, τύπωσε τὸ «Ἀνοιξιάτικο ἀγέρι» ποιητικὴ συλλογὴ,
 ποὺ φανερῶνει ἓνα προχωρημένο ποιητικὸ αἶσθημα, μὲ λιτὴ ἐκφραστι-
 κότητα.

Ὅλα τὰ ποτάμια στὸ γιαλὸ κυλᾶνε
 κι ὅλα τὰ τραγοῦδια στὴν ἀγάπη πᾶνε.

Τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι τὸν ἐπηρραΐζει, τὸν ἐπερώνει καὶ τὸν κάνει
 νὰ μὴ θγαίνει ἀπὸ τὸν κύκλο μιᾶς ἀξιόλογης ποιητικῆς εὐκρινείας.
 Παρατηρεῖ μὲ ἀγάπη γύρω τὴν πλάση καὶ μᾶς ζουγραφίζει τὸν ἑαυτὸ
 τοῦ μέσα στὸν κόσμο. Ὁ ἔρωτας τοῦ κινεῖ πολλὰς χορδὰς σὲ διάφορους
 τόνους.

Δὲ θέλω νὰ μὲ εἰποῦν ἀηδόνι
 κι ὅς μὴ μὲ εἰποῦν κορυθαλό,
 μακάρι τζιτζικὰ τριζόνι
 μακάρι ἀκόμα βαθρακό.

Μασάρι ως μ' εβρουν έργο γκιώνη
 που κλαίει τόν άσωστο καημό,
 τὸ πὸς ἀγάπησα μοῦ σώνει
 μοῦ σώνει κι ὅπως νὰ τὸ εἰπῶ.

— Ὁ ποιητῆς Ρώμος Φιλώρας μὲ τὸ καινούριο του βιβλίο «Θυσία»
 δὲφάνεται πάλι στοὺς δικούς του ποιητικούς οὐρανοὺς. Τολμηρὲς εἰκόνες,
 κἀθὴ ἐρωτικά φλογισμένα, παρατήρηση ἰδιότυπη τῆς γύρω του κοινω-
 νίας, τὸν ἐμπνέουν καὶ τὸν συγκινοῦν. Ὁ λυρισμὸς του εἶναι πολὺ
 ἀτομικὸς καὶ ἡ ἔδραση τῆς ποιητικῆς του ζωῆς εἶναι πάντα ὁ ἑαυτός του.
 Μῆλα τοῦτα καταρωθῶναι συχνὰ νὰ γίνεται ἀντικαιμενικός, καὶ νὰ δίνῃ
 βαθεῖες εἰκόνες, ἀπὸ τὸν ποιητικὸ του κόσμο.

Ν Α Ν Τ Α

Ἄχι ἐκεῖνο τὸ ἀνέκφραστό σου νάζι,
 ποὺ πνέει στὰ χεῖλη καὶ στὴν ὀμίλια,
 Ἄγία, Μαντόνα Μάγισα, Ὀφηλία,
 μπρὸς του νὰ λυώνουν τῆς καρδιᾶς οἱ πάγοι.
 Νάειταν γραφτὸ στοῦ πόθου μας τ' ἀρπάγι
 νὰ σὲ κρατήσουμε γιὰ πάντα, θεία,
 ἀγγελικὴ, οὐρανία ὀκτασία
 νὰ σὲ φυλάξουμε σὲ ἀγνὸ σαράγι.
 Κι' ἐνῶ θὰ ζούσαμε σι' ἀθῶο σου πλάγι,
 καημὸς μας θάειταν ἀφραστός νὰ λέμε
 μέσα μας τ' εἶσαι μαῦροι λατοπάγοι,
 κἀποτε, σὲ μιὰν ἔκσταση, νὰ κλαίμε,
 καὶ νὰ μὴ βρισκῶμε ποτὲ τὴ ρίμα
 ποὺ τῆς ζωῆς σου θάκλεινε τὸ κῆμα.

— Τὸ ποιητικὸ βιβλίο τοῦ κ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδη «Βάλσαμα», πε-
 ρεῖχει ποιήματα μεγάλης ποιικιλίας. Ἀπὸ τῆ φύση, ἀπὸ τὴν ἱστορία,
 ἀπὸ τὴ συγκίνηση τῆς ψυχῆς, ἀπὸ μιὰ σκέψη περστικῆ, ὁ ποιητῆς
 κλάθει τοὺς στίχους του. Τὸ «Τραγοῦδι τῆς Ἠλιόκαλης» εἶν' ἕνας
 ὕμνος πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ Ρόδου. Θὰ θέλαμε νὰ παρατηρήσουμε ὅμως,
 σὰν τι τέχα τοῦ φταίει ὁ Βουγαρικὸς λαὸς καὶ τοῦ ρίχνεται λυσασιμένα;
 Ἄν χτυποῦσε τοὺς κυβερνήτες του, πάει καλὰ.

Τυπώνουμε δὴ ἕνα ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ βιβλίου.

Τὰ δάκρυα ποῦχα σταλαγμένα
 στὴ λήκηθο τῆ θλιβερῆ
 τῆδεῖα σ' ἀργυρὸ κροντήρι
 τῶσιμα μὲ γλυκὸ κρασί.
 Καὶ στῆς ζωῆς τὸ πανηγύρι

γύρω απ' τις θύμνες περνῶ,
 κρυφά τις παίρνω τὸ ποιητὴρι
 καὶ τις Ἐλπίδες μου κερνῶ.

— Ὁ κ. Παναγιωτόπουλος φαγερόνεται μὲ τὸ πρῶτο του βιβλίου «Μαϊστράλια», ποιητῆς ἀξιόλογος. Ὁ λυρισμὸς του, θγαλμένος ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, εἶναι ἀπαλός, ἤρεμος, βαθύς, καὶ ἡ ποιητικὴ του δημιουργία ξετυλιγεται σὲ στίχο ἀρμονικό, καὶ κάποτε ἀρκετὰ πλαστικό. Τυπώνουμ' ἔδω ἓνα ποίημα τῆς συλλογῆς, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «Μουσικὴ».

Πλούσια στὴ σάλα χίνεται τῶν φῶτων ἡ πλημμύρα
 καὶ ὁ κόσμος γύρω σιγαλὰ βουίζει σὰ μελίσαι.
 Μιὰ κἀχνη σταχτογάλανη κάνουν καπνοὶ καὶ μύρα
 κ' ἓνα βιολί τις νότες του γοργοσκορπάει σὰ βροση.
 Κι ἐγὼ ἀνεβαίνω. Ποῦ, μὲ τι; Δὲν ξαίρω' δλογορὰ μου
 ξεχίνονται ὕμνοι τῆς ζωῆς καὶ θρηνοὶ τοῦ θανάτου,
 καὶ τρέμω μήπως ἀξαφνα κοποῦνε τὰ φτερά μου
 κα' ἀπ' τοὺς γαλάζιους κόσμους μους πέσω συντριμια κάτω.

— Ἀπὸ τοὺς νέους ποιητὰς ὁ κ. Β. Μεσολογγίτης, προσπαθεὶ νὰ πιάσῃ μὲ τὴ λύρα του νέους τρόπους ποιητικοὺς καὶ νέους τόνους. Τὰ θέματα ποὺ ἀγγίζει εἶναι πάντα τὰ παλιὰ ποιητικὰ θέματα, μὰ τὰ ἐκφράζει ἔτσι σὰν κουρασμένα, ἀδυνατισμένα, μὰ καὶ κάποτε γοητευτικά. Οἱ εἰκόνες του θαμπές, χλωμές, μαυρισμένες, σὰ νὰ δείχνονται στὸ φόντο μιᾶς σκηνογραφίας. Ἡ ποιητικὴ του σκέψη ἐκφράζεται σὲ στίχο ἐλεύτερο.

Τῶν ἀνθῶν οἱ λυγμοὶ
 τῶν φύλλων οἱ καημοί,
 τοῦ ἀνέμου τὸ κλάμα
 σὰν μουσικὴ—πένθιμο θάμα—
 ἤχει, μιὰ νεκρικὴ μουσικὴ
 ποὺ καίεται στῶν ὄνειρων τὸ θάνατο
 στὸ στήσιμο τῶν λευκῶν χρόνων,
 στὴν ἀνάστασι τῶν πόνων τῶν δεινῶν,
 τῶν παγοταινῶν.
 Στὸ τελευταῖο χαιρὲ τῆς φιλίης,
 στὸ στεγνὸ φιλί ποὺ ἀπ' τὴν καρδιά θὰ στελεῖς,
 πρὸς τὸ πλάσμα ποὺ τὸ πλοῖο — τῆς ἀγάπης σου τὸ φέρετρο —
 ἀπὸ σὰ θὰ μακρύνῃ.
 — Τὴ γνωρίζω, σεὶς ποὺ χωρίζεστε,
 τῆς ψυχῆς σας τὴν ὁδὸν ἴ!

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΙΣΠΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

Μελάσκο Τριπάνιεθ—Ραμόν ντελ Βάλλε - Ινκλαν—Δύο καινούρια βιβλία του Ραμόν Γκομέξ ντε λὰ Σέρνα.

Τὰ τραγῳδία τῆς Σαλγκάντο Λοσέξ Κιφόγκα. — Νέα ποιήματα τοῦ Εὐγένιου ντε Κάστρο. — Οἱ καινούριοι τόμοι τῆς «Celtiga». — Πίνα ντε Μοράες «Τὸ πάθος τοῦ Δασκάλου».

Ἡ κυριώτερη ἐκδήλωση τῆς Ἰσπανικῆς φιλολογίας ποῦ ἔχει σκεπασμένες ἄλλες τὶς ἄλλες, ἀπὸ τὸν τελευταῖο καιρὸ, εἶναι τὸ ρομάντσο. Καὶ στὸ εἶδος αὐτὸ ἡ Ἰσπανία ἔχει θγαλμένους μάλιστα ἀληθινούς.

Ὅλοι μας ξαίρουμε τὸ μεγάλο Μελάσκο Ἰμπάνιεθ, ποῦ τὰ ρομάντσα του, γιομάτα πάθος καὶ βαθὺ νατουραλισμὸ, εἶναι μεταφρασμένα στὶς περισσότερες εὐρωπαϊκῆς γλώσσας καὶ διαβάζονται σ' ἔλο τὸν κόσμο. Ὁ Ἰμπάνιεθ, ἀντιπρόσωπος τοῦ σύχρονου ἰσπανικοῦ ρομάντσου, μὲ τὴ φήμη ποῦ ἀπέχτησε καὶ ποῦ τῆχρωστέει ἐξὸν ἀπὸ τὸ φιλολογικὸ του ἔργο καὶ στὴν πολυθόρυβη ζωὴ του, ἔγινε κολοσσὸς ἀληθινός. Ἐνα εἶδος Μπαλζάκ, νὰ ποῦμε, ἢ Ντοστογιέφσκη—ἔπως τότε λένε οἱ θαυμαστές του γιὰ τὴ βαθειὰ γνώση τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ποῦ εἶναι τὸ φόντο ἔλου τοῦ ἔργου του.

Ἰσαμε τώρα ξαίραμε ἀρκετὰ ρομάντσα δικὰ του, ὅπως ἡ «Καταραμένη γῆς», ἡ «Ὁμορφὴ γυμνῆ» καὶ ἄλλα, ποῦ οἱ μεταφράσεις τους εἶτανε κάθε φορὰ καὶ γεγονότα στὴν παγκόσμια φιλολογία. Τώρα τελευταῖα μεταφράζονται τὰ «Ἰσπανικὰ παραμύθια τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θανάτου», ἔνα ἀπ' τὰ καλῆτερα τοῦ ἔργου, ἀν ἔχει τὸ καλῆτερο, ποῦ μὰς σκλαδώνει μὲ τὴν ἔντονη ἀφήγηση, τὴν καλοδουλεμένη φράση καὶ τὸ δυνατὸ ἀρωμα ποῦ ξεχώνει.

— Ἄλλος μεγάλος λογοτέχνης τῆς συγκαιρινῆς μας Ἰσπανίας εἶναι ὁ Ραμόν ντελ Βάλλε - Ινκλαν, γνωστός μας ἀπὸ δὴ καὶ χρόνια, χάρη στὴ «Romance de Lobos» τὴ μεταφρασμένη στὸ Mercure de France. Ὁ «Χρόνος» τοῦ Παρισίου εἶχε τὶς προάλλες γραμμένο γι' αὐτόνε τὸ ταχτικὸ φιλολογικὸ του χρονικὸ καὶ ἡ «Revue de France» μὰς ἔδωσε τὸ «Flor di Santidad» μεταφρασμένο τεχνικὰ στὰ γαλλικὰ.

Ὁ Ραμόν ντελ Βάλλε - Ινκλαν ξεχωρίζει ἀνάμεσα στὶς φιλολογικῆς μορφῆς τῆς Ἰσπανίας σὲ βαθμὸ ποῦ τὴν ἄλλη φορὰ, μὲ τὴν ἀπομονὴ τοῦ Νόμπελ στὸ Μπαναβέντε, πολλοὶ, συντόπιτες του καὶ

ξένοι, τὸ πήρανε γι' ἀδικία. Ἡ «Pluma» μάλιστα, ἕνα ἀπ' τὰ πιὸ σοβαρὰ φιλολ. περιοδικὰ τῆς Ἰσπανίας, ἀφιερώνει ἕνα ἀλάκερο φύλλο τῆς στὸ συγγράψα, σὰν ἕνα εἶδος διαμαρτυρία, νὰ ποῦμε, γιὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Στοχολογίας.

— Ἐπίσης μεγάλος Ἰσπανὸς συγγραφέας εἶναι σήμερα, ἐξὸν ἀπ' τὸ Μικέλ ντὲ Οὐναμπίνο καὶ τὸν Πίλο Μπαρόγια, ὁ Ραμὸν Γκομᾶζ ντὲ λὰ Σέρνα, μὲ ταλέντο ὀλωσδιόλου διαφορετικὸ αὐτὸς, πρωτότυπο, ποῦ μὲ τὸ πλοῦτος του καὶ τὸν ἐξωτισμὸ του μπορεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ κάθε λογοτεχνικὸ σνομισμὸ. Γιατί, τὴν ὥρα ποῦ ἔλοι οἱ ρομαντισσογράφοι τῆς ἐποχῆς ἀγωνίζονται μὲς στὰ ἔργα τους νὰ μᾶς δώσουνε κάτι ἀνεύπλωτο, καινούριο, καὶ ἰδρώνουνε νὰνακαλύψουνε τὸ «νέο πνεῦμα» ποῦ τοὺς λείπει καὶ ἀπομένουνε μεσοστρατὶς τρικλίζοντας, ὁ ντὲ λὰ Σέρνα τὸ πρωτότυπο αὐτὸ τὸ βρίσκει διχῶς τὴν παραμικρότερη προσπάθεια καὶ μᾶς τὸ δίνει μέσα στὰ ρομάντσα του μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀδιαφορία, διχῶς νὰ ὑποψιάζεται οὐτ' ὁ ἴδιος τὴν πρωτοτυπία του καὶ διχῶς νὰ κοιτάζει τὴν ἐντύπωση ποῦ θὰ μᾶς κάνει.

Τὸ παραμικρότερο ἀντικείμενο, τὸ πιὸ συνηθισμένο, ἀκόμα καὶ καιδὰ ποῦ περπατεῖ χαζεύοντας μέσα στὸ δρόμο, τοῦ δίνει μιὰ ἐμπνευση πρωτότυπη. Καὶ ἀντικείμενα αὐτὰ ποῦ τὸν ἐμπνέουνε τὰ ἐμψυχώνει, λές, σὰν κανένας μανιακὸς φετυχιστῆς μὲς στὸ μυστικισμὸ τοῦ. Κι διχὴ πῶς τὸ κάνει ἐπίτηδες, γιὰ νὰκολουθήσῃ τάχα τὸ ἐφήμερο γούστο τοῦ ἀναγνώστη. Ἔργα ποῦ στήρζονται στὸ γούστο αὐτὸ, δὲ βγαίνουνε ποτὲ καλλιτεχνήματα. Ὁ ντὲ λὰ Σέρνα γράφει ἔργα τόσο ἁμορφα—καθὼς οἱ τελευταῖες του «Βαριατσιόνες» καὶ ὁ «Incongruente»—ἀποκλειστικὰ γιὰτὶ ἔτσι τὰ ζεῖ μὲ τὸ παράξενο καὶ τὸ ἀχόρταγο μυαλό του. Τόσο ἀχόρταγο, ἀλήθεια, ποῦ θὰ μπορούσε, πεθαίνοντας, νὰ λέει σὰν τὸν Jarry πῶς «δὲ χόρτασεν ἀκόμα ἢ περιέργειά του».

Ὁ «Incongruente», μπορεῖ νὰναι ἡ ἱστορία καὶ τοῦ συγγραφέα τοῦ ἴδιου. Καθόλου παράξενο. Ὁ «Γουστάβος» του γεννιέται μὲς στὸ θέατρο, σὲ μιὰ λῶζα, τὴν ὥρα ποῦ παίζουνε τοὺς «Ὀδγενότους» κα' ἔτσι μεγαλώνοντας, γίνεται τόσο ἀλλόκοτος ποῦ καὶ τὸ φυσικώτερο ἀκόμα γεγονὸς παίρνει τὴ μορφή μιᾶς μεγάλης περιπέτειας γι' αὐτόνε.

Ὅπου τελιώνει ἡ τρέλα γιὰ τὸν ἄλλο κόσμον, θάλλεγε κανένας πῶς γιὰ τὸ Γουστάβο κειθε ἀρχίζει. Ἰσαμε ποῦ, στὸ τέλος, βρίσκεται πᾶ στὸ στοιχείο του τὸ καθαυτὸ, ἀνεβαίνοντας στὸν κινηματογράφο πρωταγωνιστῆς σὲ μιὰ ταινία ποῦ παρασταίνει τὴ φανταστικὴ ζωὴ του.

Ἄν τὸ ξαίρουμε ἂν καὶ τοῦ συγγραφέα εἶναι κανένας πῶθος του κρυφὸς νὰφιερῶσει τὸ ταλέντο του στὸν κινηματογράφο—φυσικὰ γιὰ

συγγραφή όχι για πάλειμο—μά υποθέτουμε πώς δὲν εἶναι καμμιά ἀνάγκη. Κινηματογράφος καθαυτὸ, καὶ κάτι παραπάνου ἀπὸ κινηματογράφο ἀκόμα, εἶναι ἑλάκρο τὸ ἔργο του Ἰσαμὲ τώρα, ἔτσι μὲ τὰ μέτρα ἐπεισόδια, τὴ γοργή δράση καὶ μὲ τὸ διακοσμῆτικὸ του πλοῦτο. Ἴσως νάβαι μάλιστα κι αὐτούσια ἢ ταινία τῆς ἀλλόκοτης ζωῆς του, μὲ κάποια μεγέθυνση κάθε φορά, — ποῖος ξαίρει!

Τὰ δυὸ νέα του βιβλία, ποὺ ἀναφέραμε, εἶναι, μαζί μ' ἓνα παλιότερο, τίς «Disparates», ἀπὸ τὰ καλῆτερα του ἔργα. Κι ὁ συγγραφέας τους ξεχωρίζει μέσα στὴ συγκαιρινὴ Ἰσπανικὴ φιλολογία. Τὸν παρομοιάζουνε μὲ τὸν Οὐτμαν, ἔτσι ποὺ εἶναι «γερός καὶ λεύτερος σὰν τὴ φύση»

Στὰ πρῶτα χρόνια κάθε ποιήσης ὁ ρυθμὸς τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι πάντα στενώτερα συνυφασμένος μὲ τὴ μουσικὴ καὶ τὸ χορδὸ

Ἔτσι καὶ τὰ «Τραγούδια τῆς γῆς» τοῦ Σαλγκάντο Ἰ. Λοπέζ Κιρόγια, ὄλο τετράστιχα, θὰ μπορούσε νὰν τὰ τραγουδήσει ὁ κάθε τσοπάνος ἢ ἑωμάχος τῆς Γκαλιτίας. Γιὰ μέτρο μοναχὸ ἔχουνε τὴν πατροπαροδομένη ρεντονίλα. Κ' εἶναι φυσικὸ ὁ ποιητὴς ποὺ σκέφτεται κι αἰσθάνεται ἴδια μὲ τὸ λαὸ καὶ τραγουδεῖ ψυχόρμητα, ἀπαράλλαχτα ὅπως ὁ λαὸς αὐτὸς, νὰ παίρνει καὶ τὸ μέτρο τὸ δημοτικὸ.

Μὲς στὰ τραγούδια τοῦ Λοπέζ—Κιρόγια περνάει ἡ εἰκόνα τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, ἡ ἀγάπη τοῦ χωριάτη γιὰ τὴ γῆ, οἱ ἀπλοὶ τοῦ πόθου κ' οἱ ἀπλοϊκὲς τοῦ θλίψης, πότε πλάι στὴ βρύση καὶ πότε σιμὰ σὲ κάποιο ρημαγμένον ἀνεμόμυλο.

— Ἀκόμα μιὰ καινούρια συλλογὴ μὲ φόρμα λαϊκὴ, μὲ ρεντονίλα, μαθαίνουμε, ἀπὸ μιὰ πλατιά μελέτη τοῦ Λεμπέγκι μὲς στὸ Mercure, πὼς ἔγραψε κι ὁ Εὐγένιος ντὲ Κάστρο, παρατόντας κάπως τὸ ἀριστοκρατικὸ του γράψιμο ποὺ χαρακτήριζε τὰ ἄλλα του ἔργα. Κ' εἶναι, λέει, καὶ τὰ τραγούδια αὐτὰ—ποὺ πολλὰ μπορεῖς νὰν τὰ πῆς καὶ συβολικὰ—γιωματά λυρισμῶ, καθὼς ἓνα «Τραγούδι τῆς ξερῆς ἐλιάς» κ' ἓνα «Τραγούδι τοῦ νυφιάτικου πουκάμισου».

— Ἀνάμεσα στὶς περιποιημένες ἔκδοσες τῆς «Celtiga», μιὰς λαϊκῆς συλλογῆς μὲ τάσες νεοκελιτικῆς, ὅπως τὸ λέει καὶ τὸνομά τῆς, ξεχωρίζουμε αὐτοὺς τοὺς τελευταίους μῆνες, ἔργα τῶν καλῆτερον ποιητῶν τῆς Γκαλιτίας. Καθὼς εἶναι τὰ ποιήματτα τοῦ Ἑλλάντιο Ροντρίγκ Γκοντσάλεζ—γραμματέα τῆς «Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Γκαλιτίας, —ποὺ εἶναι σὰν ἓνας ὕμνος ὄλα τους πρὸς τὴ δουλιὰ, μὲ τίς χαρῆς τῆς καὶ τὰ δάσανά τῆς. Τὸ «Saudade», ἓνα πεζοτραγούδο ἀληθινὸ τοῦ

Κιντονόλο. Κατέψυχή του Μίγκος» της ποιήτριας Φραντσίσκα Χαρέρα Καρρίντο, που μέσα της ξεχειλάει η τρυφερότητα.

— Άλλος Πορτογάλλος συγγραφέας αξιοπρόσεχτος, ο Πίνα ντε Μοράες, που τη φήμη του τήνε χρωστάει πολύ σε δυο βιβλία του εμπνευσμένα από τον πόλεμο, μάς έδωσε τώρα έναν τόμο διαλεκτά δηγήματα με τον τίτλο «Τὸ πάθος τοῦ Δασνάλου». Ἀπὸ τὰ πέντε, τὸ στεγνὸ «ἡ ψυχὴ τῆς δρύσης» εἶν' ἓνα σωστὸ ἀριστουργηματάκι.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΞΗΡΕΛΛΗΣ

Σε μιὰ φιλικὴ συνάθροιση ἐκλεχτῶν λογίων ὁ ξεχωριστὸς ἀπὸ τοὺς νέους μας μουσικοὺς κ. Σταῦρος Ξηρέλλης εἶχε τὴν καλωσῆν νὰ ἐπελέσῃ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του δείχνοντας ἕτσι στὴν καλλιτεχνικὴ συντροφιά μὴν ἀποψητῆς ἀγνωστῆς σὲ πολλὸ κοινὸ, μὰ σημαντικῆς ποιητικὰ δημιουργικῆς του ἐργασίας. Ὁ κ. Ξηρέλλης ἔδωσε πολλὰς φορὰς ἀφορμὴ σὲ κρίσεις γιὰ τὴν τέχνη του, τὸ περισσότερο μὲ τίς συχνὰς του ἐμφανίσεις σὲ ριόλους βαρυτόνου τοῦ Ἑλληνικοῦ Μελοδράματος.

Μὰ ἐπειδὴ δὲ μὰς δόθηκε ποτὲ ἐκκαιρία νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸν καλλιτέχνη—δημιουργό, ποὺ καὶ ἐπίσημα παρουσιάστηκε — μ' ὄλο ποὺ πέρασε σχεδὸν ἀκαταήρτητος ἀπὸ τοὺς πολλοὺς — γιαντὸ λαβαίνουμε ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν ἀνεπίσημη αὐτῆ ἐμφάνισή του, νὰ δώσουμε σὲ γενικὲς γραμμὰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης του, ἔχοντας τὴν ἀντίληψη, πὼς ἔχει ἀπόλυτα πάντα ἐνδιαφέρον ἡ καλλιτεχνικὴ ἐργασία ἐνὸς ἀγνοῦ καὶ διαλεκτοῦ τεχνίτη ὡς τὸν κ. Ξηρέλλη ἔξω ἀπὸ τὴ στενὴ δημοσιογραφικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ἐπικαιρότητα.

Ὁ κ. Ξηρέλλης, ποὺ ὡς τὰ τώρα μὰς παρουσιάστηκε μὲ τὴν τριπλὴ ιδιότητα τοῦ τραγουδιστῆ—ἐπιτελεστῆ, τοῦ ἤθοικοῦ καὶ τοῦ συνθέτη, εἶναι μιὰ φυσιογνωμία ἔντονη, ἰδιόρρυθμη καὶ πολυσύνθετη, ἀπὸ κείνες, ποὺ στὴ δημιουργία τους ἐνῶ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ἐπιβάλλονται μὲ τὴ βαρύτητά τους στὸν κάπως αἰσθητικὰ μορφωμένον ἀκροατὴ φαστόσο μένου ἀκατανόητες, αἰνιγματικὲς, μ' ἄλλα λόγια ἐνῶ ἀόριστα διαισθάνεται κανεὶς τὴ δυνατὴ ψυχοσύνθεσή τους, δὲν μπορεῖ ὁμως νὰ νοιώσῃ, νὰ αιτιολογήσῃ λογικὰ ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ τὴν ἀποψή τους, τίς πηγαιὲς παραρμήσεις τους, γιὰτὶ εἶναι πολὺ βαθιὰς, προσωπικῆς, πρωτότυπες.

Ἄλλὰ ὅσο περισσότερο τίς γνωρίζουμε, τόσο ἀνακαλύπτουμε καινοὺργιες χάρες στὴν τέχνη τους—αὐτὸ ποὺ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα ἔργων ἀνώτερης τέχνης—νὰ μὰς τραβᾶνε ὀλοένα περισσότερο, νὰ μεθᾶνε τὴ διψα-

σμένη ψυχή μας, αναταράζοντας άπόρηστα τὰ μουνδιασμένα πάθη, ξεκινών-
τας όλοένα δυνατότερα σὲ τρικυμισμένη δρμη ναρκωμένους καημούς.

Μιλώντας έτσι έννοούμε τὴ συνθετικὴ ἐργασία τοῦ κ. Σηρέλλη.

1.1' αὐτὸ μὲ κάποιο δισταγμὸ—πιστεύοντας πὸς τέλεια ἀντικειμενικὴ
κρίση πρὸ πάντων γιὰ ἐργα τέχνης καὶ μάλιστα ἰδιορρυθμῆς δὲν μπόρει νὰ
ἀπαρξη καί, ὅτι καινός πού κρίνει ἀθέλα βλέπει περισσότερο μὲ τὸν ὑποκει-
μενικὸ φακὸ—ἀγαλαβάνουμε νὰ παρουσιάσουμε στοὺς ἀναγνώστες τοῦ
«Νουμά» τὸ συνθέτη τοῦ «Ψυχοφιλήματος», χωρὶς νᾶχουμε τὴν ἀξίωση, πὸς
δίνουμε τὴν πιστὴ σκιαγραφία τοῦ ἰδεολόγου—καλλιτέχνη στὰ στενά δρια αὐ-
τοῦ τοῦ σημειώματος.

Στὸ σημειώμα μας αὐτὸ θὰ μιλήσουμε περισσότερο γιὰ τὸ δημιουργὸ,
γιατὶ ὡς τραγουδιστῆς καὶ ἤθοποιὸς ὁ κύριος Σηρέλλης εἶναι ἀρκετὰ γνω-
στός. Θὰ σημειώσουμε μόνο, πὸς ἀπ' ὅλους τοὺς ἠθοποιούς τοῦ Ἑλληνικοῦ
Μελοδράματος εἶναι ὁ μόνος Ἴσως, πού παρουσιάζεται μὲ ἀνώτερη καλλιτε-
χνικὴ συνείδηση καὶ δείχνει μιὰ ἰδεολογικὴ κ' ἐπαναστατικὴ κατεύθυνση.
Ὅταν παίζει στὸ μελόδραμα δημιουργεῖ ρόλους, ἐνῶ ἀπὸ τὴ μουσικὴ ἀποψη
ταυτόχρονα κατέχει καὶ τὶς μικρότερες λεπτομέρειες καὶ ἀποδίδει καὶ τὴ λε-
πτότερη ἀπόχρωση καὶ διακέννηση στὶς διάφορες μουσικοδραματικὰς με-
ταπτώσεις.

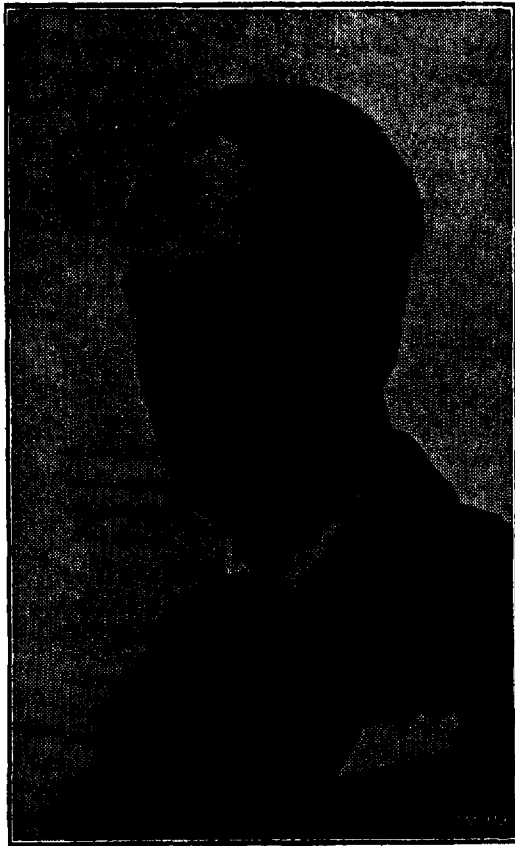
Εἶναι ὁ μόνος ἠθοποιὸς, πού ἐτόλμησέ νὰ παίξῃ στὴν Ἑλλάδα τὸ «Κα-
ράβι—Φάντασμα» (Ἰσπάρμενο Ὀλλανδὸ) τοῦ Βάγγελ ζωντανεύοντας σὲ μιὰ
προσωπικὴ διερμηνευση τὸν ἀνήσυχο καὶ ἀπαντα ἀγαλήρευτο τύπο τοῦ θρυλι-
κοῦ Ἰσπάρμενου Ὀλλανδοῦ, πού μάταια κνηγάζει τὸ Ἰσπανικὸ του, ἐνσαρκω-
μένο σὲ αἰθέρια γυναικεία μορφή—πού ἐκλάσε ἡ ὄνειροπαρμένη ψυχὴ του μὲ
πού—γιὰ εἰρωνία—δὲ βρῖσκει στὰ ταξιδιοπλανήματά του παρὰ τὴ χυδαιότητα
καὶ τὴν ἀσχήμια.

Τὸ τραγοῦδι του ἀδιστηρό, κλασσικὸ, χωρὶς γλιαρὰ ξελιγώματα, πού κά-
νουν ἐντύπωση στὸ πάλυ κοινὸ μένει στὰ δρια τῆς σοβαρῆς τέχνης.

Ἄπὸ τὶς συνθέσεις του ξεχωρίζουν τὰ συμφωνικὰ τραγοῦδια «Ψυχοφι-
λημα», «Μούχρωμα» στὰ σονέττα τοῦ Μαβίλη, τὸ «Στεγνὸ Τραγοῦδι» Ἄ.
Παρόσχου, ὁ «Θρήνος τοῦ Γκιώνη» καὶ τὰ Lied «Καὶ ψάχνα νύχτα μέρα»
καὶ ἡ «Νύχτα» τοῦ Μαβίλη, πού ἐκτελέσθησαν σὲ διάφορες συναυλίες.

Ὁ κ. Σηρέλλης στὰ τραγοῦδια του αὐτὰ ξεκινώντας ἀπὸ τὴ Νεο-Βαγγε-
ρικὴ ἀντίληψη ἔχει διαμορφώσει προσωπικὸ στὴ συνθετικῆς μορφῆς, πού
πηγάζει ἀπὸ μιὰ δυνατὴ καὶ σοφὴ ἐμπνευση.

Ἡ μελωδία στὰ τραγοῦδια του δὲν εἶναι ἀπλὴ ρυθμικὴ προσαρμογὴ τῆς
μουσικῆς στὸ κείμενο, ὅπως στοὺς περισσότερο ἀκόμα καὶ δυνατοὺς μουσι-
κοὺς, σάν τὸ Βέρνι, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν ἐσώτατη οὐσία τοῦ ποιήματος, ἐμ-
ψυχώνει καὶ ζωντανεύει τὴν ἀσάλλητη, πηγαία ποιητικὴ διάθεση τοῦ και-
μένου· ἐνῶ ἡ ἁρμονία του παίζει ρόλο περιγραφικὸ ὑπογραμμатίζοντας μὲ
ἐνέργεια τὴν κεντρικὴ ἰδέα καὶ τὶς ποιητικὰς μεταπτώσεις τοῦ τραγοῦδιοῦ.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΞΗΡΟΥΛΗΣ

Μ' αυτό τον τρόπο κατώρθωσε, να υπερπηδήση το σκόπελο—πράγμα που πολύ λίγοι πέτυχαν—στο συνταίριασμα μουσικής και ποίησης, δένοντας μουσική και κείμενο σε ένιατο σύνολο.

Και αυτό το πέτυχε κατά τη γνώμη μας, επειδή διάλεξε θέματα υποβλητικά, που αγγίζουν μεταφυσικές διαθέσεις—όπως στα σονέττα του Μαρίλη «Μούχρωμα» και «Ψυχοφίλημα»—άντιθετα με την προσπάθεια εκείνων, που θέλοντας να δώσουν στη μουσική πραγματικό χαρακτήρα, βάλθηκαν, να αναπαραστήσουν ήλικά φαινόμενα με τη μουσική και έτσι εκφύλισαν τη μουσική ξεφεύγοντας από τη θεμελιώδη ιδιότητά της ως μιάς τέχνης κατ' εξοχήν γενικής, άοριστης και μεταφυσικής.

Αυτός είναι ο λόγος που έχουμε τον Μπετόβεν, όπως και άλλους κλασικούς, να αποκλείουν το συνταίριασμα της μουσικής με την ποίηση, προτιμώντας τη συμφωνική και θεατρική μουσική από τη μελοδραματική.

Σ' αυτή την αντίληψη στηρίζεται ο κ. Γ. Λαμπράκης, σε βαθυστόχαστη μελέτη του με τον τίτλο «*Μουσική και Ποίηση*» που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στη «Μουσική Έκθεσή μας». Ο Λαμπράκης τη μελοδραματική τέχνη ως κατώτερη και νόθα και ξεπερνάει σιωπηλά να κατανοήσει το Βάγνερ—γιατί με τον ύλιμο προγραμματισμό και με πολλά στοιχεία του έργου του, ιδίως στο Λόβγγριν—εξελοποιεί και σπένει τη μουσική.

Εμείς συμφωνώντας άπαικτα με την αντίληψη για την υπεροχή της συμφωνικής και θεατρικής μουσικής απέναντι στη μελοδραματική, ωστόσο νομίζουμε, πώς δεν πρέπει ν' αποκλείεται τίποτα και η μελοδραματική τέχνη ιδίως, όταν ο συνθέτης της αποβλέπει σε ήθικα και ιδεολογικά σκοπού και ταυτόχρονα, όταν υποβάλλει μαρτυρικούς λόγους και διαθέσεις—όπως ο Βάγνερ στο «Πάρσιφал»,—που ζητεί να μιλήσει από κοινό ανεβάζοντάς το στο ανώτερο πνευματικό μέτρο του, από κοινό, από μίαν άγρια, να νοιώσει τη βαθειά και υποβλητική συμφωνική μουσική, που μόνο σε διανοητικά και αισθητικά εξελιγμένους ανθρώπους μπορεί να γίνει καταληγτή.

Από τα τραγούδια του κ. Σημάλη ξεχωριστή θέση παίρνει το «Ψυχοφίλημα». Είναι βαθύ και μεταφυσικό, ζωντανάει ψυχολογημένα τη λεπτότερη απόχρωση του κινήτου και έχει πρωτότυπους ιμπρεσιονιστικούς «αρμονικούς συνδυασμούς». Αρχίζει με μια «ήχη» η «δύομηχη διάθεση.

*Χρυσόχρωνα δούρατα άγριαίης
Στα πύλαγα του πόθου οι φωνηαίης
Και κατά και άρμαίίσην, άνω έψηας,
Όπου τα μάτια σου άσπρα γελούλαίης....*

Υστερα άρχίζει θριαμβευτικά σε άφηνίδια μετάπτωση :

Χάρου καρδιά μου θλίβεγή και άγάλου !

Και άμέσως ύστερα με μελαγχολικό φόντο σαν ανάμνηση πόνου :

Πέρασαν πιά οι μαύρες μπότες κ' οι άγριες νύχτες

Και καταλήγει έκστατικά και θριαμβευτικά με τη σκέψη, ότι η ψυχή του που πρώτα δέν ήξερε, ξέρει τώρα πιά να φιλήσει.

— *Ω πανάχαρτο μεθδα !*

Στο «Μούχομα» του Μαβίλη ο συνθέτης με σπάνια ένεργεια υποβάλλει τα νοσταλγικά συναισθήματα του δειλινού με το προμάντεμα της αλώνιας, υπερκόσμιας γαλήνης :

Φυσάει τ' αεράκι μ' ανάλαφρη φόρα
Χρυσή θυμητικῶν δνείρων ὄρα,
Ποῦ ἡ ψυχὴ τῆ γαλήνη προμαντεύει
Τὴν αἰώνια γαλήνη

Ἐπειτα ἀρχίζει μιὰ μετάπτωση στὴ μουσικὴ, ποῦ ἔχει ἐπεξηγηματικὴ θέση
στὴν κεντρικὴν ἰδέα καὶ δυναμώνει μ' αὐτὴν ὁ καημὸς. Ὁ συνθέτης ὑποβάλ-
λει τὶς ὁραματικὰς ἀναμνήσεις τοῦ ποιητῆ :

. ξανθὲς κρινοτραχήλες
Ἄγάπες, γαλανὰ βασιλεμένα
Μάτια ὑγρὰ καὶ φιλιὰ κι ἀνατριχίλες
Καὶ δάκρυα

Στὸ τέλος σβίνει μὲ μιὰ μυστικὴ ἔκσταση τοῦ συνθέτη, ποῦ ἀντανάκλᾳ στὶς
τελευταίες, συγχορδίες.

Ἐπίσης στὸ «Στερὸν Τραγοῦδι» τοῦ Ἀχ. Παράσχου, τὸ καλύτερο, κατὰ
τὸν Παλαμά, ἀπὸ τὰ τραγοῦδια τοῦ ποιητῆ τῆς ρομαντικῆς ἐποχῆς :

Κλεισθῆτε μάτια μου, κλεισθῆτε στὸ σκοτάδι,
Ἐκκουρασθῆτε ἤλθε τὸ βράδυ.

Προαναγγέλλει θαυμάσια τὸ θέμα στὴν εἰσαγωγή μὲ τὸ προτροπικὸ μο-
τίβο, ποῦ βρῖσκει καὶ ἔπειτα προβάλλει τὴν αἰτία τῆς προτροπῆς :

. . . ἤλθε τὸ βράδυ.

Στὸ «Θρῆνο τοῦ Γκιώνη» μὲ καταπληχτικὴ συμπίκνωση τῆς κεντρικῆς
ἰδέας μέσῃ σ' ἓνα μέτρο, ὑποβάλλει τὸ ζοφερὸ προμῆνυμα μιᾶς παγκόσμιας
καταστροφῆς. Στὸ τραγοῦδι αὐτὸ ξεχύνεται ἓνας ἄγριος πόνος ἀπὸ μιὰ σκυ-
θρωπῆ ἐνατένιση τῆς ζωῆς, βασισμένη σὲ πεσσιμιστικὴ σύλληψη τῆς ἰδέας
τοῦ κόσμου.

Γενικὰ γιὰ τὰ τραγοῦδια τοῦ κ. Σηρέλλη μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ ὅτι ἀγ-
γίζουν τὴν οὐσία τῆς ποιητικῆς διάθεσης, τὴν ζωογονοῦν καὶ προβάλλουν μὲ
δυνατὴ ὑποβλητικότητα.

Εἰδικὰ γιὰ τὴ συμπτυκνωτικὴ ἐξαῦλωμένη καὶ βαθυστόχαστη ποίηση τοῦ
Μαβίλη ἢ μουσικῆ τοῦ κ. Σηρέλλη ταιριάζει καταπληχτικὰ σὰν κάποια ψυ-
χικὴ συγγένεια νὰ συνδέη τὸ νέο συνθέτη μὲ τὸν πεθασμένο ἀνήσυχον
ἥρωα-ποιητῆ.

Γενικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς μουσικῆς τοῦ κ. Σηρέλλη εἶναι ἡ συμμετρικὴ
μελωδικὴ γραμμὴ, ποῦ κλείνει μιὰ μικροπότιστη θλίψη μὲ μιὰ μεταφυσικὴ,
ἀπολυτρωτικὴ τάση.

Ὁ πόνος στὴ μουσικὴ του ἐξαῦλώνεται.

«Ο άνθρωπος—καλλιτέχνης δὲ λυγρίζει ἀπὸ τὸ σκληρὸν ἀγῶνα. Μέσα ἀπὸ τῆ φρίκης τῆς ἀπόθμησης καὶ ἀδιαπέραστα ζοφερῆς ἀβύσσου, πού ἀντικρύζει, ἀντλεῖ μιὰ μεθησιτικὴ ἥρωϊκὴ ἔκστασις πού τὸν κάνει νὰ περιφρονῇ τὸν ὕλικό πόνο σὲ μιὰ μεταφυσικὴ παρηγοριά.

Τὸ ἔργο, πού ἴσαμε τώρα παρουσίασε ὁ κ. Ξηρέλλης—ἔργο σημαντικὸ ποιητικῶς—τοῦ δίνει ξεχωριστὴ θέση κλαί' στοὺς νέους μουσικοσυνθέτες μας καὶ εἶναι σὰν ἓνα προανακρούσμα πλατύτερης συνθετικῆς δημιουργίας, πού οἱ σπόροι τῆς κρύβονται στὰ τραγοῦδια του αὐτά—ἀπὸ τὰ καλῆτερα Ἑλληνικὰ τραγοῦδια.

ΝΙΚΟΣ ΒΕΡΓΩΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Ἀναγγέλλεται κάθε βιβλίον πού θὰ σταλθεῖ
ο' ἐν' ἀντίτυπο. Κρίνεται ἅμα στέλλεται διπλό).

«Ο *Paras* τῆς *Ισλανδίας*. — Πιέρ Λοτί. (Σελ. 164, Ἔκδ. Γαλιάρη. Μεταφρ. Π. Π.) Ἡ ἀπλή καὶ θλιβερὴ ἱστορία ἐνὸς ψαρᾶ καὶ μιᾶς κοπέλλας, πού μάταια περιμένει τὸν ἄντρα τῆς, ὅταν αὐτός, ὕστερ' ἀπὸ τὸ βιαστικό τους γάμο, παίρνει τὸ καράβι νὰ πάει στὸ ψάρεμα, πέρα, μακριά, μέσα στὶς παγωμένες θάλασσες. Ὅλη ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου αὐτοῦ δὲ στηρίζεται βέβαια πάνω στὴν πλοκὴ ἢ στὴν ἰδεολογία τοῦ ἔργου μὰ στὶς ὠραῖες περιγραφές, τὶς ἀνακατεμένες μὲ παραξένους θρύλους καὶ γενικὰ στὸ γλαφυρὸ ὕφος τοῦ συγγραφέα τοῦ *Mariage de Loti*. Γι' αὐτὸ βρίσκουμε πὼς ὁ μεταφραστὴς τὸ κατὰστρεψε τέλεια τὸ ἔργο αὐτό, ἀφαιρώντας ὅλη του τὴ φραστικὴ ὁμορφιά καὶ ἀποδίδοντας ξερὰ τὸ ἱστορικὸ μόνον μέρος του, μὲ φρασεολογία ἀχρωματιστὴ καὶ ἄψυχη καὶ στὸ κάτω - κάτω ὄχι καὶ τόσο πιστὴ. Βλέπουμε παντοῦ πὼς ὁ κ. Π(ιερὸς) Π(ιερὸς) δυσκολεύεται ἢ οὔτε κἂν ψάχνει νὰ βρεῖ τὴν κατάλληλη φράση ἢ λέξη καὶ ἐρμηνεύει μὲ τρόπο σκεδὸν ἀκαλαίσθητο τὶς πικρὸς ὁμορφες λέξεις καὶ φράσεις τοῦ πρωτότυπου. Ἡ, ἀκόμα χειρότερο, δὲν προσέχει στὶς ἴδιες του φράσεις καὶ πέφτει σὲ ἀσυνταξίες, πού κάνουνε τὸ κείμενον ἀκατανόητο. Στὴ σελίδα 58, π. χ., γράφει : «Οἱ ψαράδες... βιαζόντανε νὰ ἐτοιμαστοῦν, πρὶν πλακώσῃ ἡ μπόρα. Ἀρχίσανε πικρὰ γὰ μὴ βλέπει τὸ ἓνα τὸ ἄλλο τους.» ! Μιὰ ματιὰ στὴν πρώτη καὶ μόνον σελίδα φτάνει, γιὰ νὰ μᾶς δείξει πὼς ἡ μετάφραση στέκει κάτω ἀπ' τὸ πρωτότυπο. Κι ἀμέσως στὴν ἀρχὴ ἀρχῆ, σελ. 5, στ. 2 : Τὸ *aux carrures terribles* μεταφράζει ἁπλῶς *γεροὶ* καὶ ἀμέσως παρακάτω, τὸ *accoudés* τὸ κάνει *καθισμένοι*, καταστρέφοντας ἔτσι τὴν ὁμορφὴ εἰκόνα.

Καὶ πάρα κάτω ἀκόμα στὴν ἴδια σελίδα : Τὸ ... *des saisons étroites scellées aux murailles de chêne* γίνεται : ... *κάτι κασόνια πού μιὰ μικρὴ τάβλα τὰ συνδέει μὲ τὸ ντουβάρι !* Οὔτε κἂν μᾶς λέει πὼς ὁ τοῖχος εἶναι

ξέλιος, ώστε να καταλάβουμε γιατί το παλιόσπιτο αυτό «σάλεσε ολοένα», καθώς γράφει πιο πάνω.

Στη σελίδα 6, στ. 23, μεταφράζει τη λέξη *torse* με τη λέξη *γοφοός* !! κ' έτσι κατασκευάζει την ακατανόητη αυτή φράση: «... μιὰ γαλάζια χοντρή μάλλινη φανέλλα τούς ξεφυγγέ τούς γοφοός και χωνότανε κάτω απ' τή ζώνη κοῦ πανταλονιού»!

Γιατί τὸ Sylvestre πρέπει νὰ γίνει Σιλβεστρος; Στη σελίδα 17, στ. 9, τὸ *une grotte en rochers* μεταφράζει μόνο: *ἓνα βράχο* κ' ἡ εἰκόνα σβήνει πάλι ὀλόελα. Ἄλλοῦ πάλι παραλείπει φράσεις: Σελ. 105, στ. 4: *Le ciel est gris, pesant aux épaules*—ὁ οὐρανὸς εἶναι συννεφιασμένος.

Κ' εἶναι τόσες πολλὰς οἱ παρατήρησες πού μπορούμε νὰ κάνουμε, ὥστε θὰ κινυνεύαμε, ἂν ἐπιμέναμε, ν' ἀντιγράψουμε ἔδῳ ὀλάκερο τὸ κείμενο και τὴ μετάφραση.

Δ. Π. Ταγκόπουλου: «Πλάι στην ἀγάπη» Β'. ἔκδοση. (Ἐκδότης Γ. Ι. Βασιλείου, Ἀθήναι ὁδ. Σταδίου 42).

Γιάννη Βλαχογιάννη: «Γῦροι τῆς Ἀνέμης». Παραμῦθια. Ἀθήνα 1923. Τιμὴ δοχ. 15.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Κάποια σκληράδα στὴν ἔκφραση, κάποιος στρυφνὸς τρόπος στὸ ξετύλιγμα τοῦ νοήματος, κάποια σταθερὴ—ἔστω και συγκρατημένη—ἀπαισιόδοξη ψυχικὴ διάθεση, λές και διώχνανε ἀπ' τίς σελίδες τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη τὴ χάρη, τὸ *θέλλητρο*, πού δροσίζουνε τὴν ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη, πού τὸν τραβοῦνε, πού τὸν κἀνρυνε ὄχι μονάχα νὰ ἐχτιμᾷ τὸ συγγραφέα, μὰ νὰ τὸν ἀποζητάει, σὰν ψυχικὸ λουτρό, νὰ τὸν ἀγαπᾷ.

Ὁ Θεοτόκης γνώρισε τὴν ἐχτίμηση—σὲ δυνατὸ βαθμὸ—τῶν διαλεκτῶν. Ὅχι τὴν ἀγάπη τοῦ μεγάλου κοινοῦ. Ἡ ἴδια, λές, κακόγνομη Μοῖρα, τὸν ἀκολουθαίει και μεταθάνατα. Τὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο πού ὠργάνωσε, στis 58)βρίου, ἡ «Ἐταιρία τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν», στὴ στενάχωρη σάλα τῆς, εἶταν βέβαια ἓνα φανέρωμα ἐχτίμησης. Ὅχι ὅμως θερμὸ ξεχειλίσιμα σπαρταριστοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Θὰ μπορούσανε ἴσως, οἱ ὀμιλητές, ἂν εἶχανε κάποια προσουεννόηση, νὰ ζωντανεύανε, μὲ λόγια πιδ θερμά, πιδ ἐνθουσιασμένα, πιδ μεστά, τὴν πολύμορφη δράση τοῦ δυνατοῦ συγγραφέα. Νὰ μᾶς δείχνανε πιδ ἔντονα, τὴν πλοῦσια σκέψη του, τὴ βαθειὰ του παρατήρηση και, τὸ πιδ σπουδαῖο, τούς ἐσωτερικούς ἀγῶνες τῆς πάντα ἐπαναστατημένης ψυχῆς του.

Ἀπὸ φόβο, ἴσως, μὴν κουράσουνε τὸ ἀκροατήριο, ὁ κ. Ν. Γιαννιδὸς περιωρίστηκε σὲ ἀνεκδοτολογικὰς ἀνάμνησες, τραβηγμένες ἀπ' τὴ στενὴ του γνω-

ριμία με τὸ συγγραφέα, ὁ κ. Σκαταλάς σὲ πρόχειρα γραμματολογικὰ σημειώματα, καὶ ἡ κ. Κορούλλου σὲ γοργὰ ψυχολογικοφραστικὰ κλισέ, μετὰ τὴν ἀόριστη, τὴ φευγαλέα φρασεολογία ποὺ απειθίζει, παρμένη, ὅπως-ὅπως, ἀπὸ διαβάσματα, δίχως τὴν κνοή τῆς ἀτομικῆς συγκλίτησης, τῆς ἀτομικῆς πίστης. «Ἔσωσε τὴν κατάστασιν» ὁ κ. Σπύρος Μελάς. Ζωντανός, παιγνιδιάρης μαζί καὶ σοβαρευόμενος, πειραχτικός μαζί καὶ στοχαστικός, ἐσκόρπισε κάποιον παλμό, κάποιο φῶς, κάποιο *αισθημα* γύρω στὸ φιλολογικὸ ἔργο τοῦ Κερκυραίου τεχνίτη, ἐποποθέτησε στὸ βῆθος ποὺ τοὺς ἐπρεπε τὴν «Τιμὴ καὶ τὸ Χρῆμα» καὶ τὴ «Ζωὴ καὶ τὸ θάνατο τοῦ Καραβέλα»—τὰ δύο αὐτὰ ἀρρηκτικὰ στολιδιὰ τῆς λογοτεχνίας μας, εἶδες τίς ἀδυναμίες τῶν «Σκλάβων στὰ δεσμά τους», μίλησε, ὅπως-ὅπως, γιὰ τὸ ὕφος του, γιὰ τὴ μανία του στὴν ἐφτανησιώτικη νηπιολαλιά.

Ὅμως λέμε νὰ χρειάζεται καὶ γιὰ τὰ Φιλολογικὰ Μνημόσυνα κάποιο σύστημα καὶ κάποια τάξη. Ὅποιος τὰ διοργανώνει, πρέπει νὰ ξέρει νὰ μοιράζει καλὰ τοὺς ρόλους, νὰ διαλέγει δηλ. τοὺς ὁμιλητές, σὲ τρόπο ποὺ νὰ βγαίνει συνολικὰ ἀπ' τὶς ὁμιλίες δλάκαιρο τὸ πορτραίτο τοῦ πεθαμένου λογοτέχνη, ἔντονο κ' ἐπιβλητικό.

X. M.

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Στὸ ἐρχόμενο τεῦχος θὰ δημοσιευτεῖ *ἀνέκδοτο γράμμα τοῦ Σολωμοῦ* ποὺ εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ δώσει στὸ «Νουμάς» ὁ κ. Στέφανος Δάφνης.

— Στὴν αἴθουσα τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων ἀρχισὲ ἀπὸ τὶς 21 Ὀκτωβρίου ἡ Ἐκθεσὴ «Ἀσιατικῶν ρυθμῶν καὶ ποικιλιμάτων» μετὰ σμαλιτωμένα καλλιτεχνήματα τῆς Κιουτάχιας (Ἀγγειοπλαστικὴ Μ. Περματιζόγλου καὶ Σμας) καὶ μετὰ τήντες Ἀνατολίτικους καὶ Περσικοὺς (Ταπητουργία Παιτελίδου—X' Γεωργίου—Ἱερωνυμάκη).

Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ περιέχει καὶ ἀντίγραφα ἀπὸ Βυζαντινὰς τοιχογραφίας καὶ ἀπὸ εἰκόνες τοῦ Ἁγίου ὄρους, ποὺ δίνουνε ζωηρὸν χαραχτήρα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης. Ἐπίσης καὶ μερικὰ πρωτότυπα, ποὺ ὀφείλονται καὶ αὐτὰ, ὅπως καὶ τ' ἀντίγραφα, στὸ δυνατό κοντύλι τοῦ κ. Φώτη Κόντογλου.

Ἡ ἔκθεσις θὰ κρατήσῃ ὡς τὶς 21 Νοεβρίου.

— Γύρισε ἀπὸ τὴν Εὐρώπην ἡ κ. Φούλα Κενταύρου-Οἰκονομίδου, ποὺ, — καθὼς γράψαμε σὲ προηγούμενο τεῦχος — εἶχε πάει γιὰ σπουδὰς ἀνώτερες φωνητικῆς μουσικῆς, τιμώντας τὸν τόπο μας καὶ τ' ὄνομά της μετὰ κωνσέρτα ποὺ ἔδωσε στὴν Ἰταλία, στὸ Παρίσι καὶ στὴ Γερμανία τελευταία.

Ἡ κ. Οἰκονομίδου θὰ δώσει κ' ἐδῶ τρία κωνσέρτα, ὅπου τὸ πρῶτο, καθαρὰ ἱστορικόν, θὰ γίνῃ στὰ τέλη τοῦ ἐρχόμενου μῆνα καὶ θ' ἀπαρτίζεται ἀπὸ μελοδράματα τῶν πρὸ παλιῶν χρόνων (1600) ὡς τὰ νεώτερα.

— Δυὸ νέα βιβλία τοῦ Πάνου Δ. Ταγκόπουλου κυκλοφοροῦν σὲ λίγο. Τὰ «*Γυρίσματα στὸ Σέφωτο*» (Ποιήματα, Ἐκδόσις I. Ν. Σιδέρη) καὶ τὰ «*Λουλούδια-Ἐρωτες-Ταξίδια*» (Λυρικὰς πρόζες, Ἐκδόσις Μιχ. Ζημάκη).

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ,"

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ - ΣΤΟΑ ΡΑΖΗ 5-7

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

Τ' ΑΚΟΛΟΥΘΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ :

1—ΘΙ ΕΜΠΟΡΘΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ἀνέκδοτον μέγαλον ἱστορικὸν μυθιστόρημα τοῦ ΑΛΕΞ. ΠΑ-
ΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ, εἰκονογραφημένον ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ.
Πέτρου Ρούμπου, δεμένον Δρ. 25.—

2—ΣΠΑΡΤΗ - ΜΥΣΤΡΑΣ

γοητευτικὸν βιβλίον τοῦ ποιητοῦ κ. ΚΩΣΤΑ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ
μὲ περιγραφὰς τῆς Σπάρτης, τοῦ Ταυγέτου, τοῦ Μυστρᾶ, τοῦ
Εὐρώτα κλπ. καὶ μὲ εἴκοσι περίπου φωτογραφίας, ἔξ ὧν αἱ
περισσότεραι τοῦ γνωστοῦ Ἑλβετοῦ φωτογράφου Boissonas,
δεμένον Δρ. 12.50

3—Η. ΜΗΤΕΡΑ

τὸ τρίπρακτον κοινωνικὸν δράμα τοῦ κ. Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥ-
ΛΟΥ πὸν ἐπαίχθη τὸ περασμένον καλοκαίρι εἰς τὸ «Ἀθηναίον»,
μὲ ἑπτὰ φωτογραφίας ἀναπαριστώσας τὰς πλέον χαρακτηριστι-
κὰς σκηνὰς του, δεμένον Δρ. 12.50

4—ΤΑ ΤΡΑΓῸΔΙΑ ΤΟΥ ΡΑΜΠΑΓΑ

τὰ ἐκλεκτότερα πολιτικά, δημοκρατικά, κοινωνικά, σατυρικά κτλ.
(Μεταφράσεις Βερανζέρου, Δερουλέδ κτλ.) ποιήματα τοῦ ΚΛΕ-
ΑΝΘΗ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ἰδρυτοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ
«ΡΑΜΠΑΓΑ, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ, δεμένον Δρ. 12.50